Міністерство освіти і науки України

Донбаська державна машинобудівна академія (ДДМА)

ОЛІМПІЙСЬКИЙ І ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ

Питання – відповіді

для підготовки до практичних занять

здобувачів вищої освіти

спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»

Затверджено
на засіданні методичної ради
Протокол № 10 від 20.06.2024

Тернопіль–Краматорськ
ДДМА
2024

УДК 378.147:796.071

Олімпійський і професійний спорт : питання – відповіді для підготовки до практичних занять здобувачів вищої освіти спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» / уклад. : А. Ю. Приймак – Тернопіль–Краматорськ : ДДМА, 2024. – 98 с.

Викладено методичні рекомендації для вивчення навчальної дисципліни «Олімпійський і професійний спорт». Згідно з темами сформовано практичні завдання та наданий матеріал для підготовки здобувачів вищої освіти з метою закріплення теоретичних знань, отриманих на лекційних заняттях.

Призначено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, науково-педагогічних працівників кафедр фізичного виховання і спорту.

Укладач: Приймак А. Ю.

Відп. за випуск: Черненко С .О.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 4
1 ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1. ІСТОРИЧНІ Й ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ОЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ 6
1.1 Практична робота № 1. Олімпійський спорт як наукова та навчальна дисципліна 6
1.2 Практична робота № 2. Особливості олімпійського руху до початку XX століття 12
1.3 Практична робота № 3. Президенти Міжнародного олімпійського комітету та їхня роль у розвитку олімпійського руху 20
1.4 Практична робота № 4. Організація, проведення і програма олімпійських ігор 30
2 ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2. СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ПРАВОВІ Й ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ОЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ 35
2.1 Практична робота № 5. Аматорство в олімпійському спорті 35
2.2 Практична робота № 6. Організаційно-правові основи олімпійського спорту 38
2.3 Практична робота № 7. Економічні основи олімпійського спорту 45
3 ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 3. ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ 50
3.1 Практична робота № 8. Історія розвитку професійного спорту 50
3.2 Практична робота № 9. Формування та розвиток професійного спорту на Північноамериканському континенті 63
3.3 Практична робота № 10. Формування та розвиток професійного спорту на Європейському континенті 68
4 ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ № 4. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ 73
4.1 Практична робота № 11. Організація професійних ліг 73
4.2 Практична робота № 12. Основи правового регулювання відносин у професійному спорті 76
4.3 Практична робота № 13. Економічні засади професійного спорту 82
4.4 Практична робота № 14. Участь українських спортсменів на міжнародній арені 91
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 97

ПЕРЕДМОВА

Метою викладання навчальної дисципліни «Олімпійський та професійний спорт» є вивчення історії і розвитку олімпійського руху, його ідеалів і принципів, місця в системі явищ, сучасного громадського життя, організаційно-правових і економічних основ олімпійського спорту, розуміння його гуманістичної та соціальної значущості, надання майбутнім спеціалістам необхідних знань, умінь і навичок в сфері олімпійського та професійного спорту для їх застосування в подальшій професійній діяльності.

Олімпійський спорт уявляє собою одне із незвичайних явищ в історії людства. Олімпійські ігри зародилися в Давній Греції у 776 р. до н. е. (рік проведення Ігор першої Олімпіади) і регулярно проводилися більше тисячі років, являючись однією із важливих складових суспільної цивілізації. Завершивши свій давньогрецький цикл у 394 р. н.е., вони відродилися в кінці XIX ст. в сучасних нових історичних умовах після півтори тисячі років їх повного забуття. Аналізуючи більш чим столітню історію сучасного олімпійського руху, неважко впевнитися в тому, що ідеали, яке покладено в основу Олімпійських ігор Давній Греції, вічні й привітливі для людства. Боротьба за ці ідеали не тільки дозволила відродити Олімпійські ігри, але й зробила олімпійський спорт виключно популярним явищем, що охопило всі континенти і країни, свого роду феноменом суспільного життя світового співтовариства. У сучасному олімпійському русі спортивна, виховна й освітня сторони тісно переплітаються з соціально-філософськими, економічними й політичними реаліями, що зробило його універсальним явищем, прикладом ефективного співробітництва країн з укріплення миру і дружніх відносин, порозуміння між державами й народами. Набуття олімпійським рухом дивовижної стабільності та авторитету, його широке розповсюдження дозволяє йому стати фактором, що стимулює молодь до гармонійного розвитку, створює в її уявленні ідеал всебічно розвиненої особи, яка володіє високими моральними якостями. Популярність олімпійського руху вимагає відповідних знань у вчителя фізичної культури, тренера з виду спорту, які повинні бути активними провідниками ідей олімпізму. Тому природнім є включення до нових стандартів освіти та навчальних планів Інститутів фізичної культури дисципліни «Олімпійський і професійний спорт».

Основними завданнями дисципліни є:

- формування знань у галузі олімпійського та професійного спорту;
- формування об’єктивних і різнобічних знань як фахівця у галузі фізичної культури і спорту;
- формування організаційних здібностей до проведення занять з олімпійського та професійного спорту;

- вивчення міжнародного, олімпійського та професійного спорту на різних етапах розвитку;
- знання основних положень і особливостей олімпійського та професійного спорту необхідним спеціалістам найрізноманітніших сфер діяльності, в найпершу чергу, майбутнім фахівцям з фізичного виховання;
- навчити застосовувати одержані теоретичні знання для викладання фундаментальних положень щодо розвитку і функціонування олімпійського та професійного спорту.

Місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки бакалавра

Вивчення дисципліни Олімпійський і професійний спорт пов'язане та базується на знаннях з таких дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Теорія і методика фізичного виховання «Теорія і методика викладання обраного виду спорту», «Загальна теорія підготовки спортсмена», «Адаптивний спорт». Передбачає можливість використання отриманих знань у процесі вивчення навчальної дисципліни вибіркового компоненту «Історія фізичної культури».

Студентам посібник буде корисним насамперед тому, що тут подано весь набір мінімально необхідних матеріалів для їхньої повноцінної самостійної роботи, що, як відомо, є одним із головних «стовпів» усієї болонської ідеології.

1 ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1. ІСТОРИЧНІ Й ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ОЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ

1.1 Практична робота № 1. Олімпійський спорт як наукова та навчальна дисципліна

1. Визначте предмет, мету та програмні результати навчальної дисципліни «Олімпійський і професійний спорт».
2. Назвіть специфічні функції дисципліни «Олімпійський і професійнийспорт».
3. Перелічіть структурні елементи «Олімпійського і професійного спорту» як наукової і навчальної дисципліни.
4. Назвіть завдання і зміст програмних вимог предмету «Олімпійський і професійний спорт».

1. Визначте предмет, мету та програмні результати навчальної дисципліни «Олімпійський і професійний спорт»

Предметом вивчення навчальної дисципліни є різні складові олімпійського і професійного спорту як багатофункціональних суспільних явищ, систем змагань і пов'язаних з ними системи спортивної підготовки до Олімпійських ігор та системіпрофесійного спорту.

Метою викладання навчальної дисципліни «Олімпійський і професійний спорт»є вивчення історії і розвитку олімпійського руху, його ідеалів і принципів, місця в системі явищ, організаційно-правових і економічних основ олімпійського спорту, розуміння його гуманістичної та соціальної значущості, надання майбутнім спеціалістам необхідних знань, умінь і навичок у сфері олімпійського та професійного спорту.

Програмні результати навчання (ПРН):

- здійснювати аналіз суспільних процесів у сфері фізичної культури і спорту, демонструвати власне бачення шляхів розв'язання існуючих проблем;
- засвоювати нову фахову інформацію, оцінювати й представляти власний досвід,аналізувати й застосовувати досвід колег;
- аналізувати процеси становлення та розвитку різних напрямів спорту, олімпійського руху та олімпійської освіти на міжнародному та національному рівнях.

2. Назвіть специфічні функції дисципліни «Олімпійський і професійний спорт»

Специфічними функціями є загальні та спеціальні компетентності, якими оволодіє здобувач у результаті вивчення дисципліни «Олімпійський і професійний спорт», а саме:

Загальні компетентності:

- здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями;
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій;
- здатність бути критичним і самокритичним.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- здатність забезпечувати формування фізичної культури особистості;
- здатність до розуміння ретроспективи формування сфери фізичної культури іспорту;
- здатність до безперервного професійного розвитку.

3. Перелічіть структурні елементи «Олімпійського і професійного спорту» як наукової і навчальної дисципліни *(табл.1.1)*

До структурних елементів навчальної дисципліни «Олімпійський і професійний спорт» відносимо лекційний курс дисципліни за темами:

Змістовний модуль 1. Історичні та організаційні основи олімпійського спорту

Тема 1. Олімпійський спорт як наукова та навчальна дисципліна.

Тема 2. Міжнародна олімпійська система: принципи, структура, діяльність.

Тема 3. Президенти Міжнародного олімпійського комітету і їхня роль у розвиткуолімпійського руху.

Тема 4. Організація, проведення і програма олімпійських ігор.

Змістовний модуль 2. Соціально-політичні, правові і економічні основиолімпійського спорту

Тема 5. Аматорство в олімпійському спорті.

Тема 6. Організаційно правові основи олімпійського спорту.

Тема 7. Економічні основи олімпійського спорту.

Таблиця 1.1 – Структура навчальної дисципліни

Вид навчальних занять або контролю	Розподіл між навчальними тижнями 8 а; семестр								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Лекції	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Практ. роботи	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Сам. робота	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Індивідуальні зан.									
Консультації									
Модулі	М1								
Контроль за модулем									К М1
Вид навчальних занять або контролю	Розподіл між навчальними тижнями 8 б; семестр								
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Лекції	2		2		2		2		
Практ. роботи		2		2		2		2	
Сам. робота	4	4	4	4	4	4	4	4	
Індивідуальні зан.									
Консультації									
Модулі	М2								
Контроль за модулем								КМ2	

Змістовний модуль 3. Професійний спорт як соціальне явище. Історія розвитку та становлення професійного спорту

Тема 8. Історія розвитку професійного спорту.

Тема 9. Формування та розвиток професійного спорту на Північноамериканському континенті.

Тема 10. Формування та розвиток професійного спорту на Європейськомуконтиненті.

Змістовний модуль 4. Організаційно-правові та економічні засади професійного спорту

Тема 11. Організація професійних ліг.

Тема 12. Основи правового регулювання відносин у професійному спорті.

Тема 13. Економічні засади професійного спорту.

Тема 14. Участь українських спортсменів на міжнародній арені

До структурних елементів навчальної дисципліни «Олімпійський і професійний спорт» також відносимо практичні роботи за підсумком лекційного матеріалу, самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

Під час самостійної роботи студенти вивчають як матеріал аудиторних занять курсу, так і питання винесенні на самостійне вивчення. Самостійна робота планується на кожну годину аудиторного часу і на питання, винесенні на самостійне вивчення. Розподіл часу самостійної роботи виконується згідно з планом навчального процесу та робочим планом

дисципліни. Під час самостійної роботи студенти звертаються до літератури теоретичного курсу та допоміжної методичної літератури в разі необхідності.

Зміст самостійної роботи студента складається з таких видів (табл. 1.2):

- підготовка до аудиторних практичних занять. Вивчити лекцій матеріал та підготуватися до написання тестових завдань;
- виконання домашніх завдань впродовж семестру.

Таблиця 1.2

№	Назва теми	Години
1	Теорія виникнення спорту в суспільстві	2
2	Припинення Олімпійських ігор в Стародавній Греції	2
3	Міжнародний олімпійський комітет і основи його діяльності	2
4	Місце проведення Олімпійських ігор	4
5	Економічні програми організації і проведення Олімпійських ігор	2
6	Виступ вінницьких спортсменів на Олімпійських іграх	2
7	Роль засобів масової інформації у формуванні та розвитку професійного спорту	2
8	Трудові взаємовідносини у професійному спорті	2
9	Джерела прибутків у професійному спорті	2
10	Олімпійський спорт в системі суспільних вартостей	4
11	Динаміка програм Олімпійських ігор Стародавньої Греції	2
12	Відновлення ідей Олімпізму в XV–XVIII ст.	2
13	Напрями та результати роботи Конгресу 1894 р. Створення МОК	4
14	Провідні принципи олімпійського спорту	2
15	Олімпійська хартія – основний правовий документ олімпійського спорту	2
16	Типові структури та зміст діяльності ОКОІ	2
17	Діяльність МОК у 1980-2021рр.	4
18	Боротьба з апартеїдом в спорт	2
19	Боротьба із застосуванням допінгу в спорті	2
20	Економічна діяльність Міжнародного олімпійського комітету	4
21	Загальні соціальні функції професійного спорту	2
22	Ознаки професіоналізму у спорті Стародавньої Греції	2
23	Формування та розвиток американського футболу на Північноамериканському континенті	4
24	Формування та розвиток боксу на Європейському континент	2
25	Асоціація спортсменів професійних ліг	4
26	Основи правового регулювання у професійному спорті	4
	Усього годин	68

4. Назвіть завдання і зміст програмних вимог предмету «Олімпійський і професійний спорт»

Контрольні заходи

Першою складовою у 8а та 8б семестрі є проведення дидактичного тестування. Тестування протягом 8а та 8б семестру (8 разів) проводиться 8 разів, максимальна сума – 40 балів (табл. 1.3). Тестування розраховане на 10–15 хв. Із дванадцяти тестів відповіді на 11–12 (90–100 %) питань оцінюється 5 балами, 9–10 (80–90 %) – 4 балами, 7–8 (60–70 %) – 3 балами, 5–6 (50–60 %) – 2 балами, 0–5 (0–50 %) – 0 балів.

Таблиця 1.3 – Контрольні заходи і максимальна оцінка за модуль

Модуль, № з/п	Змістовий модуль	Тема	Дидактичне тестування	Співбесіда	Усього
1	**Змістовний модуль 1. Історичні та організаційні основи олімпійського спорту**		**20**	**40**	**60**
	1.1	Олімпійський спорт як наукова та навчальна дисципліна	5	10	
	1.2	Міжнародна олімпійська система: принципи, структура, діяльність	5	10	
	1.3	Президенти Міжнародного олімпійського комітету і їх роль у розвитку олімпійського руху	5	10	
	1.4	Організація, проведення і програма олімпійських ігор	5	10	
	Змістовний модуль 2. Соціально-політичні, правові і економічні основи олімпійського спорту		**20**	**20**	**45**
	2.1	Аматорство в олімпійському спорті	5	10	
	2.2	Організаційно правові основи олімпійського спорту	5		
	2.3	Економічні основи олімпійського спорту	5/5	10	
	Усього		**40**	**60**	**100**
2	**Змістовний модуль 3. Професійний спорт як соціальне явище. Історія розвитку та становлення професійного спорту**		**15**	**30**	**40**
	3.1	Історія розвитку професійного спорту	5	10	
	3.2	Формування та розвиток професійного спорту на Північноамериканському континенті	5	10	
	3.3	Формування та розвиток професійного спорту на Європейському континенті	5	10	
	Змістовний модуль 4. Організаційно-правові та економічні засадипрофесійного спорту		**25**	**30**	**60**
	4.1	Організація професійних ліг	5	10	
	4.2	Основи правового регулювання відносин у професійному спорті	5		
	4.3	Економічні засади професійного спорту	5	10	
	4.4	Участь українських спортсменів на міжнародній арені	5/5	**10**	
		Усього	**40**	**60**	**100**

Другою складовою є співбесіда за кожним модулем. Результати співбесіди оцінюються максимальною кількістю 10 балів. Передбачається 6 виступів у 8а та у 8б семестрі і може складати максимальну суму 60 балів. У процесі виступів студентів можуть бути доповнення, які оцінюються від 1 до 3 балів. Результати співбесіди оцінюються максимальною кількістю 10 балів. При цьому враховується:

- глибина та повнота відповіді;
- усвідомлення та послідовність висвітлення матеріалу;
- вміння самостійно використовувати теорію в практичних ситуаціях;
- логіка викладу матеріалу, включаючи висновки та узагальнення;
- розуміння змісту понятійного апарату;
- знання матеріалу, літератури, періодичних видань.

10–9 балів виставляється за повну, точну відповідь на поставлене запитання, включаючи точні визначення та вміння розкривати їхній зміст. Відповідь повинна бути викладена логічно, без суттєвих помилок, з необхідними доказами, узагальненнями та висновками.

8–7 бали виставляється за повну відповідь на поставлене запитання, включаючи точні визначення та вміння розкривати їх зміст. Відповідь повинна бути дана в логічній послідовності з необхідними доказами, узагальненнями та висновками (допускаються незначні неточності у визначеннях, змісті викладеного матеріалу, датах, оцінках).

6–5 бали виставляються тоді, коли у відповіді є незначні помилки, матеріал поданий недостатньо систематизовано і непослідовно, висновки обґрунтовані, алемають неточності.

Студент у 8а семестрі складає контрольну точку Модуль 1 з курсу:

$$(М_1) = (Д_{тест} + С_{пб})$$

де $Д_{тест}$ – дидактичне тестування;$С_{пб}$ – співбесіда.

$(М_1)$ – підсумковий бал за перший модуль;

Студент повинен набрати з 1 модуля мінімальну суму 30 балів.

Студент у 8 б семестрі складає іспит з дисципліни в екзаменаційну сесію, до якого він допускається, якщо має за виконання всіх передбачених змісту курсу мінімальну суму 55 балів.

Оцінювання кожного модулю виконується за стобальною системою з урахуванням вагового коефіцієнту за формулою:

$$(М_1) = (Д_{тест} + С_{пб})\ 0{,}5\ (М_2) = (Д_{тест} + С_{пб})\ 0{,}5$$

Загальний бал за засвоєння дисципліни, що підлягає внесенню в заліково-екзаменаційну відомість, розраховується таким чином:

$$R = 0{,}2(М_1) + 0{,}3(М_2) + 0{,}5\ (I)$$

де $(М_1)$ – підсумковий бал за перший модуль;$(М_2)$ – підсумковий бал за другий модуль;

(I) – підсумковий бал за іспит.

Підсумковий контроль здійснюється за шкалою ECTS (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Система оцінки знань «Фізична культура і спорт»

Рейтинг студента за 100-бальною шкалою	**Оцінка за національною шкалою**	**Оцінка за шкалою ECTS**
90–100 балів	відмінно	A
81–89 балів	добре	B
75–80 балів	добре	C
65–74 балів	задовільно	D
55–64 балів	задовільно	E
30–54 балів	незадовільно з можливістю повторного складання	FX
1–29 балів	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

1.2 Практична робота № 2. Особливості олімпійського руху до початку XX століття

1. Назвіть принципи олімпійського спорту.
2. Перелічіть структурні органи МОК.
3. Значення олімпійських конгресів.
4. Міжнародні спортивні федерації: структура, завдання, роль.
5. Національний олімпійський комітет: вимоги, склад, місія та роль.
6. Характеристика Азіатських, Африканських, Панамериканських і інших ігор.
7. Основні положення Олімпійської хартії.

1. Назвіть принципи олімпійського спорту

Принципи олімпійського спорту (ОС) та основи його діяльності були розроблені ще в кінці минулого століття П'єром де Кубертеном. Сучасні нові умови тільки удосконалили їх, привели у відповідність до реалій оточуючого життя.

П'єр де Кубертен, звертаючись до учасників ігор IX Олімпіади (1928 р.) в Амстердамі, виклав основні принципи сучасного олімпійського руху. Він наголошував і відстоював наступні положення:

- притримуватись рівності основних видів спорту;
- проводити змагання в мистецтві, котрі проникнуті ідеями спорту;
- давати клятву спортсменів, яка, спираючись на честь і гідність людини, містить єдину правильну основу ефективного вирішення проблеми аматорства;

○ відстоювати олімпійський прапор, котрий має всі кольори народів і символізує п’ять частин світу, об’єднаних спортом;

○ дотримуватись церемонії і ритуалу відкриття і закриття Ігор, з відданнямшани олімпізму, від якого вони беруть свій початок; відстоювати авторитет МОК.

У новому варіанті Олімпійської хартії, прийнятої у 1990 році, називаються наступні 7 основних принципів олімпійського руху: концепція сучасного олімпізму, розроблена П. Кубертеном, за ініціативою якого в червні 1994 року в Парижі відкрився Міжнародний атлетичний конгрес із метою відновлення Олімпійських ігор (ОІ). 23 червня 1894 р. створений МОК, котрий з того часу керує олімпійським рухом.

Олімпізм об’єднує спорт, культуру, освіту, проголошує виховні цінності, атакож повагу до загальних етичних принципів.

Метою олімпізму є гармонійний розвиток людини, збереження людської гідності та мирного суспільства. Олімпійський рух об’єднує організації, спортсменів, котрі керуються Олімпійською хартією.

Олімпійський рух вдосконалює сучасний світ, виховує молодь в дусі неприйняття дискримінації, вимагає проведення чесних змагань.

Діяльність Олімпійського постійна і універсальна. Найвищий прояв його – ОІ. Олімпійська хартія керує організацією та функціонуванням олімпійського руху, визначає умови святкування ОІ.

У сучасній концепції олімпізма можна виділити такі основні ідеї:

Політична ідея – підтримка анти військового руху, примирення народів.

Гуманістична ідея – рівність людей, подолання класових, національних, релігійних, майнових протиріч.

Філософсько-педагогічна ідея – використовуючи спортивно-ігровий метод виховання, забезпечити всебічне розумове, моральне і фізичне виховання.Сприяти особистому вдосконаленню, максимальному розвитку здібностей, рекордних досягнень.

2. Перелічіть структурні органи МОК

Загальні збори членів МОК – сесія, проводиться не менше одного разу на рік. Позачергова сесія може бути скликана з ініціативи президента чи письмової вимоги не менш однієї третини членів МОК. Вона є верховним органом МОК. Рішення сесії є остаточними. За пропозицією виконкому сесія обирає членів МОК. Крім того, як правило, на сесіях МОК приймаються рішення про обрання міст-організаторів зимових і літніх Олімпійських ігор, зміни в Олімпійській хартії, і програмі Ігор, про бюджет, звіти комісій і комітетів МОК, визнання новихНОК і ін.

Виконком складається з президента, чотирьох віцепрезидентів, і шести інших членів. Усі члени виконкому обираються на сесіях таємним голосуванням більшістю поданих за них голосів.

Виконком керує справами МОК, виконуючи такі функції: стежить за дотриманням Олімпійської хартії; відповідає за адміністративну роботу МОК,його фінансову діяльність, рекомендує осіб для обрання в МОК, призначає директорів, зберігає архів МОК і под.

Президент обирається з числа членів МОК таємним голосуванням на восьмирічний період і може повторно обиратися на наступні чотирирічні періоди. Термін мандатів віцепрезидентів і шести членів Виконкому – 4 роки.

МОК проводить олімпійські конгреси, які скликаються в принципі один раз у 8 років за рішенням МОК його президентом, на яких присутні члени і почесні члени МОК, делегати МСФ, НОК й інших організації, визнаних МОК, а також спортсмени й особи, які запрошуються МОК індивідуально чи як представники організацій. Його повістку визначає виконком МОК після консультацій із МСФ і НОК.

Для вивчення специфіки питань і підготовки рекомендацій виконкому президент МОК призначає спеціальні комісії чи робочі групи.

Поточну роботу МОК виконує секретаріат, що складається з 80 співробітників, 60 із який працюють у штаб-квартирі і 20 – в олімпійському музеї. Секретаріатом керує адміністратор-делегат разом із генеральним секретарем. У його штаті працюють 10 директорів, радники президента й інших співробітників.

3. Значення олімпійських конгресів

Олімпійські конгреси відповідно до Олімпійської хартії скликаються, як правило, один раз у 8 років за рішенням МОК і його президента. Для обговорення на конгресі виносяться найбільш актуальні проблеми олімпійського руху, що визначають перспективи його розвитку. Уся діяльність конгресів носить консультативний характер.

За 100-літню історію сучасного олімпійського руху було проведено 12 конгресів. Як уже відзначалося, перший установчий конгрес відбувся в Парижі в 1894 р. У наступні роки Олімпійські конгреси скликались: у 1897 р. (Гавр), 1905р. (Брюссель), 1906 р. (Париж), 1913 р. (Лозанна), 1914 р. (Париж), 1921 р. (Лозанна), 1924 р. (Прага), 1930р. (Берлін), 1973 р.– (Варна), 1981 р. (Баден-Баден), 1994 р. (Париж).

Неважко переконатися, що конгреси проводилися нерегулярно. За перші чотири неповних десятиліття було проведено 9 конгресів. За наступні 64 роки конгреси скликались лише тричі. Перерва між 9 і 10 Олімпійськими конгресами склала 43 роки.

4. Міжнародні спортивні федерації: структура, завдання, роль

Міжнародні спортивні федерації (МСФ) – це міжнародні спортивні об'єднання,що керують і координують роботу регіональних і національних спортивних організацій з видів спорту (рис. 1.1).

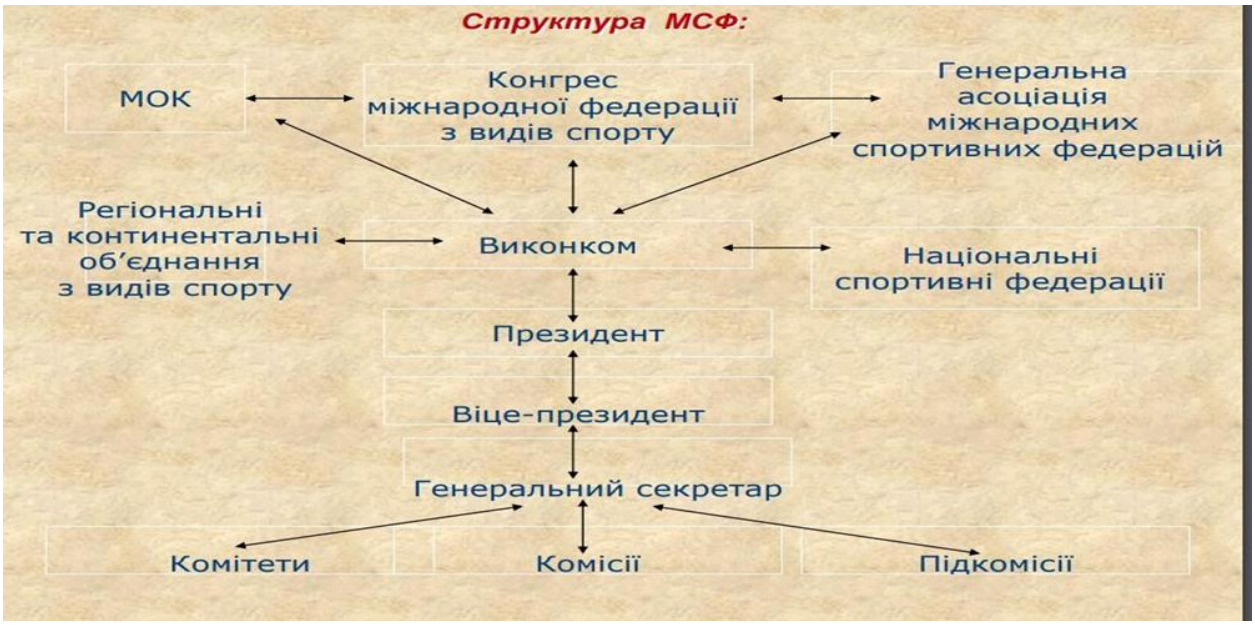

Рисунок 1.1

Причини створення МСФ:

- наявність спортивних федерацій у окремих державах;
- відсутність єдиних правил змагань;
- збільшення кількості міжнародних змагань;
- вимоги МОК до реєстрації олімпійських видів спорту.

Основні завдання діяльності МСФ:

- практична допомога у роботі національним спортивним федераціям;
- популяризація свого виду спорту у світі, розширення його географії;
- контроль за діяльністю національних спортивних організацій, за дотриманням ними уставу МСФ;
- планування, організація та проведення міжнародних спортивних змагань;
- реєстрація та затвердження рекордів;
- розширення матеріально-технічної бази виду спорту;
- розробка правил змагань з виду спорту;
- регламентація переходу спортсмена з команди однієї країни укоманду другої.

Роль МСФ:

- забезпечити розвиток відповідних видів спорту в усьому світі;
- встановити та впровадити в дію, правила, що стосуються відповідних видів спорту;
- встановлювати критерії допуску на змагання Олімпійських ігор у відповідності до Олімпійської хартії та подавати їх на затвердження МОК;
- робити внесок в реалізацію цілей, що викладено в Олімпійській хартії,особливо шляхом розповсюдження олімпізму та олімпійського виховання;
- нести відповідальність за технічний контроль та керівництво своїми видами спорту на Олімпійських іграх та на іграх, що відбуваються під патронатом МОК;
- надавати технічну допомогу для практичного виконання програм олімпійської солідарності;
- формулювати пропозиції, що адресуються МОК стосовно Олімпійської хартії та олімпійського руху взагалі, включаючи організацію та проведення Олімпійських ігор;
- надавати свої варіанти стосовно кандидатур на організацію Олімпійських ігор, особливо, щодо технічних можливостей міст кандидатів;
- співпрацювати у підготовці олімпійських конгресів; за вимогою МОК брати участь у діяльності комісій МОК.

5. Національний олімпійський комітет: вимоги, склад, місія та роль

Національний олімпійський комітет – вищий керівний орган розвитку олімпійського руху в країні.

Вимоги до НОК згідно з Олімпійською хартією:

- генеральна асамблея НОК повинна проводитися не менше одного разу на рік;
- члени виконавчого органу НОК змінюються як мінімум кожні 4 роки;
- члени НОК не одержують ніякого прибутку або премії за свою роботу.

До складу НОК обов'язково повинні входити:

- члени МОК у даній державі, якщо такі є;
- представники усіх національних спортивних федерацій з олімпійських видівспорту;
- діючи атлети або колишні атлети, які брали участь в Олімпійських іграх.

До складу НОК можуть входити:

- представники національних федерацій, які входять до МСФ, але видиспорту яких не входять у програму Олімпійських ігор;

- окремі особи, які можуть сприяти розвитку олімпізму.

Місія та роль НОКів

- розвиток і захист олімпійського руху у своїх країнах;

- пропаганда принципів олімпізму;

- розповсюдження олімпізму в навчальних програмах у школах тауніверситетських закладах.

- боротьба проти дискримінації та насилля у спорті, проти використаннязаборонених препаратів.

- представництво своїх країн на Олімпійських, регіональних та інших іграх,що проходять під егідою МОК.

- визначення міста, що має право подати заявку на організацію Олімпійських ігор у своїй країні тощо.

Національна спортивна федерація – це організація, яка створена для розвиткувиду спорту в країні.

Статус національної спортивної федерації надається тільки одній спортивнійфедерації з відповідного виду спорту (версії) за таких умов:

- реєстрації як всеукраїнської громадської організації;
- відповідність її статутних документів статутним та регламентним вимогамвідповідної міжнародної спортивної організації;
- проведення нею спортивних змагань та фізкультурних заходів;
- наявності в її складі висококваліфікованих спортсменів, тренерів, суддів та фахівців;
- наявності в її структурі легалізованих у встановленому порядку місцевих осередків (федерацій, асоціацій, спілок, об'єднань тощо) та їх взаємодії з місцевим органом виконавчої влади з фізичної культури і спорту щодо розвитку відповідного виду спорту (версії) згідно з укладеним двостороннім договором.

6. Характеристика Азіатських, Африканських, Панамериканських і інших ігор

Всесвітньому розвитку фізичної культури поряд із Олімпіадами і чемпіонатами світу з окремих видів спорту багато у чому сприяла організація ігор, які відповідали найбільш різнобічним інтересам народів. Проведенням цих ігор їх організатори прагнули у першу чергу поглибити політичні зв'язки між країнами, окремими частинами світу, а також країнами об'єднаними в державні союзи. Однак поряд із цим було організовано різного роду ігри, склад учасників яких визначався за економічними, географічними, мовними, світоглядними і релігійними ознаками. Ці змагання важко віднести до

якої-небудь єдиної системи,однак в цілому їх об'єднує те, що вони проходять під заступництвом Міжнародного Олімпійського Комітету і у відповідності д його основних принципів і правил. У цих змаганнях такі ж, як і у Олімпіад, урочисті церемонії відкриття і закриття, а програма змагань включає в себе олімпійські, а також місцеві традиційні види спорту. «Жовтою олімпіадою» називалися спочатку азіатські ігри, «латинською олімпіадою» – змагання країн американського континенту, які говорять на іспанській і португальській мовах, «жіночоюолімпіадою» – заходи, організовані Міжнародним Жіночим Спортивним Союзом.

Сьогодні у світі проводиться велика кількість різних міжнародних спортивних ігор. Це перш за все континентальні ігри – Панамериканські, Африканські й Азіатські, в яких приймають участь спортсмени країн одного континенту. Далі йдуть регіональні ігри, які проводяться серед спортсменів країн одного регіону: Балканські, Боліварські, Середземноморські, Центрально- Американські, Панарабські, Тихоокеанські, Океанії, Далекого Сходу, Індійського океану, Південно-Східної Азії, Південної Азії, Південної частини Тихого океану, Південного Хреста, Центральної Америки і Карибського моря, Арабських держав Перської затоки, Ігри Малих країн Європи та ін.

7. Основні положення Олімпійської хартії

Олімпійська хартія документ, в якому викладено основні принципи Олімпізму, правила, прийняті МОК.

Олімпійська хартія виконує 3 завдання:

- документ конституційного характеру, який визначає принципи та цінності олімпізму.
- Статут МОК.
- Положення щодо розподілу обов'язків між міжнародним олімпійським комітетом, міжнародними федераціями, національними олімпійськими комітетами та організаційними комітетами з проведення Олімпійських ігор.

Преамбула

Концепція сучасного олімпізму належить П'єру де Кубертену, з ініціативи якого у червні 1894 року у Парижі відбувся міжнародний атлетичний конгрес. 23 червня 1894 року самозаснувався міжнародний олімпійський комітет (МОК). Святкування перших олімпійських ігор (ігор олімпіади) сучасності відбулося Афінах, Греції, 1896 року. У 1914 році на олімпійському конгресі в Парижі було затверджено олімпійський прапор, подарований П'єром де Кубертеном. На ньому зображені 5 кілець, що переплітаються, які

символізують союз 5 континентів і зустріч спортсменів усього світу на олімпійських іграх. Перші олімпійські зимові ігри відбулися у Шамоні (Франція) у 1924 році.

Основні принципи олімпізму:

1. Олімпізм є філософією життя, що підносить і об'єднує в збалансоване ціле достоїнства тіла, волі, розуму. Олімпізм, що поєднує спорт з культурою та освітою, прагне створення способу життя, що ґрунтується на радості від зусилля, виховної цінності гарного прикладу, соціальної відповідальності тана повазі до загальних основних етичних принципів.

2. Мета олімпізму полягає в тому, щоб поставити спорт на службу гармонійного розвитку людства, сприяючи створенню мирного суспільства, яке дбає про збереження людської гідності.

3. Олімпійський рух є узгодженою, організованою, універсальною та постійною діяльністю всіх осіб та організацій, що надихаються цінностями олімпізму, що здійснюється під керівництвом МОК. Ця діяльність охоплює 5 континентів. Вершиною її є об'єднання спортсменів усього світу на великому спортивному святі – олімпійських іграх. Символом олімпійського руху є 5 переплетених кілець.

4. Заняття спортом – одне з прав людини. Кожен повинен мати можливість займатися спортом, не піддаючись дискримінації, на кшталт олімпізму, що має на увазі порозуміння в дусі дружби, солідарності, чесної гри (fair play)

5. Розуміючи, що спорт функціонує у межах суспільства, спортивні організаціївсередині олімпійського руху повинні мати права та обов'язки, властиві автономним організаціям, що включає незалежне створення спортивних правил і контроль над ними, визначення структури та керівництва своїми організаціями, дотримання права на проведення виборів, вільних від будь- якого зовнішнього впливу, а також відповідальність за забезпечення застосування принципів сумлінного управління

6. Здійснення права і свободи, передбачених справжньою олімпійськоюхартією, має бути забезпечене відсутність будь-якої форми дискримінації: расового, мовного, релігійного, політичного характеру, за ознакою кольору шкіри, статі, сексуальної орієнтації, наявності іншої думки, національного чи соціального походження, володіння власністю, народження чи іншого статусу

7.Приналежність до олімпійського руху вимагає дотримання положеньолімпійської хартії та визнання міжнародним олімпійським комітетом

1.3 Практична робота № 3. Президенти Міжнародного олімпійського комітету та їхня роль у розвитку олімпійського руху

1. Характеристика періодизації ігор Олімпіад.
2. Надайте характеристику діяльності президентів МОК.

1. Характеристика періодизації ігор Олімпіад

Сучасний олімпійський рух пройшов складний шлях розвитку і не одразу набув популярність і притаманні йому риси і масштаби. Тому, історія Олімпійських Ігор сучасності потребує чіткої періодизації. При визначенні періодів розвитку такого складного явища як сучасний олімпійський рух, не можливо орієнтуватись на один критерій, яким би впливовим він не здавався. Необхідно враховувати сукупність всіх факторів, які здійснювали принциповий вплив на розвиток олімпійського руху на конкретному історичному етапі. Це фактори політичного, економічного, спортивного характеру.

- Перший етап – Ігри I–V Олімпіад (1896–1912 рр.) (рис. 1.2);
- Другий етап – Ігри VII–XIV Олімпіад (1920–1948 рр.) (рис. 1.3);
- Третій етап – Ігри X– XXIV Олімпіад (1952–1988 рр.) (рис. 1.4);
- Четвертий етап – Ігри XXV–XXVIII Олімпіади і наступні (1992–2004 рр.) (рис. 1.5);
- П’ятий етап – Ігри XXIX Олімпіади і наступні (з 2008 р.).

Перший період Ігор Олімпіад характеризується відносно невеликою популярністю міжнародного Олімпійського руху і Олімпійських ігор. МОК був змушений приурочувати Олімпійські Ігри до Всесвітніх промислових виставок у 1900 році в Парижі і у 1904 році у Сент-Луїсі. Ідея проведення Ігор кожні 4 роки реалізувалася достатньо складно.

Особливої уваги заслуговують Ігри V Олімпіади 1912 р. в Стокгольмі. Незважаючи на напружену ситуацію в Європі, в Іграх взяло участь понад 2500 спортсменів (серед яких 57 жінок) з 28 країн. Деякі оглядачі назвали ці Ігри «Олімпіадою Джеймса Торпа», який переміг в легкоатлетичному п’ятиборстві та десятиборстві, але був позбавленим золотих нагород через «порушення статусу аматора».

У ці роки для олімпійських видів спорту були розроблені правила змагань, введена реєстрація світових рекордів і спортивних досягнень, уніфіковані вимоги до спортивних споруд. Проведення Олімпійських ігор, крупних міжнародних спортивних змагань стимулювали розвиток матеріальної бази спорту у різних країнах світу – будівництво стадіонів, гімнастичних залів, басейнів, стрілецьких тирів та інших споруд. Під впливом Олімпійського руху почали створюватись різні міжнародні об’єднання і національні організації, метою яких був розвиток спорту.

Олімпіада	Рік	Місто	Кількість країн	Кількість видів змагань	Загальна кількість учасників	Чоловіків	Жінок
I	1896	Афіни	13	44	311	311	-
II	1900	Париж	21	83	1330	1319	11
III	1904	Сент-Луіс	12	89	625	617	8
IV	1908	Лондон	22	111	2034	1998	36
V	1912	Стокгольм	28	101	2541	2484	57

Рисунок 1.2 – Ігри I–V Олімпіад (1896–1912 рр.)

Олімпіада	Рік	Місто	Кількість країн (НОК)	Кількість видів змагань	Загальна кількість учасників	Чоловіків	Жінок
VII	1920	**Антверпен**	29	156	2606	2543	63
VIII	1924	**Париж**	44	126	3092	2859	136
IX	1928	**Амстердам**	46	110	3014	2724	290
X	1932	**Лос-Анджелес**	37	117	1048	921	127
XI	1936	**Берлін**	49	130	4066	3738	328
XIV	1948	**Лондон**	59	138	4099	3714	385

Рисунок 1.3 – Ігри VII–XIV Олімпіад (1920–1948 рр.)

Діяльність МОК у 20-х роках характеризуються бажанням враховувати політичні обставини світу. Ігри використовувались деякими колами і країнами для розпалювання національного антагонізму. Цей період охоплює роки між першою і другою світовими війнами і перші три роки після другої світової війни. У 1925 році Кубертен подав у відставку. У своїй заяві Кубертен написав: «… я хочу застерегти Вас щодо сучасних тенденцій, які мають негативний вплив на розвиток Олімпійського руху. … Незважаючи на ряд негативних спогадів, я продовжую вірити в мирні та морально-виховні чесноти спорту». Багато науковців називають цю заяву одного з найвидатніших президентів МОК «заповітом».

Ігри XII (1940 р.) і XIII (1944 р.) Олімпіад не проводилися. Після другої світової війни вся діяльність МОК була пронизана необхідністю поставити олімпійський рух на службу розвитку взаєморозуміння між народами, мирної співпраці і взаємодопомоги.

Олімпіада	Рік	Місто	Кількість НОК	Кількість видів змагань	Загальна кількість учасників	Чоловіків	Жінок
XV	1952	Хельсінки	69	149	4925	4407	518
XVI	1956	Мельбурн	68	163	3148	2813	371
XVII	1960	Рим	84	152	5348	4738	610
XVIII	1964	Токіо	94	163	5140	4457	683
XIX	1968	Мехіко	112	172	5531	4750	781
XX	1972	Мюнхен	121	195	7147	6077	1070
XXI	1976	Монреаль	88	198	6189	4915	1274
XXII	1980	Москва	81	203	5503	4311	1192
XXIII	1984	Лос-Анджелес	141	221	7088	5458	1620
XXIV	1988	Сеул	160	237	9421	6983	2438

Рисунок 1.4 – Ігри XV–XXIV Олімпіад (1952–1988 рр.)

Складність цього періоду розвитку олімпійського спорту торкнулась усіх його сторін – політичних, спортивних, програми Олімпійських Ігор, підсумків змагань тощо. Усі проблеми й протиріччя, що були характерними для політичного життя світового суспільства, безпосередньо відбивались на діяльності МОК, МСФ, НОК.

Важливою тенденцією розвитку олімпійського руху в третьому періоді є розповсюдження олімпійського спорту в країнах Африки, Азії і

Латинської Америки. В Іграх 1992 року взяли участь 172 НОК. Відбувається постійне зростання популярності олімпійського спорту.

У 60–70-х роках в багатьох країнах будуються і організовуються спортивні центри олімпійської підготовки спортсменів, де створюються всі необхідні умови для здійснення повноцінного тренувального процесу, відновлення, здійснення наукових досліджень.

З 1961 року відбувається регулярна допомога слабо розвиненим країнам у розвитку олімпійського спорту. Активно діє програма МОК допомоги розвитку олімпійського спорту «Олімпійська солідарність». Наприклад, тільки у 1978 році завдяки фонду «Олімпійська солідарність» було виділено 1 тисячу стипендій на підготовку тренерів, у 32 країнах були організовані навчальні курси тренерів (навчалось близько 7,5 тис. чоловік).

Олімпіада	Рік	Місто	Кількість НОК	Кількість видів змагань	Загальна кількість учасників	Чоловіків	Жінок
XXV	1992	**Барселона**	169	257	9367	7555	2708
XXVI	1996	**Атланта**	197	271	10320	6797	3523
XXVII	2000	**Сідней**	199	300	10651	6582	4069
XXVIII	2004	**Атени**	202	301	10625	6296	4329
XXIX	2008	**Пекін**	204	302	10942	6305	4637
XXX	2012	**Лондон**	204	302	10957		

Рисунок 1.5 – Ігри XXV Олімпіади і наступні (з 1992 р.)

Протягом четвертого етапу в програмі Олімпіад відбувались постійні зміни:

На Іграх 1992 р. до програми було включено бадмінтон і бейсбол, а загальнакількість видів спорту склала 32.

В Атланті на Іграх 1996 р. кількість видів спорту збільшилась на 2 (34 видиспорту): до програми включено змагання з софтболу та пляжного волейболу.

На Іграх в Сіднеї до програми було включено 37 видів спорту. Вперше нагороди розігрувались в стрибках на батуті, тріатлоні та тхеквандо.

На Іграх 2004 р. в Афінах і на Іграх в Пекіні кількість видів програми олімпійських змагань не змінилась (37, як і в Сіднеї).

Отже, МОК вдалося вирішити проблему гігантизму та стабілізувати кількісні параметри Ігор за трьома основними показниками: кількість спортсменів, кількість видів спорту, кількість видів змагань.

2. Надайте характеристику діяльності президентів МОК

Деметріус Вікелас (1894–1896).

У 1894 р. Вікелас брав участь у роботі I Міжнародного спортивного конгресу в Парижі, що прийняв рішення про організацію сучасних Олімпійських ігор. Під час обговорення питання про організацію перших Ігор він висунув і відстояв пропозицію про їхнє проведення в 1896 р. в Афінах. Відповідно доОлімпійської хартії, затвердженої на цьому конгресі президент МОК повиненпредставляти країну, що проводить чергові Олімпійські ігри. На цьому ж конгресіД. Вікелас у віці 59 років був обраний першим президентом МОК.

Вікелас вніс значний вклад в організацію і проведення Ігор I Олімпіади 1896р. в Афінах. У процесі підготовки до Ігор Вікеласу довелося перебороти багато труднощів економічного і політичного характеру. Після закінчення Ігор він передав посаду президента Кубертену і присвятив себе літературній діяльності. Помер Д. Вікелас у 1908 р.

П’єр де Кубертен (1896–1925)

Барон П'єр де Кубертен був видатним громадським діячем. Відомий своїми працями в області літератури, історії, педагогіки, соціології. Однак найбільш відомий як ініціатор відродження сучасних Олімпійських ігор і президент Міжнародного олімпійського комітету.

У 1894 р. на скликаному з ініціативи Кубертена I Міжнародному спортивному конгресі в Парижі представники 12 країн прийняли його пропозиціюпро регулярне проведення, починаючи з 1896 р., Олімпійських ігор, про створення МОК і про затвердження розробленої ним Олімпійської хартії – зібрання основних правил і положень олімпійського руху. На цьому конгресі Кубертен був обраний генеральним секретарем МОК.

Після успішного закінчення Ігор Олімпіади в Греції в грецькій пресі з'явилися звернення видати закон про постійне проведення Олімпійських ігор у Греції. Однак МОК був категорично проти, заявивши, що Олімпіади повинні бутивинятково демократичними і міжнародними. Тому другі Ігри відбулися в Парижі, а президентом МОК став француз Кубертен. Наступні Ігри повинні були відбутися в США і на посаду нового президента планувався американський професор У. М. Слоен. Однак він відмовився і вніс пропозицію, щоб президентом залишився Кубертен як засновник олімпійського руху сучасності. П. Кубертенбув переобраний, а порядок обрання нового президента кожні чотири роки був відмінений.

П. Кубертен не тільки зіграв важливу роль у становленні сучасного олімпійського руху, але і брав безпосередню участь у підготовці і проведенні Олімпійських ігор 1896–1924 р.

Романтизм й ідеалізм Кубертена не перешкодив йому з дивною практичністю і завзятістю, гнучкістю і терпінням не тільки заснувати олімпійський рух нашого часу, але і провести його через іспити і потрясіння більш ніж трьох десятиліть сучасної історії.

На Паризькому конгресі МОК, проведеному в 1914 р., Кубертен продемонструвавпідготовлений ним проект олімпійського прапора.

Свою захопленість олімпізмом, віру в його можливості для удосконалення людини, розвитку взаєморозуміння і співробітництва Кубертен зумів передати багатьом своїм прихильникам, що з великою завзятістю боролися за втілення в життя олімпійської ідеї.

У 1918 р. Кубертен переїхав жити до Швейцарії. 28 травня 1925 р. він офіційно підтвердив свій намір піти у відставку.

37 років Кубертен прожив у дев'ятнадцятому столітті і рівно стільки ж у двадцятому. Помер він у 1937 р., похований у Лозанні. Його серце, за бажанням самого Кубертена, поховане в Олімпії.

Анрі де Байє-Латур (1925–1942)

Граф Анрі де Байє-Латур (народився в 1876 р.) закінчив Левенський університет, активно займався спортом. На початку XX ст. був дипломатичним представникомБельгії Нідерландах. У 1903 р. обраний членом МОК, у 1905 р. провів у Брюсселі Олімпійський конгрес, у 1906 р. організував НОК Бельгії, після закінчення першоїсвітової війни виступив із пропозицією організувати Олімпійські ігри 1920 р. в Антверпені і брав участь у їхній підготовці і проведенні.

У 1925 р. після виходу у відставку Кубертена Байє-Латур був обраний президентом МОК і на цій посаді знаходився до кінця свого життя (до 1942 р.) Його обранню багато в чому сприяла підтримка Кубертена, який сказав про нього таке: «Його наполеглива активність забезпечила відмінну організацію і значний успіх Олімпійського конгресу в Брюсселі. Він зіграв ведучу роль і зробиввелику послугу олімпійському руху».

Байє-Латур очолював МОК протягом 17 років. Як вважають західні фахівці, він багато зробив для подальшого розвитку олімпійського руху. І все-таки окремі історики ставлять йому в провину проведення Олімпійських ігор 1936 р. у Берліні. Здається, що навіть з позиції сьогоднішнього дня важко дати однозначну оцінку діям МОК у відношенні Олімпіади–36. Відзначимо тільки, що напередодні Ігор президент МОК не дав згоди на те, щоб Гітлер виходив до п'єдесталу нагородження для поздоровлення німецьких спортсменів, що стали олімпійськими чемпіонами.

У червні 1936 р. у Лондоні пройшла остання передвоєнна сесія МОК. На цій сесії Анрі де Байє-Латур, востаннє виступаючи як президента МОК, сказав: «Щобборотися з безладними ідеями і поєднувати окремі добрі наміри, необхідно прийняти єдину доктрину і, поважаючи волю кожного, видати закони, яким підкорялися б усі, хто бажає брати участь в Олімпійських

іграх. Такою доктриною є справа Кубертена і твердість розроблених ним законів, які внесли великий внесок у підвищення морального рівня атлетів. Проти олімпійських законів борються лише ті, кому вони заважають. А якщо МОК дорікають у недостатній суворості, то це роблять ті, хто не несе, як правило, ніякої відповідальності».

Юханнес Зиґфрід Едстрем (1942–1952)

Юханес Зиґфрід Эдстрем, видатний діяч шведського і міжнародного спортивного й олімпійського руху, народився в 1870 р. у Гетесборзі. За фахом інженер-енергетик. Учився у США, Швейцарії, Швеції. У студентські роки був рекордсменом Швеції у спринтерському бігу. На початку XX ст. став одним із керівників шведського спортивного руху. Активно брав участь у підготовці й проведенні Олімпійських ігор 1912 р. у Стокгольмі.

З його ініціативи в 1912 р. була заснована Міжнародна любительська легкоатлетична федерація (ІААФ), президентом якої він був у період 1912–1946 р. З 1920 р. член МОК, з 1921 р. член виконкому МОК, з 1931 р. – віцепрезидентМОК.

Після смерті Байє-Латура в 1942 р. Едстрем виконував обов'язки президентаМОК, а у вересні 1946 р. на сесії МОК був обраний президентом цієї організації.

Уся діяльність Едстрема на посаді, президента; МОК була перейнята прагненням до зміцнення олімпійського руху, використання його як фактору розвитку взаєморозуміння і співробітництва між народами. На церемонії закриття Ігор Олімпіади в 1948 р. він сказав: «Майбутнє не належить сьогоднішнім дипломатам, а молоді теперішнього часу, що розуміє стару мудрість «Жити і давати жити іншим». Молоді люди, що змагаються на Олімпіаді сьогодні, можуть завтра стати керівниками своїх держав. Таким чином, Олімпійські ігри допомагають справі зміцнення світу».

Багато хто з керівників олімпійського руху, журналістів і вчених порізному оцінюють діяльність Едстрема на посаді президента МОК. Збереглася довідка, датована 8 грудня 1950 р. за підписом К. А. Андріанова, у якій говорилося: «Головою виконкому МОК протягом довгих років є шведський капіталіст ЗиґфрідЕдстрем, реакціонер і шанувальник нацистського режиму в Німеччині, що виступає проти всіх пропозицій, спрямованих на демократизацію міжнародного олімпійського руху». Така оцінка була сугубо суб'єктивною, тому що керівники радянського спорту того періоду не мали об'єктивної інформації про діяльність МОК.

У 1952 р. Ю. З. Едстрем передав посаду президента МОК ЕйверіБрендеджу. Помер Едстрем у 1964 р. на 94-му році життя.

Ейвері Брендедж (1952–1972)

Ейвері Брендедж народився в 1887 р. у Детройті (США). За освітою інженер-будівельник, був власником великої будівельної фірми.

У роки навчання в Іллінойському університеті (1905–1909 рр.) Брендедж активно займався спортом. Учасник Олімпійських ігор 1912 р. у Стокгольмі (5-те місце в легкоатлетичному п'ятиборстві). Чемпіон США в легкоатлетичному багатоборстві 1914, 1916, 1918 рр. У 1928–1934 рр. був

президентом Аматорського спортивного союзу США, у 1930–1952 р. віцепрезидентом ІААФ,у 1928–1952 р. – президентом НОК США.

У 1929 р. Ю.З. Ендстрем відвідав США і зустрівся з Е. Брендеджем. У 1934 р. він запропонував Брендеджу, що вже був членом виконкому ІААФ, стати членом МОК і він був обраний у 1936 р. У 1946 р. Брендедж став першим віцепрезидентом МОК. Едстрем не приховував, що він хотів би бачити його своїм спадкоємцем, однак побоювався опозиції з боку європейців – членів МОК.

Брендедж, що очолював МОК протягом 20 років (1952–1972) і багато зробив для зміцнення авторитету і розвитку олімпійського спорту, у той же час прославився своїми ідеалістичними і консервативними поглядами. Він фанатично боровся за збереження статусу «аматорства» в олімпійському спорті, незважаючи на наявність явних протиріч у цьому питанні в реальному житті; догматичнослідував правилам і законам МОК, ідеалам Кубертена, незважаючи на те, що вонизастарівали і не узгоджувалися з новими правилами, що склалися в олімпійськомуспорті.

Брендедж наполегливо боровся проти проникнення націоналізму в олімпійський спорт. Зокрема, він активно виступав за скасування підйому національних прапорів і виконання гімнів під час церемонії нагородження переможців Олімпійських ігор. Він пропонував замінити національний гімн олімпійським чи ж просто спеціальними позивними сурмачів. Він говорив, що коли над олімпійським стадіоном розвівається олімпійський прапор, національні прапори повинні бути приспущені. Після декількох років дискусій його пропозиція була поставлена на голосування на 60-й сесії МОК 1963 р. Але, не одержавши дві третини голосів (26 – за, 26 – проти), вона була відхилена.

Активно Брендедж виступав проти офіційної системи підрахунку очків у загальнокомандному заліку. Спеціальна резолюція МОК 1952 р. говорила: «МОК шкодує про розповсюджену в усьому світі практику підрахунку і публікації в газетах очок, завойованих тією чи іншою національною командою на Іграх. Це цілком суперечить правилам і духу Олімпійських ігор, що є змаганнями міжокремими спортсменами, а не націями».

Протистояння політичних систем на олімпійській арені в період часів «холодної війни» створило багато труднощів Брендеджу і його прихильникам.

«Політики намагаються узяти верх над Олімпіадами, але МОК ніколи не дозволить їм цього зробити», – заявив Брендедж у 1964 р.

У 1972 р. Брендедж передав посаду президента МОК Кілланіну. ПомерЕйвері Брендедж у 1985 р. у віці 98 років.

Майкл Моріс Кілланін (1972–1980)

Ірландець лорд Майкл Морріс Кілланін, католик, ліберал, займався боксом івеслуванням, а також був відмінним наїзником. Одержав освіту в Паризькому і Кембріджському університетах. У 1935–1936 р. був співробітником лондонської газети «Дейлі експрес», у 1937–1938 р. – військовим

кореспондентом в Азії, у 1938–1939 р. – політичним оглядачем газети «Дейлі мейл» і «Санді диспатч». У 1938–1945 р. – офіцер британських збройних сил, учасник другої світової війни. Наприкінці 40-х–початку 50-х років займав адміністративні посади в різних промислових компаніях.

У 1950 р. обраний президентом НОК Ірландії, з 1952 р. – член МОК, з 1965р. член Виконкому, з 1968 р. – віцепрезидент і з 1972 р. по 1980 р. – президент МОК. У 1983 р. написав книгу «Мої олімпійські роки», у якій докладно описує свої погляди на проблеми олімпійського руху.

Велику роль зіграв М. Кілланін у налагодженні відносин між МОК і МСФ і НОК, у проведенні XI Олімпійського конгресу 1973 р. у Варні, у проведенні Олімпійських ігор у 1980 р. у Москві.

Досить обережно відносився М. Кілланін до проблеми професіоналізації олімпійського спорту. У той же час М. Кілланін був прихильником реалістичної політики МОК, що дозволяла б не порушувати олімпійських принципів і одночасно враховувати реальні зміни, що відбуваються у світі. Це проявилося, приміром, у зміні відношення МОК до проблеми комерціалізації спорту і статусу «спортсмена-аматора».

М. Кілланін безуспішно намагався послабити політичні суперечки і політичну напругу навколо Олімпійських ігор шляхом реорганізації порядку проведення Ігор, «усунення винятково великої концентрації змагань удвотижневому періоді Олімпійських ігор». Кілланін пропонував поширити олімпійські змагання на всі континенти і на тривалий період.

Хуан Антоніо Самаранч (1980–2001)

Сьомий президент МОК Хуан Антоніо Самаранч народився в 1920 р. Його сходження до вершин олімпійської ієрархії почалося на рубежі 40–50-х років, коли він став радником по спорту в муніципалітеті Барселони, а потім президентом Національної федерації катання на роликових ковзанах. Ми бачимо його в числі організаторів II Середземноморських ігор 1955 р. у Барселоні, керівником іспанських делегацій на зимових Олімпійських іграх 1956 р. у Кортина д'Ампеццо, Ігор Олімпіади 1960 р. у Римі і 1964 р. – у Токіо.

У віці 43 років Самаранч стає на чолі Вищої ради спорту Іспанії, а потім у 1967 р. – президентом НОК країни.

За словами самого Самаранча, він став членом МОК у 1966 р. завдяки Брендеджу, що хотів бачити його на чолі МОК. Був шефом протоколу МОК і головою комісії МОК у справах преси. У 1974–1978 р. займав посаду віцепрезидента. Три роки (1977–1980 р.) працював послом Іспанії в СРСР. Віддавна серйозно займається філателією.

На самому початку своєї діяльності Самаранч почав ряд радикальних заходів для зміцнення позицій МОК, підвищення стабільності й авторитету олімпійського руху, розширення його зв'язків з іншими організаціями, що відповідають за розвиток спорту.

Швейцарська Конфедерація визнала МОК неурядовою міжнародною організацією. На надзвичайній конференції Всесвітньої організації інтелектуальної власності в Найробі була прийнята Міжнародна конвенція назахист олімпійських емблем. 10 лютого 1982 р. Самаранч звернувся до Генерального секретаря ООН про визнання ролі і незалежності МОК, а також можливості проводити Олімпійські ігри в будь-якій частині світу без якогонебудь політичного втручання з боку.

У зв'язку зі зростанням числа конфліктів між спортивними діячами і представниками держав, президент МОК порушив питання про створення в союзі з Міжнародними спортивними федераціями і Національними олімпійськими комітетами Міжнародного спортивного суду, типу Гаазького суду.

Приділив увагу Самаранч і нормалізації відносин МОК із засобами масової інформації, що за всіх часів були складними. У 80-х–початку 90-х років МОК провів велику роботу з засобами масової інформації, у результаті якої відношенняпреси, радіо і телебачення до міжнародного олімпійського руху істотно змінилося. Воно стало набагато більш об'єктивним, різнобічним, поважним і доброзичливим.

В наступні роки вміла політика президента МОК і керованої ним організації зробила олімпійський рух значно більш стабільним, монолітним і авторитетним. Це дозволило з великим успіхом провести Ігри 1988 р. у Сеулі, хоча політична обстановка в зв'язку із Сеульською Олімпіадою була вкрай напруженою.

Об'єктивну, на наш погляд, характеристику однієї зі сторін діяльності президента МОК дала швейцарська газета «Шпорт», назвавши його першим професійним менеджером олімпійського руху.

Домігшись стабілізації олімпійського спорту, значно зміцнивши його авторитет і фінансову незалежність, Самаранч активізував діяльність МОК у напрямку активного співробітництва з найбільш авторитетними міжнародними організаціями і насамперед з Організацією Об'єднаних Націй. Історичною подією у цьому плані стало прийняття на 48-й сесії Генеральної Асамблеї ООН резолюції щодо олімпійського перемир'я і проголошенні 1994 року Міжнародним роком спорту й олімпійського ідеалу.

Жак Рогге (з 2001 року)

Жак Рогге народився 2 травня 1942 року в Генті. Відомий яхтсмен. Брав участьу змаганнях з парусного спорту на Олімпіадах 1968, 1972 і 1976 років. Дворазовийчемпіон світу. Зіграв десять матчів за збірну Бельгії з регбі. Професія – хірург-ортопед, фахівець зі спортивної медицини. Володіє голландською, французькою, англійською, німецькою та іспанською мовами. Одружений з Анною Бовійн, має двох дітей. З 1989 року очолив Асоціацію європейських комітетів. З 1991 року – член МОК, з 1998 – член виконкому МОК. Брав участь у підготовці Олімпіад 1976 і 1988 років, літніх – 1980, 1984 і 1988 років. Шеф-координатор Олімпійських ігор 2000 року в Сіднеї і 2004 року – в Афінах.

1.4 Практична робота № 4. Організація, проведення і програма олімпійських ігор

1. Перелічіть основні положення щодо проведення Ігор Олімпіад.
2. Особливості підготовки й проведення Олімпійських ігор.
3. Дайте характеристику взаємодії МОК, НОК, МСФ та ОКОІ.
4. Перерахуйте види спорту, які можуть бути включені до спортивної програми Ігор Олімпіади.
5. Перелічіть фактори, що впливають на формування програми Олімпійських ігор.

1. Перелічіть основні положення щодо проведення Ігор Олімпіад

Дати проведення Олімпійських ігор визначаються виконкомом МОК. Раніше – у період з 1924 по 1992 р. включно – Ігри Олімпіад і зимові Олімпійські ігри проводилися в тому самому році. У 1991 р. МОК приймає рішення пророзведення за часом Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор. Не проведення Олімпійських ігор протягом року, на який вони намічені, спричиняє ануляціюправ міста-організатора без нанесення збитку іншим правилам МОК.

Тривалість змагань Олімпійських ігор не повинна перевищувати шістнадцяти днів (не включаючи церемонії закриття і відкриття Ігор). Вибір міста-організатора Олімпійських ігор є винятковою прерогативою МОК. Ці вибори повинні відбутися (за винятком надзвичайних обставин) за сім років до початку Олімпійських ігор.

Заявка на проведення Олімпійських ігор

Місто може вважатися заявником на проведення Олімпійських ігор у тому випадку, якщо заявка міста затверджена національним олімпійським комітетом відповідної країни.

Оцінювальна комісія

Президент МОК призначає оцінювальну комісію – для оцінки міст кандидатів на проведення Олімпійських ігор (окрема оцінювальна комісія по кожних Іграх). До її складу входять члени МОК, представники МСФ, НОК, Комісії спортсменів та Міжнародного параолімпійського комітету. Членом комісіїне може бути громадянин країни міста-організатора. Оцінювальна комісія вивчає кандидатури міст-кандидатів, інспектує місця проведення змагань і представляє письмовий звіт усім членам МОК не пізніше, ніж за місяць до відкриття сесії МОК, на якій буде обрано місто організатор Олімпійських ігор.

Процедура вибору міста-організатора

Вибори міста-організатора ОІ проводяться у країні, у якій немає міст кандидатів на проведення відповідних ОІ. Вибір міста-організаторавідбувається на сесії МОК за допомогою таємного голосування. Для того, щоб місто було визнано містом-організатором ОІ, за нього повинна проголосувати більшість членів МОК (половина голосів плюс один). Якщо жодне з міст не набрало такої кількості голосів, оголошується другий тур виборів, у який проходять усі кандидати окрім одного, що набрав найменшу кількість голосів. Процедура повторюється.

2. Особливості підготовки й проведення Олімпійських ігор

МОК доручає організацію ОІ НОК країни, де знаходиться місто організатор, а також самому місту-організатору. НОК несе відповідальність за створення з цією метою Організаційного комітету (ОКОІ), який з моменту утвореннязвітується безпосередньо Виконкому МОК.

МОК укладає письмову угоду з містом-організатором і НОК цієї країни. На розсуд МОК, інші місцеві, регіональні та національні органи влади, та, при необхідності, інші НОК і місцеві, регіональні та національні органи влади за межами країни-господаря, також можуть бути учасниками такої угоди. Ця угода, що називається Контракт із містом-організатором, підписується всіма сторонами одразу після обрання міста-організатора.

3. Дайте характеристику взаємодії МОК, НОК, МСФ та ОКОІ

ОКОІ має статус юридичної особи у своїй країні. До нього входять член або члени МОК для країни, президент і генеральний секретар НОК, як мінімум один представник, визначений місто-організатором, представники органів влади.

Діяльність ОКОІ регламентується Олімпійською хартією, угодою між МОК,НОК та містом-організатором, нормативними актами та інструкціями Виконкому МОК.

НОК, ОКОІ та місто-організатор обов’язково несуть спільну та індивідуальну відповідальність за всі зобов’язання, які вони взяли на себе порізно або колективно, щодо організації та проведення Олімпійських ігор, за винятком фінансової відповідальності за організацію та проведення таких Ігор, яка повинна бути спільно та обов’язково взята на себе містом

організатором та ОКОІ, без упередження до будь-якого зобов'язання будь якої іншої сторони, особливо що виходить із гарантії, наданої згідно з Роз'ясненням до Правила 33. МОК не несе ніякої фінансової відповідальності у відношенні до організації і проведення Олімпійських ігор.

У випадку порушення правил Олімпійської хартії або інших правил та інструкцій МОК, або невиконання зобов'язань, взятих на себе НОК, ОКОІ або містом-організатором, МОК має право в будь-який момент прийняти рішення, з його негайним введенням у дію, про позбавлення міста організатора, ОКОІ і НОК права проводити Олімпійські ігри, зберігаючи за собою право на компенсацію за збиток, нанесений відміною Ігор Міжнародному олімпійському комітету. В цьомувипадку НОК, ОКОІ, місто організатор і країна, в якій знаходиться місто-організатор, всі урядові та інші органи влади або інші сторони – на міському, місцевому, регіональному або іншому національному рівні – не мають права вимагати від МОК будь-якої компенсації.

Як правило, багато міжнародних спортивних федерацій під час Олімпійських ігор проводять свої конгреси. У цих випадках на їхнє прохання ОКОІ повинний забезпечити МСФ приміщенням і необхідними технічними засобами.

4. Перерахуйте види спорту, які можуть бути включені до спортивної програми Ігор Олімпіади

До програми наразі включено види спорту, якими керують такі МФ:

- Міжнародна асоціація легкоатлетичних федерацій (ІААФ);
- Міжнародна федерація академічного веслування (ФІСА);
- Всесвітня федерація бадмінтону (БВФ);
- Міжнародна федерація баскетболу (ФІБА);
- Міжнародна асоціація боксу (АІБА);
- Міжнародна федерація веслування на байдарках і каное (ІКФ);
- Міжнародний союз велосипедистів (УСІ);
- Міжнародна федерація кінного спорту (ФЕІ);
- Міжнародна федерація фехтування (ФІЕ);
- Міжнародна федерація футбольних асоціацій (ФІФА);
- Міжнародна федерація гольфу (ІГФ)
- Міжнародна федерація гімнастики (ФІЖ);
- Міжнародна федерація важкої атлетики (ІВФ);
- Міжнародна федерація гандболу (ІХФ);
- Міжнародна федерація хокею на траві (ФІХ);

- Міжнародна федерація дзюдо (ІДФ);
- Об’єднаний світ боротьби (УВВ);
- Міжнародна федерація плавання
- (ФІНА);
- Міжнародний союз сучасного п’ятиборства (УІПМ);
- Всесвітня федерація регбі (ВР);
- Всесвітня федерація тхеквондо (ВТФ);
- Міжнародна федерація тенісу (ІТФ);
- Міжнародна федерація настільного тенісу (ІТТФ);
- Міжнародна федерація стрілецького спорту (ІССФ);
- Всесвітня федерація стрільби із лука (ВА);
- Міжнародний союз триатлону (ІТУ);
- Міжнародна федерація вітрильного спорту (ІСАФ);
- Міжнародна федерація волейболу (ФІВБ).
- Інші види спорту, якими керують інші МФ, визнані МОК.

Можуть бути включені до спортивної програми зимових Олімпійських ігор види спорту, якими керують:

- Міжнародний союз біатлоністів (ІБУ);
- Міжнародна федерація бобслею і скелетону (ІБСФ); Всесвітня федерація керлінгу (ВКФ);
- Міжнародна федерація хокею на льоду (ІІХФ);
- Міжнародна федерація санного спорту (ФІЛ);
- Міжнародний союз ковзанярського спорту (ІСУ);
- Міжнародна федерація лижного спорту (ФІС);
- Інші види спорту, якими керують інші МФ, визнані МОК.

Перед тим, як приймати рішення щодо Програми видів змагань, МОК повинен проконсультуватися з відповідними МФ. Виконком МОК повинен прийняти рішення щодо Програми видів змагань не пізніше, ніж за три роки до відкриття відповідних Олімпійських ігор.

5. Перелічіть фактори, що впливають на формування програми Олімпійських ігор

Програма Олімпійських ігор на всіх етапах розвитку олімпійського спорту визначалася впливом як зовнішніх факторів, що виражають інтереси представників різних сфер, взаємодіючих з олімпійським спортом, так і внутрішніх факторів, що відображають інтереси представників власне сфери олімпійського спорту.

До зовнішніх факторів належать: політика країн, що використовують спорт для демонстрації своїх досягнень; економічні фактори, зв'язані з використанням сфери олімпійського спорту представниками структур бізнесу; інтереси засобів масової інформації; загальносвітові тенденції і явища, зокрема емансипація жінок.

До внутрішніх факторів належать: політика Міжнародного олімпійського комітету; позиції його президентів; діяльність міжнародних спортивнихфедерацій і національних олімпійських комітетів, зацікавлених у просуванні визначених видів спорту, дисциплін і видів змагань. Важливе місце серед факторів, що визначають зміст олімпійського руху, його динаміку і розвиток, займають фактори економічного характеру.

Політико-ідеологічні фактори. Завойована олімпійська медаль є предметом гордості не тільки спортсмена, але і всієї нації, сприяє росту престижу держави насвітовій арені. Спортсмени, демонструючи свої можливості, як ніхто іншої сприяють росту популярності країни, представниками якої вони є.

При формуванні програми Олімпійських ігор у період 1896–1912 р. Організаційний комітет олімпійських ігор враховував насамперед інтереси своїх країн і вводив в неї ті види спорту, дисципліни і види змагань, що були найбільш популярними саме в цих країнах. Крім того, країна, чиє місто ставало організатором Ігор, мала можливість збільшити кількість своїх спортсменів, що беруть участь в Іграх, використовуючи відсутність витрат на транспортні перевезення. Більшість команд із країн, на території яких проводилися Олімпійські ігри, займали на них високі місця по кількості завойованих медалей.

2 ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2. СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ПРАВОВІ Й ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ОЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ

2.1 Практична робота № 5. Аматорство в олімпійському спорті

1. Історія розвитку аматорства в спорті.
2. Назвіть проблеми аматорства в сучасному олімпійському спорті.
3. Охарактеризуйте тенденції на професіоналізацію олімпійських ігор.
4. Назвіть проблеми професіоналізму в олімпійському спорті.

1. Історія розвитку аматорства в спорті

Поняття «любитель» з'явилося в англійському спорті у першій половині XIX століття. В енциклопедії «Британіка» сказано: «Первісне визначення слова означаєтого, хто бере участь в будь-якому виді мистецтва, ремесла, ігри, спорту або іншоїдіяльності виключно для задоволення і розваги». Ось чому той, хто мав перевагу всилі або майстерності, обумовленої професією, не допускався до любительських змагань. На погляд істориків спорту, вперше поняття «любитель» і «професіонал» практично були застосовані на змаганнях з веслування в Оксфорді у 1823 році. В складі однієї з команд був Стефан Девіс – за професією лодочник, якому заборонили брати участь у змаганнях.

При визначенні статусу спортсмена-любителя в той час грошові винагородження, які отримував спортсмен, в рахунок не сприймались. У 1831році наприклад, веслувальні команди Оксфорду і Леандера виступали на Хенлеській регаті на парі у 200 фунтів стерлінгів і при цьому нікому з веслувальників не погрожувала втрата статусу аматора.

В Англії статус спортсмена-аматора визначався не за фактом отримання спортсменом грошей, а за його соціальним положенням.

У середині XIX століття поняття «любитель» змінюється. Ось який запис з'явився у Хартії Любительського спортивного союзу Англії у 1886 році: «любитель – це будь-який джентльмен, який ніколи не брав участі у відкритому змаганні ні за грошові винагородження, ні за призи разом з професіоналами і який за своє життя не працював вчителем або інструктором фізичного виховання з метою отримання засобів для існування, а також не був механіком, ремісником або горно робочим». (Clader E., 1978) Це поняття носило очевидний елітарно-класовий і дискримінаційний характер.

Уже на першому Олімпійському конгресі, який відбувся у 1894 році в Парижі, на якому було прийнято рішення про утворення МОК і проведення ОІ, обговорювалося питання про любительській і професійний спорт.

Текст правил любительства з'явився у бюлетені МОК № 1 за1894 р. вінскладався з семи пунктів, головний з яких був таким: «любителем у спорті вважається будь-яка людина, яка ніколи не брала участі в змаганнях, відкритих для всіх бажаючих або змагалась за грошовий приз або за гроші з будь якого іншого джерела, або в змаганнях з професіоналами, і яка ніколи у своєму житті не була платним викладачем або інструктором фізичного виховання». Також обумовлювалося, що учасник Ігор не може бути любителем в одному виді спортуі професіоналом в іншому.

2. Назвіть проблеми аматорства в сучасному олімпійському спорті

На XI Олімпійському конгресі, який проходив у 1981 році в Баден-Бадені, в головній доповіді з проблеми допуску голова комісії і член МОК В. Дауме зробив заяву: «Спортсмени, які тренуються по 1600 годин на рік, не можуть одночасно працювати одночасно за професією або інтенсивно готуватися до майбутньої професіональної роботи. Тому ми не повинні допустити, щоб вони несли соціальні збитки. Із цього слід виходити при повному розумінні правила 26».

На конгресі в обговорюванні проблеми любительства вперше взяли участь самі спортсмени. Олімпійський чемпіон 1980 р. легкоатлет С. Коу (Великобританія) підтримав курс на подальшу лібералізацію правила 26.

У цілому Конгрес підтвердив вірність олімпізму концепції любительства,але головне те, що Міжнародним спортивним федераціям було надано право самим визначати допуск спортсменів на змагання ОІ.

Отже, після конгресу у Баден-Бадені були здійснені перші кроки, які були спрямовані на допуск професіоналів на Ігри.

МОК дав зрозуміти, що нова концепція любительства – не догма.

3. Охарактеризуйте тенденції на професіоналізацію олімпійських ігор

Початок 70-х років характеризується могутньою критикою статусу спортсмена-любителя. Розумів необхідність змін і новий президент МОК Майкл Кілланін, обраний на цю посаду у 1972 році.

Виступаючи на 100-й сесії МОК у 1971 році член МОК М. Ерцог (Франція) відзначав: «Про те, що таке любитель і професіонал у спорті, можна казати багато.Факти свідчать, що різниця між ними куди тонша, ніж прийнято вважати. Багато професіоналів не менш віддані спорту, ніж справжні любителі, з другої сторони – є любителі, які стають жертвами власної жадоби до грошей і популярності. Перші служать спорту чесно і лояльно, другі – використовують його для власної вигоди».

Президент Міжнародної федерації боротьби М. Ерцеган (Югославія) на сторінках журналу МОК «Олімпік ревю» запропонував виділяти спортсменів-любителів вищого класу в особу категорію. За його думкою, спортсменам необхідно надавати статус виробників суспільно значущих цінностей і в рамках.

Висловлювалась також пропозиція про утворення спеціальних стипендій для спортсменів високого класу, які гарантували б їм стабільне фінансове положення під час занять великим спортом.

У ці роки найбільш активні прихильники «чистого» любительства почали

4. Назвіть проблеми професіоналізму в олімпійському спорті

У лютому 1985 р. на сесії у Калгарі виконком МОК раптово для багатьох зробив об'яву про допуск професіональних спортсменів у віці до 23 років до ОІ 1988 р. у змаганнях з футболу, тенісу і хокею.

У жовтні 1985 року на засіданні МОК з представниками федерацій і НОК у Ліссабоні обговорювався так званий «кодекс атлета», який був запропонований замість правила 26.

«Щоб бути допущеним до в діяльності олімпійського руху і , зокрема до участі в ОІ, спортсмен повинен додержувати і поважати Олімпійську хартію, а такожправила МСФ, до якої він належить, ухвалені МОК» – основна теза «Кодексу».

2.2 Практична робота № 6. Організаційно-правові основи олімпійського спорту

1. Надайте інфраструктуру професійної спортивної ліги.
2. Дайте характеристику статуту професійної спортивної ліги.
3. Назвіть організаційну структуру професійного спортивного клубу (команди).
4. Наведіть приклад організаційної структури керування бейсбольною командою.
5. Охарактеризуйте правові основи професійного спорту в Європі.
6. Охарактеризуйте систему заходів обмеження прав спортсменів.

1. Надайте інфраструктуру професійної спортивної ліги

Основною структурною одиницею професійного спорту є ліга. Незалежно від назви (ліга – у футболі, бейсболі і хокеї; асоціація – у баскетболі, гольфі й тенісі; рада, асоціація, федерація – у боксі) ця структурна одиниця формує стратегію і тактику розвитку відповідного виду професійного спорту і є його найвищим законодавчим та виконавчим органом (Canes, 1970; Гуськов, 1990).

Ліга об'єднує визначену кількість команд-фірм, які знаходяться в різних містахі штатах. Ліга у професійному спорті є закритою соціальною системою, головною функцією якої є організаційна ефективність.

Інфраструктура ліг у професійному спорті включає шість відносно самостійних груп людей, котрі задіяні у спортивному бізнесі (рис. 2.1). Це. зодного боку, власники команд, менеджери, тренери, а з іншого – спортсмени, агенти спортсменів та Асоціації спортсменів професійних ліг. Між ними немає та й не може бути повної злагоди і солідарності. Але у них є спільні інтереси у спортивному бізнесі, що пов’язані з максимізацією прибутків. Виходячи саме з цього і слід розглядати їхні взаємовідносини. Певною мірою до інфраструктури професійних ліг можна віднести також асоціації спортивних суддів, журналістів, радіо- і телекоментаторів, власників спортивних споруд, інформаційних мереж тощо.

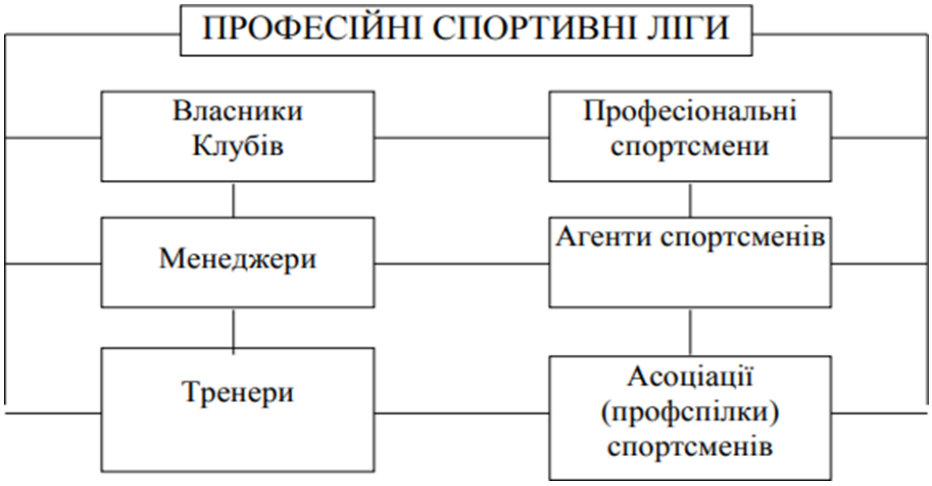

Рисунок 2.1 – Інфраструктура професійних спортивних ліг

2. Дайте характеристику статуту професійної спортивної ліги

Основним документом, що регламентує діяльність ліги, є статут. У Статуті визначено мету і завдання відповідної Ліги; умови членства в Лізі (процедуру прийому до ліги нових команд), умови права команди на територію; права і обов'язки Виконавчого і інших комітетів; права і обов'язки президента, скарбника, секретаря тощо; умови і календар проведення регулярних чемпіонатів, ігор плей оф та інших змагань, що проводяться Лігою; умови регулювання ринком зайнятості гравців (визначається кількість гравців в клубах, основні положення контракту, вимоги до гравців, правила проведення драфту тощо); умови продажу прав на теле- і радіотрансляції. Регулювання ринку зайнятості гравців включає п'ять аспектів, що регламентують умови їхньої праці: 1) формування складів команд; 2) укладання угод (контрактів) з гравцями; 3) розробку умов переходу гравців в інші команди; 4) набір гравців до команд; 5) правила перерозподілу гравців між командами ліги.

3. Назвіть організаційну структуру професійного спортивного клубу (команди)

Професійний спортивний клуб (команда) є низовою складовою ланкою ліги (асоціації). Професійні клуби – це комерційні організації (Какузін та ін., 1991). У професійному спорті юридично сформувалися три форми власності: індивідуальна, корпоративна (власником команди є фірма або компанія), акціонерна (власниками команди є власники акцій).

Основним документом, що регламентує діяльність професійного спортивного клубу є його статут. Але реальна діяльність професійних клубів юридично досить жорстко обмежується угодами з лігами, до яких вони входять. Так, члени Ліги зобов'язуються дотримуватись рішень Комісіонера, Ради управління або членів клубів Ліги в кожній справі в межах їхньої юрисдикції; дотримуватися Статуту Ліги; брати участь в кожному засіданні Ліги та Ради управління (Виконавчого комітету).

Очолює клуб президент. Залежно від форми власності функції президента виконує сам власник або особа, яка обрана Радою правління клубу. Правління клубу на чолі з президентом вирішує всі питання функціонування і розвитку клубу в межах компетенції, котру надають клубам професійні ліги (асоціації).

Організаційна структура професійних спортивних клубів подібна у всіх командних ігрових видах спорту. Команду очолює генеральний (головний) менеджер (спортивний директор). Тренувальним процесом керує головний тренер. Йому допомагають кілька тренерів. Їх кількість залежить від виду спорту. Так, бейсбольну команду з 25 гравців тренують 6-10 тренерів.

Чисельний склад команд також залежить від виду спорту: 12–15 гравців у баскетболі, 25–27 – у хокеї, 47–50 – у американському футболі. Загальний чисельний склад деяких футбольних команд разом з адміністративним та обслуговуючим персоналом становить близько 100 осіб.

На діяльність професійних спортивних клубів, окрім ліг, суттєвий вплив мають фактори зовнішнього середовища: політика урядів відповідних країн; соціально-культурні характеристики певної країни; рівень економічного розвитку конкретної країни (Какузін та ін., 1991).

Аналіз існуючої організаційної структури управління в ігрових видах професійного спорту свідчить, що вона має характерні риси картеля. Об'єднання клубів (команд) у професійні ліги (асоціації) практично усунуло їх від економічного змагання. Вони суперники лише на спортивних майданчиках, а у бізнесі вони партнери.

Професійний спортивний клуб є низовою складовою ланкою професійної ліги. У професійному спорті існує три форми власності: індивідуальна, корпоративна та акціонерна. Основним документом, що регламентує діяльність професійного клубу, є його статут. Юридично професійний клуб є незалежною самостійною організацією, але його реальна діяльність суттєво обмежується угодою, яку він укладає з відповідною лігою. Керівним органом професійного клубу є його Рада управління на чолі з президентом. Поточною діяльністю професійного клубу керує генеральний менеджер. Тренувальним процесом керує головний тренер. Йому допомагають тренери асистенти.

4. Наведіть приклад організаційної структури керування бейсбольною командою (рис. 2.2)

Організаційна структура управління
бейсбольною командою MLB

1. Керівництво командою – 15 осіб
2. Службовці – 20 осіб
3. Тренери – 6-10 осіб
4. Гравці – 25 осіб

Рисунок 2.2

5. Охарактеризуйте правові основи професійного спорту в Європі

Правові основи професійного спорту викладені у статутах відповідних ліг і клубів. Вони зумовлені специфікою того чи іншого виду спорту та державним законодавством країни, де функціонує конкретна ліга. Окрім цього *суттєвий вплив на формування правових основ європейського професійного спорту мали процеси міжнародної інтеграції в Європі*. Після створення Європейського Економічного Союзу (ЄЕС) міжнародні спортивні організації Європи, зокрема Європейський союз футбольних асоціацій (УЄФА), розпочали з ним співпрацю щодо правового регулювання спорту. У 1970 р. було утворено комісію, котра займалася питаннями професійного футболу і впливом на нього загальноєвропейського законодавства, а також

розробкою типового контракту футболіста та системи переходів футболістів до іноземних команд у межах ЄЕС.У 1978 р. комісію реорганізували і утворили три підкомісії: 1) експерти УЄФА; 2) комісія з нормативного регулювання переходів спортсменів-аматорів у професіонали; 3) дисциплінарна комісія, котра здійснює нагляд за дотриманням принципів співпраці між клубами.

У ЄЕС також утворено Комісію у справах освіти, культури і спорту, контра суттєво впливає на формування спортивного законодавства.

До 1980-х років XX ст. спортивний світ європейських країн жив переважно за своїми законами, котрі були викладені у Статутах професійних ліг і клубів. Цивільні суди не брали до розгляду позови, пов'язані з суперечками у спорті. Усі суперечки вирішувалися, як правило, спортивними інстанціями. У 1980-х роках стали виникати конфліктні ситуації між юристами, котрі представляли інтереси спортсменів, та спортивними організаціями. Однією з перших набула широкого розголосу так звана «Справа Гассер». На чемпіонаті світу з легкої атлетики у Римі було виявлено позитивну реакцію на допінг у швейцарської спортсменки Сандри Гассер. Федерація легкої атлетики Швейцарії та Міжнародна асоціація атлетичних федерацій (ІААФ) дискваліфікували спортсменку на два роки. Будучи переконаною у тому, що вона невинна, С. Гассер подала судові позови у Берні й Лондоні на ІААФ та національну федерацію легкої атлетики. Адвокати С. Гассер виграли процес у Берні, але Лондонський Верховний суд визнав її винною і підтвердив рішення стосовно дискваліфікації.

Отже, з боку судів зростає готовність розглядати «спортивні суперечки» і брати на себе відповідальність за їхнє вирішення.

Отже можна констатувати, що формування правових основ професійного спорту у Європейських країнах відбувається згідно з чинним національним трудовим законодавством, правовими документами спортивних організацій та документами міжнародної інтеграції. Останнім часом суттєвий вплив на їх формування мають рішення судових інстанцій (Линець, 1999).

6. Охарактеризуйте систему заходів обмеження прав спортсменів

Система заходів обмеження прав спортсменів-професіоналів є одним з ключових елементів монополістичної політики професійних ліг у сфері трудових взаємовідносин спортсмен–клуб–ліга. Це один з яскравих прикладів ринкової економіки, коли монополізація галузі є головною умовою її ефективного функціонування. Західні фахівці вважають, що монопольна політика контролю спортсменів-професіоналів є необхідною гарантією стабільності професійного спорту.

Система заходів обмеження прав спортсменів дозволяє власникам клубів занижувати вартість гравців і отримувати більші прибутки (Ross, 1974).

Структура спортивного бізнесу в командних ігрових видах професійного спорту регулюється системою заходів обмеження, що отримала назву «резерв систем». Вона складається з п'яти елементів (Гуськов, 1990):

1) відбір гравців до команд («система драфт»);
2) закріплення гравців за командами (резервування);
3) контроль за гравцями;
4) вирішення спірних питань між власниками команд та гравцями;
5) правила купівлі та продажу гравців.

Подібні елементи обмеження прав спортсменів-професіоналів існують у структурі діяльності професійних ліг в різних видах спорту і в різних країнах. Наприклад, згідно з умовами Міжнародної федерації автомобільного спорту (ФІА) гонщики змушені підписувати зобов'язання не ставити до організаторів гонок та власників автомобільних фірм, за котрі вони виступають, жодних претензій стосовно можливих аварій, не можуть вимагати оплати лікування в разіпоранення чи каліцтва (Кулешов, 1984).

Якщо взяти до уваги те, що ліги у своєму виді спорту діють як монополії, то спортсменам залишається або приймати цю систему, щоб стати професіоналами, або назавжди відмовитися від цієї роботи.

Набір гравців до команд суворо регламентовано. Не спортсмен обирає собі команду, а *система («драфт») визначає для нього команду і власника,* від якого у подальшому спортсмен знаходиться практично у повній залежності. Система «драфт» вперше була застосована в американському професійному футболі (NFL). Загальна її сутність полягає у тому, що команда, котра посіла останнє місце у попередньому чемпіонаті, має право першою вибирати собі найкращого гравця зі списку новобранців, який складений лігою. Потім таке право надається передостанній команді і т. д. Команда-чемпіон робить це останньою. «Драфт» дає можливість слабшим командам поповнити свої склади більш кваліфікованими спортсменами. Разом з цим у кожному виді спорту є свої особливості системи «драфт».

Одним з ключових елементів системи обмежень прав спортсменів є угода клубів не переманювати гравців. Статути ліг забороняють переговори зі спортсменами, котрі мають контракти з іншими клубами ліги. Проте ситуація кардинально змінюється в разі появи на ринку конкуруючої ліги з цього ж виду спорту. Система обмежень перестає ефективно діяти і власники команд втрачають контроль над спортсменами, оскільки вони можуть перейти до іншої ліги. Але історія північноамериканського професійного спорту свідчить, що існування кількох конкретних ліг у одному виді спорту зберігається недовго. Згідно із законами ринку слабкіші ліги або банкрутують, як це було у бейсболі на початку XX ст. та в хокеї у 1970-х роках, або об'єднуються – як це було в баскетболі у 1948–1949 рр., коли Баскетбольна асоціація Америки злилася з Національною баскетбольною лігою і утворилася Національна баскетбольна асоціація (NBA).

Для обмеження можливості покинути команду після закінчення терміну контракту в лігах існує система резервування спортсменів. Вона полягає в тому, що власник команди має право резервувати гравця протягом кількох років. Так у бейсболі нині діє система резервування гравця на шість років. Лише після того, як гравець відпрацює у лізі шість років, він може самостійно піти до будь-якої іншої команди, ставши, як кажуть спеціалісти, «фрі еджент» («вільним гравцем»). До цього часу, в разі закінчення терміну дії контракту, власник команди має право запропонувати гравцеві умови продовження контракту до 20 грудня поточного року. Потім до 1 лютого наступного року проводяться переговори з гравцем. Якщо сторони не приходять до згоди, справа передається на розгляд журі з 15 незалежних арбітрів, які заздалегідь обираються керівництвом ліги та Асоціації гравців. Між 10 і 20 лютого арбітр заслуховує обидві сторони. Після цього журі протягом трьох днів вибирає останню пропозицію, що надійшла або від гравця, або від власника команди.

Третій елемент системи – організація контролю за гравцями. Йдеться про зумовлені, а досить часто і не зумовлені, у контракті штрафи за різні порушення дисципліни або встановленого у командах порядку. Так за погану поведінку, систематичні порушення правил, суперечки з суддями тощо гравець «Чікаго Булз» Деніс Родмен в сезоні 1996/97 рр. був оштрафований майже на 1,5 млн доларів і дискваліфікований на 27 матчів регулярного чемпіонату NBA. Незважаючи на те, що Д. Родмен у шосте поспіль виграв титул кращого в NBA у підборах м'яча, його зарплата на наступний рік стала меншою більше ніж вдвоє – 4 млн доларів проти 9 млн попереднього року.

Четвертий елемент «резерв систем» – механізм вирішення суперечок між керівництвом клубів (команд) та гравцями. Згідно зі статутами ліг суперечки в самій команді вирішує її власник, а між ним і гравцями – керівник ліги. Проте спочатку бейсболісти, а у подальшому й спортсмени інших ліг добилися права передачі до арбітражу (у разі необхідності) суперечки стосовно рівня заробітної плати.

П'ятим елементом «резерв систем» є правила переходу спортсменів з команди до команди, а точніше їх купівлі та продажу. Ці правила вважають основою ефективного функціонування ліг у командних ігрових видах професійного спорту. Завдяки чітко розробленим правилам перерозподілу гравців можна зрівноважувати конкурентоспроможність команд ліг і підтримувати високу зацікавленість до змагань глядачів та засобів масової інформації, а отже отримувати вищі прибутки. При переміщенні з команди до команди гравців, котрі мають діючі контракти, не враховуються, як правило, їхні побажання.

2.3 Практична робота № 7. Економічні основи олімпійського спорту

1. Надайте характеристику історичного розвитку економічної діяльності МОК.

2.Чому співпраця зі спонсорами є вигідною для учасників олімпійського руху?

3. Назвіть джерела прибутків МОК.

4. Перелічіть ряди ліцензування у межах олімпійського руху.

1. Надайте характеристику історичного розвитку економічної діяльності МОК

Протягом більше ніж п'ятдесяти років (1896–1948) питання про фінансування МОК не порушувалось. До Першої світової війни усі члени МОК нетільки самостійно оплачували свої витрати, але й вносили щорічний внесок у розмірі 25 швейцарських франків. Значну частину витрат МОКу складали особисті кошти президента МОК П'єра де Кубертена.

У цілому до Другої світової війни система фінансування МОК будувалосяна одному принципі – жодні організації не повинні отримувати прибуток від проведення Ігор.

Після Другої світової війни спортивні організації опинилися у складному фінансовому положенні. Організація ОІ 1948 р. у Лондоні не вимагала великих фінансових витрат і продаж білетів на змагання ще й надав організаторам Ігор прибуток.

У 1949 році в Олімпійську хартію було введено новий пункт: «Усі прибутки, які отримуються в результаті проведення Олімпійських ігор (після відшкодування витрат, пов'язаних з їх організацією і відрахуванням визначеної суми у МОК), передаються у розпорядження НОК країни, де відбувалися Ігри. Ці гроші повинні бути використані для розвитку олімпійського руху і аматорського спорту». Це була пропозиція Е. Брендеджа.

Так була зроблена перша спроба фінансування МОК за рахунок ОІ.

До 60-х років МОК в основному задовольнявся відрахуваннями від продажуквитків на ОІ. Потім бюджет МОК став поповнюватись за рахунок того, що міста, які дістали право на проведення ОІ , почали перераховувати йому по 100 000 швейцарських франків.

А з 60-х років почався продаж прав на трансляцію ОІ. Право на трансляцію VIII зимових ОІ, які проводились у Скво-Веллі (США), було продано американській телекомпанії Сі-Бі-Ес за 50 000 доларів, а Ігор XVII Олімпіади у Римі (1960) – за 60 000 доларів.

По мірі збільшення вартості прав на телетрансляцію ОІ зростали й прибуткиМОК. Від ОКОІ Ігор XVIII Олімпіади в Токіо (1964) МОК отримав

130 000доларів, а від організаторів IX зимових ОІ у Інсбруку (1964) вже 200 000 доларів.

На початку 80-х років, коли президентом МОК став Х. А. Самаранч, МОК починає активний пошук нових джерел фінансування. Рекламно спонсорська діяльність і комерційна діяльність (реалізація монет, друкованої продукції) набувають значного поширення.

До 1972 р. МОК поділяв прибутки від продажу прав на трансляцію ОІ тільки з оргкомітетами міст, які проводять ці ОІ. Свою суму МОК поділяв з МСФ. з 1972 року МОК включив у схему розподілу телеприбутків і НОКи.

Для Олімпійських ігор 1988 і 1992 року МОК установив такі принципи розподілу телеприбутків:

- 20 % отримали ОКОІ – на забезпечення оптимальних технічних умов для усіх видів інформації;

- сума, яка залишилася, була поділена на між оргкомітетом – 2/3 і МОК – 1/3;

- МОК поділив свою частину (після відрахування витрат) між МСФ, НОК і МОК (через програму «Олімпійська солідарність).

Аналізуючи комерційну політику МОК і МСФ, окремі фахівці вважають, що тільки після Ігор XXIII Олімпіади у Лос-Анжелесі (1984) деякі керівникиміжнародного спорту зрозуміли, як потрібно її організовувати і проводити.

У 1986 році з'явилася міжнародна олімпійська рекламно-спонсорська програма «ТОП». До програми «ТОП» приєдналися МОК, МСФ. ОКОІ, НОКи. Детальніше про «ТОП» далі.

У 80-х рр. XX ст. серед бізнесменів виникла ідея використовувати олімпійський спорт як «вікно» у ринок товарів і послуг, оскільки ОІ ставали дедалі більшою ареною для мільярдів глядачів.

Щоб отримати право використовувати олімпійський спорт з метою просування товарів і послуг, компанії почали укладати контракти з МОК, НОКами, МСФ та НСФ у якості їхніх спонсорів, постачальників, рекламодавців. Це явище отримало назву «комерціалізації олімпійського спорту», тобто відбулося зближення олімпійського руху та ділового світу. Особливо бурхливим це явище було під час президентства Хуан-Антоніо Самаранча.

У 1983 р. МОК сформував комісію з нових джерел фінансування ОІ та власної діяльності, метою діяльності якої було налагодження зв’язків з компаніями.

Сьогодні у структурі МОК комерційною діяльністю займається департамент маркетингу МОК. Однак у 80-х рр. виникало чимало суперечок стосовно співпраці МОК з різними компаніями. Критиці піддавався і факт залежності МОК від телевізійних компаній, які ніби то диктували умови від час проведення ОІ у Лос-Анджелесі–1984. Для уникнення подібних суперечок МОК уклав контракт з швейцарською компанією International Sport and Leisure (ISL), яка взяла на себе зобов’язання щодо встановлення зв’язків між представниками бізнесу та організаційних структур олімпійського спорту.

На сьогоднішній день компанія ISL є монополістом у представленні інтересів МОК у його контактах з діловими партнерами.

Зараз МОК забезпечує реалізацію таких економічних програм:

- рекламно-спонсорські програми «ТОП»;
- програми продажу телевізійним компаніям прав на трансляцію ОІ;
- програми співробітництва з офіційними постачальниками.

2. Чому співпраця зі спонсорами є вигідною для учасників олімпійського руху?

Спонсорська підтримка сприяє збільшенню фінансових ресурсів учасників олімпійського руху.

- Спонсори забезпечують підтримку проведення Олімпійських ігор та олімпійського руху шляхом надання продукції, послуг, технологій, експертизи та підготовки персоналу.
- Спонсори забезпечують пряму підтримку спортсменів в процесі їх підготовки та участі в Іграх.
- Спонсори забезпечують необхідною продукцією і послугами коментаторів, журналістів, фотокореспондентів та інших представників ЗМІ.
- Активізація фінансової підтримки розширює глядацьку аудиторію Олімпійських ігор і дає можливість молоді долучитися до олімпійських ідеалів на глобальному та місцевих рівнях.
- Фінансова підтримка сприяє успіху освітніх, екологічних, культурних та молодіжно-орієнтованих програм олімпійського руху.
- Рекламні акції спонсорів сприяють просуванню олімпійських ідеалів, громадському усвідомленню важливості Олімпійських ігор і посилюють підтримку атлетів-олімпійців.

3. Назвіть джерела прибутків МОК

Структура прибутків МОК (1993–2004 рр.): продаж прав на телетрансляції – 52 %; спонсорські внески – 32 %; продаж квитків – 14 %; ліцензування – 2 %.

До 1972 р. МОК прибутками від продажу прав на телетрансляції ОІ ділився лише з ОКОІ. Свою суму МОК розподіляв також між МСФ.

З 1972 р. до схеми розподілу прибутків було включено ще НОКи. Однак реальна сума, якщо її поділити між усіма НОКами у складі МОК, була

надто малою. Тому МОК запропонував цю частину прибутків віддавати у фонд програми «Олімпійська солідарність» (створена у 1971 р.).

«Олімпійська солідарність»

Завдання програми – організація допомоги НОК країн, що розвиваються. У фонд «Олімпійської солідарності» надходить 1/3 від суми прибутків, отриманої МОК від продажу прав на телетрансляції. У самій програмі існують такі напрями: підготовка спортсменів для участі в ОІ; підготовка та участь спортсменів у регіональних та континентальних іграх; молодіжні програми; технічні курси; підготовка тренерів; розвиток інфраструктури НОК; підготовка спортивних керівників; розвиток спортивної медицини; розвиток спорту для всіх та ін.

З 1984 р. МОК компенсує НОКам оплату проїзду і перебування на ОІ певноїкількості спортсменів та офіційних осіб.

Розподіл прибутків МОК між учасниками олімпійського руху

Розподіл прибутків від олімпійського маркетингу у 2002–2004 рр. здійснювався таким чином: 92 % коштів спрямовувалися на потреби ОКОІ, НОК і МСФ, а решта 8 % направлялися на потреби МОК. Істотну частину бюджетів ОКОІ в останні роки покриває МОК, перераховуючи їм значні грошові суми. Так, ОКОІ Солт-Лейк-Сіті (2002) отримав 1 млрд. 390 млн. доларів із фондів Олімпійських програм маркетингу, включаючи 443 млн. від доходу теле- та радіо трансляцій. У середньому ОКОІ отримують від МОК фінанси для покриття адміністративних та операційних видатків, пов'язаних з проведенням ОІ. перераховується половина засобів, отриманих від реалізації програм ТОП, та 49 % прибутків від продажу прав на телетрансляції.

ОКОІ Афін (2004) отримав 960 млн. дол., Тобто близько 60 % його операційного бюджету від продажу МОК прав теле- і радіо трансляцій і від Олімпійського спонсорства.

Фонди допомоги програм маркетингу оплачують НОК витрати, які включають навчання і тренування атлетів, а також вартість посилки Олімпійських команд на Ігри.

Фінансову допомогу МСФ МОК надає з метою розвитку спорту і змагальної діяльності в усьому світі. На сьогодні (з 1996 р.) при розподілі прибутків МОК, що надаються МСФ, діє наступна схема. Відповідно до неї всі МСФ розділені МОК на 4 категорії в залежності від популярності: I категорія – легка атлетика; II категорія – гімнастика, баскетбол, волейбол, плавання, футбол; III категорія – академічне веслування, велоспорт, кінний спорт, гандбол, теніс, хокей на траві; IV категорія – інші види спорту.

Крім цього, МОК надає фінансову підтримку Міжнародному параолімпійському комітету, ВАДА (WADA) і деяким іншим спортивним організаціям.

4. Перелічіть ряди ліцензування у межах олімпійського руху

Добре відомо, що напередодні ОІ практично будь-яка продукція, що несе на собі олімпійську символіку, користується підвищеним попитом. Однак виробники сувенірів, значків, одягу та інших виробів не можуть без спеціального дозволу (ліцензії) МОК, НОК або ОКОІ постачати свою продукцію олімпійськими символами. За будь-яке виробництво олімпійських талісманів, розміщення на своїх товарах спеціальної атрибутики, підприємства-виробники повинні заплатити ліцензійний збір.

Існує три ряди ліцензування в межах олімпійського руху:

- для ОКОІ – ліцензування компаній, що виготовляють сувеніри, які стосуються ОІ. Ці компанії оплачують ліцензійний платіж у розмірі від 10 до 15 % прибутку від реалізації продукції (зазвичай це товари типу шпильок, футболок, бейзболок, значків);

- для НОКів – ліцензуються компанії, що використовують зображення національних Олімпійських делегацій, спортсменів і тренерів, які входять до складу Олімпійських команд. Крім того, ліцензуванню підлягають всі товари, що містять Олімпійські символи і талісмани, призначені для продажу у власній країні;

- для МОК – використовує обмежену міжнародну програму ліцензування в деяких категоріях – для кінофільмів, відеофільмів (на будь яких носіях), комп'ютерних ігор (із використанням Олімпійських символів і антуражу Ігор) і деяких інших засобів інформації.

3 ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 3. ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ

3.1 Практична робота № 8. Історія розвитку професійного спорту

1. Перелічіть ознаки становлення професіоналізму у Стародавній Греції.
2. Умови виникнення професійного спорту в новітній час.
3. Дайте характеристику особливостей розвитку і функціонування професійного спорту в США.
4. Дайте характеристику особливостей розвитку і функціонування професійногоспорту в Європі.
5. Значення засобів інформації у розвитку професійного спорту.

1. Перелічіть ознаки становлення професіоналізму у Стародавній Греції

В Олімпійських іграх цього періоду, окрім греків, беруть участьпредставники багатьох країн Європейського Середземномор'я і навіть Азії.

Знімаються заборони, що діяли раніше: до участі у змаганнях допускаються іноземці, а також вихідці з бідних прошарків населення. Переможці змагань нагороджуються великими грошовими призами і цінними подарунками, а також отримують матеріальні пільги у своїх містах. Поступово комерційний характер змагань, розкіш в якій вони проводились, розмивають ідеали олімпізму. Спорт комерціалізується і набуває рис, що характерні для сучасного професійного спорту. Підготовка спортсменів стає безперервною і все в більшій мірі зорієнтованою на успіх у змаганнях, що приносило славу, грошові прибутки і різноманітні соціальні блага. Завдання виховання відходили на другий план, що в решті-решт, стало однією із причин занепаду спортивного руху Стародавньої Греції. Надмірне ушанування переможців стало в решті-решт фатальним для спорту. Як і в новітній час, інтерес до спорту, слава, якої удостоювалися чемпіони, надмірне прагнення відзначитись у великих змаганнях, стимулювало розвиток професіоналізму (Marrion H., 1950). Зростання популярності спорту, кількості змагань, отримання спортсменами великих винагород за успішні виступи поступово змінили характер спорту (GardinerN., 1979). Існує багато доказів того, що переможці Ігор отримували величезні грошові призи: від 3000до 6000 драхм, – що було достатньо для сім'ї із 3–4 осіб, щоб прожити упродовж 5–10 років (Pleket H., 1992).

Отже професіоналізація спорту Стародавньої Греції не була випадковим явищем, а витікала з економічного, політичного та соціального життя суспільства, яке зумовило поступову трансформацію спорту , перегляд цінностей і ідеалів.

Завоювання грецьких країн-полісів римлянами у 146 р. до н. е. призвело спочатку до зменшення кількості змагань і падіння інтересу до спорту. Помітно знизилась і значущість Олімпійських ігор.

Проте у подальшому численні намісники римських імператорів у Стародавній Греції стали прихильниками відродження місцевих та регіональнихзмагань, будівництва стадіонів і гімнастів. Відродилася популярність і величністьсвят в Олімпії – Олімпійських ігор. Великої уваги Олімпіадам надавав імператорАвгуст (30–14 рр. до. н.е.). Дещо пізніше імператор Нерон (54–68 рр. н. е.) такожпроявляв підвищений інтерес до Олімпійських ігор і навіть брав у них участь(211-та Олімпіада). У ті роки Олімпія знову стала квітучим містом. В Іграх бралиучасть не тільки греки і римляни, а й численні представники країн Азії та Африки.

Проте в римський період стали ще більше розмиватися ідеали давньогрецького спорту. Міста отримали право наймати атлетів для того, щоб вони виступали за них на Олімпійських іграх. Цим фактично було узаконено професійний статус окремих спортсменів. Незважаючи на те, що окремі імператори Риму пробували сприяти розвиткові спорту, це не давало суттєвих результатів оскільки вони не вникли у сутність олімпізму. Змагання набували більш жорсткого характеру, особливо у боксі, боротьбі, панкратіоні. Більше того, під впливом римлян у програмах багатьох змагань з'явилися бої гладіаторів та поєдинки з дикими тваринами. Саме в цей період провідні спортсмени стали об'єднуватися в професійні союзи (братства), які користувалися опікою та матеріальною підтримкою римських імператорів.

Між Олімпійськими та іншими культовими змаганнями спортсмени члени професійних союзів брали участь у різноманітних змаганнях зі спортсменами інших професійний союзів. Ці об'єднання професійних спортсменів фактично були прототипами сучасних професійних спортивних клубів. Професійний спорт має глибоке історичне коріння. Ознаки професіоналізму з'явилися ще в V–IV ст. до н. е. у спорті Стародавньої Греції. Вони стали наслідком політичного, економічного та соціального розвитку суспільства. У римський період існування Стародавньої Греції з'явилися перші професійні союзи атлетів, які за своїми функціями подібні до сучасних професійних спортивних клубів.

2. Умови виникнення професійного спорту в новітній час

У період середньовіччя в Європі монархи влаштовували різноманітні турніри і військові ігри для вдосконалення військової майстерності дворян. Акробати, борці, атлети які піднімали велику вагу, та інші спортсмени подорожували по Європі і виступали перед глядачами. Цим вони заробляли на життя.

У новітній час спорт, як специфічний вид людської діяльності, найбільшої популярності і розвитку набув в Англії. Цьому сприяли об'єктивні передумови. Саме у цій країні склалися найсприятливіші умови для підприємницької діяльності, що спонукало бурхливий розвиток промисловості. Це, у свою чергу, сприяло зростанню населення у містах, підвищенню добробуту людей тазбільшенню вільного від роботи часу, який вони могли присвятити спортові. В Англії з'являються професійні кулачні бійці, які у поєдинках на рингу заробляли собі на життя. Боксерами ставали переважно вихідці з бідних прошарків населення. Більш талановитих бійців опікали багаті люди. Так один з перших професійних кулачних бійців Джеймс Фігг (1722 р.) за підтримки багатого покровителя графа Петерборо збудував школу єдиноборств з круглою ареною і місцями для глядачів (Парновська Н., 1997). Боксери-чемпіони також заробляли гроші навчаючи боксу новачків, отримуючи невеликий процент від ставок, котрі вигравали їхні опікуни, та від закладів, що ставили на себе самі.

Одним із перших ігрових командних видів професійного спорту в Англії, Європі та врешті-решт й у світі був футбол. Як відомо, сучасний футбол започаткувався саме в Англії. На початку XIX ст. він набув популярності у «публічних школах». У 1850–60-х роках а Англії починають створюватися футбольні клуби.

Велика популярність привернула до футболу увагу бізнесменів. Вони швидко зрозуміли, що на ньому можна заробляти гроші і підняти свій престиж у суспільстві. Поступово футбольні клуби почали перетворюватися на акціонерні товариства. Найбільш багаті люди скуповували контрольні пакети акцій і ставали власниками клубів, а спортсмени їхніми васалами. Професійний футбол, що сформувався в Англії, мав певний вплив на розвиток інших видів професійного спорту як в Англії, так і в усьому світі.

Проте батьківщиною сучасного професійного спорту справедливо вважаються Сполучені Штати Америки. Поява різних видів спорту на американському континенті датується XVII-XVIII ст. Серед перших видів спорту були бокс (кулачні бої), боротьба, веслування, біг, крикет, кінні скачки тощо, котрі на той час вже культивувалися в Європі. При цьому проведення змагань з самого початку носило комерційних характер. В них, як правило, розігрувалися грошові призи. Серед кулачних бійців того часу частіше за інших згадується ім'я раба з Вірджинії Тома Моліно. У 1800 р. він отримав свободу за перемогу в кулачному поєдинку над іншим рабом. Потім він провів кілька поєдинків у Нью-Йорку, що були організовані менеджером на

комерційних засадах, а у 1810 р. переїхав до Англії, де продовжив кар'єру кулачного бійця.

У 1824 р. у Нью-Йорку була проведена міжнародна регата американських і англійських веслярів, де розігрувався приз в 1000 доларів. Там же у Нью-Йорку в 1831 р. переможець з бігу на 10 миль Г. Станнард, який пробіг дистанцію меншніж за одну годину, також отримав приз 1000 доларів. У 70-ті роки XIX ст. у США були популярними комерційні шестиденні змагання з бігу під девізом «Біжи, як хочеш». Вони розпочиналися ранком у понеділок і закінчувалися у суботу. Переможці нагороджувалися великими грошовими призами. Глядачі і самі бігуни брали участь у тоталізаторі (Гуськов С., 1988; 1990).

Пріоритет організованого спортивного бізнесу в Америці належить кінним скачкам. Але піонером професійного спорту справедливо вважається бейсбол.Його появу в США відносять до 1831–1845 років. Уже в 1860 р. в країні нараховувалося кілька десятків команд, що продавали квитки на свої матчі і виплачували спортсменам грошові гонорари за виступи у змаганнях.

Отже, перші ознаки бізнесу в спорті з'явилися відтоді, коли розпочали продавати квитки на змагання.

Передумовами виникнення професійного спорту були такі чинники: ринковівідносини; розвиток виробництва; зростання населення у містах; зростання добробуту населення та вільного від роботи часу; жорстка конкуренція за фізичнеі моральне виживання; особливості формування системи загальнонаціональних цінностей; наявність спортсменів високого класу; популярність спорту в суспільстві; комерціалізація спорту.

3. Дайте характеристику особливостей розвитку і функціонування професійного спорту в США

Професійний спорт в США на сьогодні є еталоном провадження спортивного бізнесу. На основі професійного спорту в США створена специфічна сфера розважального бізнесу, обсяги і розміри якого вражають:

- змагання професійних спортсменів і команд регулярно висвітлюються по радіо і телебаченню у величезному обсязі – 613 200 годин на рік;
- понад 260 млн глядачів в США щорічно відвідують змагання з професійних видів спорту, що більше ніж у всіх країнах Європи разом взятих;
- сукупний річний прибуток провідних професійних ліг (NFL, MLB, NBA, NHL) у 2000- роках складав понад 10 млрд. доларів, а у сезоні 2012–2013 рр. – 25 млрд доларів.

Вище наведене дає підстави для аналізу особливостей розвитку і функціонування американського професійного спорту. В його історії можна виділити три основні етапи розвитку: 1869–1930 рр., 1931–1979 рр., з 1980

р. і по нинішній час (Гуськов С., 1992). Аналіз історії виникнення, формування і подальшого розвитку професійного спорту в США свідчить про те, що для кожного періоду притаманні специфічні чинники його функціонування.

Перший період (1869–1930 рр.) віддзеркалює зміни, що відбувалися у суспільстві після громадянської війни (1861–1865 рр.). У цей час спостерігалося бурхливе зростання міст, розвиток транспортних систем і комунікацій, вдосконалення технологій, зростання добробуту та вільного часу у населеннятощо. Зростання прибутків населення, нові культурні запити та конкурентна боротьба бейсбольних клубів за кращих гравців призвели в решті решт до комерціалізації спорту і виникнення наприкінці 1860-х рр. професійного бейсболу. Створення бейсбольних команд, а у подальшому і ліг призвело до розшарування бейсбольного середовища: з'явилися власники команд, яких на той час називали менеджерами, з одного боку, і наймані працівники-професійні спортсмени з іншого. Ці групи людей стали відігравати провідну роль у формуванні спортивного бізнесу.

Суттєвими чинниками у формуванні спортивного бізнесу було запровадження у 1876 р. упорядкованої системи змагань – регулярного чемпіонатуНаціональної бейсбольної ліги, а у 1903 р. – «Світової серії» змагань, котрі американці вважали чемпіонатом світу з бейсболу. Це змагання існує і донині. Аналогічні змагання запровадили у подальшому всі елітні ліги командних ігровихвидів професійного спорту США (Кубки відповідних ліг).

Початок другого періоду розвитку професійного спорту в США (1931–1979 рр.) співпадає з початком Великої депресії в країні, котра негативно на ньому позначилась. Найбільше постраждали такі його види, які в найбільшій мірі залежали від спонсорів великих корпорацій, що самі переживали скрутні часи. У цей час значно знизилась відвідуваність змагань. Наприклад, у Головній бейсбольній лізі кількість глядачів у 1929 р. склала 17 млн, а у 1933 р. – менше 15 млн.

З метою підвищення інтересу глядачів до бейсболу керівництво ліги у 1933 р. провело матч двох команд, склади яких були сформовані з кращих бейсболістів сезону голосуванням журналістів. Ця гра отримала назву «Матч зірок Америки» із того часу регулярно проводиться в бейсболі. Це нововведення у подальшому запозичили і вдосконалили інші елітні ліги з командних ігрових видів професійного спорту. Останнім часом такі ігри стали популярними і у Європі.

Окрім цього, власники бейсбольних команд перед початком матчів запровадили виступи дівчат (так звані групи підтримки), котрі набули такої популярності, що нині в США проводяться чемпіонати серед груп підтримки.

Наприкінці XX – початку XXI ст. групи підтримки в командних ігрових видах професійного спорту набули великої популярності і в Європі. Висока майстерність і велика популярність притаманна групі підтримки баскетбольного клубу «Київ». Колектив українок разом з «чірлідерз» пірейського

«Олімпакоса» запросили для виступів організатори матчу ФІБА – Європа All Star Day-2005.

У період депресії, коли тисячі людей залишилися без роботи, спорт допоміг американцям зрозуміти, що життя це не лише долари. Спортивні новини в газетах були найбільше читали, спортивні радіопередачі – найбільш популярні.

Закінчення депресії ознаменувалося двома визначними подіями для професійного спорту Америки: в 1936 р. в NFL вперше запроваджено специфічну систему відбору гравців до команд, так званий «драфт», яка давала можливість усунути власників команд від конкуренції за кращих новобранців і підвищити конкуренто спроможність команд ліги (див. 8.1.); у 1939 р. розпочато трансляції бейсбольних матчів по телебаченню. Друга світова війна загальмувала розвиток професійного спорту. Проте змагання професійних спортсменів і команд продовжувалися. У січні 1942 р. президент США Ф. Рузвельт звернувся з листом до керівництва бейсбольної ліги з пропозицією щодо необхідності трансляції бейсбольних матчів у вечірній час щоб численні уболівальники змогли після роботи їх переглянути.

Після закінчення війни в країні розпочався справжній спортивний бум. З одного боку після скрути воєнних років люди шукали можливість відпочити і розважитися, а з іншого боку – збільшення часу спортивних трансляцій сприяло популяризації спорту. У цей період розпочався також бурхливий розвиток матеріально-технічної бази спорту та спортивної індустрії. Наприклад, у 1924 р. в США на тисячу жителів припадала в середньому одна спортивна споруда, а на початку 1950-х років – більше шести.

Повоєнний період характеризується також початком подолання расових бар'єрів у професійному спорті. В 1945 р. менеджер бейсбольної команди

«Бруклін Доджерс» Б.Рікі уклав угоду з першим бейсболістом-негром Дж. Робінсоном, який грав спочатку в команді фарм-ліги а з 1947 р. дебютував у складі команди елітної ліги.

1950-ті роки характерні масовими переїздами професійних команд з містадо міста у пошуках більших прибутків. У країні почала формуватися своєрідна конкуренція міст у боротьбі за право володіння професійними командами провідних ліг, що сприяло бурхливому розвиткові професійного спорту. Інтенсивний розвиток маркетингу в спорті, будівництво багатофункціональних спортивних споруд та розвиток комерційної співпраці професійних ліг з телебаченням сприяли підвищенню їх економічної ефективності та подальшому зростанню популярності у 1950–1970 рр.

На сучасному етапі в США ефективно функціонують понад 20 видів професійного спорту: американський і європейський футбол, бейсбол, баскетбол, хокей, бокс, кінні скачки, гольф, авто гонки тощо. Тільки в елітних професійних лігах функціонувала у 2005 р. 121 команда: NFL – 31, MLB – 30, NBA – 30, NHL – 30 команд. Питання створення професійної команди в США досить складне, оскільки у його вирішенні беруть участь сенатори, конгресмени, політики місцевого рівня, ділові люди, тренери, спортсмени,

вболівальники. Кожна з зазначених груп пов'язує зі створенням команди своєї надії та інтереси. Для гравців – це шанс краще реалізувати свої здібності і отримати хороший заробіток, для вболівальників – нові можливості вираження своїх емоцій, приємне проведення дозвілля, зростання іміджу міста, в якому вони живуть; для власників команд – можливість здійснити ефективні інвестиції і увійти до суспільної еліти; для сенаторів і конгресменів – підвищити імідж серед виборців. Проте головним аргументом у розташуванні команди у тому чи іншому місті є економічна доцільність. Так, при розширенні Національної хокейної ліги з 26 до 30 команд в період з 1996 по 2000 рр., окрім того, що майбутні власники команд повинні були сплатити вступні внески до ліги по 75 млн доларів, найбільш важливими критеріями при конкурсному відборі кандидатів були такі: наявність льодової арени, що відповідає сучасним стандартам; потужний телеринок і можливість укладання контрактів на телетрансляції матчів з національними та регіональними телекомпаніями.

Виходячи з економічних міркувань, американські елітні професійні ліги розташовують в одному місті лише одну команду відповідної ліги. Виключення складають лише такі мегаполіси як Нью-Йорк і Лос-Анджелес, де окремі ліги розташували по дві команди.

Величезне значення для розвитку професійного спорту відіграло рішення Конгресу США 1961 р. щодо права NFL та інших ліг продавати телекомпаніям права на трансляції ігор в пакеті від імені ліги. Це сприяло зростанню вартості прав на телетрансляції змагань, а отже і прибутків професійних ліг. Так, на початку 2000-х років доходи від продажу прав на телетрансліції у NFL становили понад 70 % від річного прибутку, в MLB – біля 50 %, NBA біля 40 %. Лише в NHL вони знаходяться на рівні європейських професійних ліг – біля 20 % річного бюджету. Слід наголосити, що так швидко вартість продажу прав на телетрансляції не зростала в жодній сфері бізнесу.

Зі збільшенням частки телеприбутків поступово змінюється і характер володіння професійними командами. Якщо раніше це було переважно хобі, примха багатого підприємця, то тепер це вигідне вкладання капіталу, що приносить його власнику гарантований прибуток і громадське визнання. Зростання прибутків від продажу прав на телетрансляції змагань стало вирішальним чинником різкого зростання заробітної плати професійних спортсменів. У жодній галузі американського бізнесу заробітна плата не зростала так стрімко, як у професійному спорті. У 1980 р. тільки вісім спортсменів-професіоналів мали річний прибуток 1 млн доларів, а в 1990 р. їх кількість становила уже понад 150 осіб. У 2004 р. середня зарплата понад 400 баскетболістів NBA становила понад 4 млн доларів на рік, тоді як зарплата президента США – лише 400 тисяч. У сезоні 1997/1998 рр. рекордну на той час серед спортсменів зарплату за контрактом отримав провідний баскетболіст NBA М. Джордан (36 млн доларів на рік), а у 2004 р. провідний гравець світу в гольф Т.Вудс отримав річний прибуток 80,3 млн доларів. За інформацією американського журналу «Форбс» прибутки десяти найбагатших професійних спортсменів США за 2004 р. коливалися від 25,9 млн (Грант

Хілл – баскетбол) до 80,3 млн доларів (Тайгер Вудс – гольф), а до 10 найбагатших спортсменів світу у тому ж році пробився лише один представник не американського професійного спорту – семиразовий чемпіон світу в гонках Формула-1 Міхаель Шумахер (80 млн доларів – 2-ге місце).

Характерною рисою розвитку професійного спорту в США є особливе ставлення до нього Конгресу, Сенату і всього американського народу. За останні 50 років в Конгресі і Сенаті країни розглядалося понад 400 законопроектів, що стосувалися функціонування та подальшого розвитку професійного спорту. За даними американських соціологів біля 70 % читачів купують щоденні газети із-за спортивних матеріалів, у яких висвітлюється переважно професійний спорт. Біля 80 % спортивних телепередач належить інформації про події у професійному спорті.

Урбанізація, індустріалізація, розвиток комунікацій, популярність спорту, зростання добробуту та нові культурні запити населення США сприяли виникненню наприкінці 1860-х років професійного бейсболу. У 1876 р. вперше у спорті було запроваджено упорядковану систему змагань – регулярний чемпіонат,у 1903 р. – Кубкові змагання з бейсболу «Світова серія», а у 1933 р. – «Матч всіх зірок» MLB. У подальшому ці організаційні форми змагань набули популярності не тільки в інших ігрових видах спорту в США, а й у всьому світі.

Для підвищення інтересу глядачів до змагань власники бейсбольних команду 1930-х роках запровадили виступи перед матчами та у перервах груп підтримки.Це нововведення запозичили у подальшому інші види професійного спорту.

У 1936 р. у професійному спорті США було запроваджено специфічну систему найму нової робочої сили (спортсменів), яка сприяла усуненню власниківкоманд від конкуренції за кращих новобранців і підвищенню конкурентоспроможності команд.

У 1939 р. професійні бейсбольні клуби США започаткували продаж телекомпаніям прав на трансляції матчів. Наприкінці XX ст. телебачення стало потужним чинником різкого зростання прибутків професійних ліг і заробітної плати спортсменів. Бурхливий розвиток професійного спорту в США у другій половині XX ст. обумовлений також активним розвитком спортивної індустрії та будівництвом якісних спортивних споруд.

Характерною ознакою американського професійного спорту, як і інших галузей діяльності, була расова дискримінація. Лише у 1947 р. у елітній бейсбольній лізі дебютував темношкірий атлет. В американському професійному спорті сформувалася система розташування команд елітних ліг, що базується на економічних засадах. У місті, як правило, розташовується лише одна команда з певного ігрового виду спорту.

Головним критерієм вибору міста розташування команди є можливість отримання високих прибутків. Характерною рисою розвитку професійного спортув США є позитивне ставлення до нього Конгресу, Сенату і

всього американськогонароду. В останні 50 років відбувається активне формування правового поля діяльності у професійному спорті США.

4. Дайте характеристику особливостей розвитку і функціонування професійногоспорту в Європі

Розвиток професійного спорту в Європі розпочався значно пізніше, ніж у Північній Америці. Він має свої особливості, що зумовлені історичними традиціями і концепціями розвитку спорту як в окремих країнах, так і в цілому на континенті. На відміну від американського спорту, де чітко простежуються розбіжності між аматорським та професійним спортом, у Європі такої чіткої розмежованості не існує. Національні федерації з багатьох видів спорту об'єднують і аматорів і професіоналів. На розвиток професійного спорту в Європі значний вплив мають міжнародні спортивні організації і федерації, а також процеси міжнародної інтеграції. Стосовно культивування професійних видів спорту значних розбіжностей не існує. Це насамперед футбол, баскетбол, теніс, бокс, велосипедний спорт, автоспорт, хокей, гірськолижний спорт тощо.

Тривалий час розвиток професійного спорту в Європі гальмувався англійською концепцією аматорства, ставленням до професійного спорту МОК та міжнародних спортивних федерацій. Не випадково у законах про спорт, що прийняті у ряді країн, а інколи і в Статутах національних федерацій наводяться визначення статусу спортсмена-аматора та спортсмена професіонала. Наприклад, Німецький футбольний союз наводить такі визначення понять:

- футболіст-аматор – це той, хто отримує не винагороду, а тільки відшкодування своїх витрат;
- футболіст-аматор, що уклав трудову угоду – це той, хто грає у футбол за контрактом і за винагороду, яка перевищує його середньомісячні витрати не більше ніж на 700 марок;
- ліцензований або професіональний футболіст – це той, хто має ліцензію футболіста-професіонала від Німецького футбольного союзу (ДФБ) і уклав трудову угоду з футбольним клубом ліги, який також має ліцензію ДФБ.

У багатьох країнах Європи концепція аматорства з її цінностями та ідеалами домінувала над концепцією професіоналізму аж до середини 80-х років XX ст. Статус спортсмена-аматора цінувався спортивною громадськістю значно вище ніж статус професіонала. Значну роль у цьому відігравала позиція МОК, який до початку 1970-х років жорстко дотримувався англійської концепції аматорства. Спортивні чиновники колишніх соціалістичних країн також категорично виступали проти професіоналізму у спорті.

Особливість розвитку і функціонування професійного спорту в Європі пов'язана з організаційною структурою найбільш популярних командних ігрових видів професійного спорту. Як і у США, в європейських країнах функціонують ліги (асоціації), що займаються розвитком певного виду спорту на професійних засадах. В Україні, на відміну від США, навіть у назві футбольної ліги є слово «професійна» (Професійна футбольна ліга). Проте в умовах функціонування цих ліг є суттєві розбіжності. Так, в США у жодній з елітних ліг (NBA, NFL, MLB, NHL) команда, що у чемпіонаті відповідної ліги посіла останнє місце не вибуває з неї. Хіба що рішенням Ради управління ліги збиткова команда може бути розформованою (Гуськов С., 1990; 1992). В Європі відбувається ротація команд між вищими і нижчими лігами. Наприклад, у Бундеслізі (Німеччина) існує обмін футбольними клубами між вищою, другою і аматорською лігами. Команди, котрі за підсумками національного чемпіонату посідають останні місця у вищих лігах вибувають до нижчих. Натомість команди, що успішно виступили у нижчих лігах відповідно переходять до вищих. Окрім цього, щоб виступати у перших двох лігах Бундесліги, клуб повинен отримати ліцензію від ДФБ, а також надати гарантії стосовно виконання певних адміністративних, фінансових і технічних вимог, а також вимог техніки безпеки на стадіоні. Аналогічні принципи ротації команд між лігами існують у всіх країнах Європи.

Ще одна особливість професійного спорту Європи полягає у ставленні до нього держави (Гуськов С., 1996). На відміну від США, де професійний спорт розвивається на притаманних комерційній діяльності юридичних засадах, у багатьох країнах Європи прийняті спеціальні закони про розвиток спорту, в тому числі і професійного, а в окремих країнах (Іспанія, Італія, Португалія) і окремі закони щодо розвитку професійного спорту. У спортивному законодавстві європейських країн значна увага приділяється безпеці глядачів на спортивних аренах. Наприклад, у спеціальному декреті італійського уряду (1989 р.) визначено нормативи безпеки при будівництві та експлуатації спортивних споруд. У Великобританії у 1987 р. було видано «Закон про безпеку в місцях проведення змагань», а у 1991 р. на його основі розроблено більш детальні юридичні основи, що пов'язані з поведінкою глядачів на стадіонах і у палацах спорту.

Однією з головних особливостей професійного спорту у європейських країнах є участь держави в його фінансуванні. Практично в усіх європейських країнах, де культивуються окремі види професійного спорту, і в першу чергу ігрові, держава через місцеві органи влади має безпосереднє відношення до їхнього розвитку. У США, на відміну від країн Європи, жодна команда з елітних ліг професійного спорту не має фінансової підтримки безпосередньо з бюджетів штатів чи міст. У той же час муніципалітети численних американських міст надають професійним командам опосередковану фінансову допомогу шляхом пільгового оподаткування їхніх прибутків та призначення символічної плати (1–2 долари на рік) за оренду муніципальних спортивних споруд (Гуськов С., 1992). Але при цьому слід враховувати, що розташування у місті команди однієї з елітних ліг сприяє значній

активізації економіки регіону і багатомільйонномузростанню прибутків у місцевих бюджетах. Необхідно також відзначити, що в окремих випадках місцеві органи влади надають фінансову підтримку командам нижчих ліг з бейсболу і хокею.

5. Значення засобів інформації у розвитку професійного спорту

На основі порівняльного аналізу функцій і ролі різних засобів масової інформації: друкованих видань, радіо і ТБ, – проведеного в різних країнах світу, дослідники прийшли до висновку, що найбільший вплив має телебачення. Телебачення – не лише засіб інформації, розваги і реклами, а і засіб ефективного впливу на одну з наймасовіших аудиторій.

Американський соціолог Л. Торнтон прийшов до висновку, що у телеглядачів поступово виробляються і закріплюються такі цінності, які необхідні суспільству. Недаремно один з видатних спеціалістів в галузі ЗМІ професор Г. Шиллер прямо назвав телебачення «інструментом по продажу цінностей». В більшості випадків через спортивні програми, багато країн підтримують і зміцнюють пануючі в країні цінності і ідеологію.

Активне вторгнення телебачення в спорт і спорту на телебачення, яке розпочалося в 60-х рр., якісним чином розширило вплив спорту на глядацьку аудиторію. Спортивні передачі в більшості країн користуються у телевізійних глядачів незмінним інтересом.

У той час як радянські вчені і журналісти говорили про зв'язок між спортом,ідеологією і політикою, маючи на увазі США, в західній науковій і публіцистичній літературі існувала думка про аполітичний і асоціальний характерспорту, звертаючи першочергову увагу на комерційну роль телебачення в розвитку спорту.

Історично склалося, що регулярне телебачення, не дивлячись на різні дати його виникнення, почалось майже одночасно в 3 регіонах: США (1944 р.), Західна Європа (Франція, 1944 р.) і СРСР (1945 р.). Відповідно сформувались три моделі соціально-економічної організації телебачення: американська, європейська, радянська.

Моделі сформувались за наступними критеріями: кому належить, хто фінансує, чиї інтереси відображає, хто контролює, взаємовідносини між телебаченням і суспільством, телебаченням і державою.

Більшість країн Європи, Азії і частково Африки віддали перевагу державній системі ТБ. Європейські служби ТБ в 40–50 рр. створювались як державні. У США ТБ з самого початку мало приватний комерційний характер. Пізніше США доповнило свою комерційну систему культурно просвітницьким або суспільним впливом, а європейські країни навпаки допустили в ефір приватні компанії. У випадку державного віщання влада є єдиним і основним джерелом фінансування трансляцій і здійснює над ним

повний адміністративний контроль. Комерційні трансляції отримали найбільше поширення в США. Особливе місце в комерційних трансляціях мають платні канали. Вони виникли на хвилі незадоволення глядачів кінорепертуаром і одноманітністю спортивних програм традиційного телебачення.

Розвиток виду спорту залежить від ступеню висвітлення його ЗМІ. Саме завдяки ЗМІ спорт почався вважатися в багатьох країнах престижним заняттям.Це сприяло зростанню кількості спортивних клубів. Телевізійна індустрія в СШАі Європі розвивалась за різними напрямками. Види спорту популярні в країнах США і Європі доволі сильно різняться. Це залежить не лише від історії, культури,традицій і психології населення цих країн, а і від телебачення, яке прищеплює своїм глядачам ті чи інші смаки.

У середині 90-років телебачення Німеччини приділяло увагу більше 100 видам спорту. За обсягами спортивних трансляцій в першу п'ятірку входили: футбол (3202 год.), теніс (2122 год.), автоспорт (1502 год.), бокс (741 год.), велоспорт (646 год.) .

З 1991 р. на телеканалі «Євро спорт» була припинена трансляція ігор NHL, NBA, MLB, NFL. Хоча вони є популярними в США, на думку керівництва каналу,Європа надає перевагу своїм видам спорту.

Телебачення впливає на розвиток видів спорту. У 1980–2000 рр. відбулась модифікація гольфу, тенісу, американського футболу заради їх пристосування до вимог телебачення і рекламодавців, хоч це було і незручно для гравців. Гольф переключився на групові турніри замість індивідуальних.

Американці стали першими, хто використав спортивні трансляції в комерційних цілях і першими почали платити спортивним організаціям за право трансляції спортивних змагань.

Не зважаючи на те, що з перших днів існування ТБ спорт привернув увагу телекомпаній своєю популярністю серед глядачів, до першої половини 50-х років ТБ не відгравало жодного фінансового значення в розвитку спорту ані в США, ані в Європі.

Появі спортивних трансляцій в США сприяв ряд факторів: захоплення американців спортом, відносна дешевизна спортивних трансляцій, зниження в 50- х роках кількості спортивних змагань, збільшення вільного часу американців в післявоєнний період, допомога Конгресу і влади США в питаннях регулювання телетрансляцій спортивних програм.

Прибуток від продажу прав на телетрансляції складає 30–70 % річних прибутків спортивних організацій в США, професійних Ліг, команд.

Контракти між телевізійними каналами і професійними лігами та клубами укладаються на кілька років. Дохід професійних Ліг та клубів від продажу прав на телетрансляцію не залежить від відвідуваності матчів – це гарантована стаття прибутків. Прибуток від трансляцій спортивних змагань має тенденцію до збільшення, у той час як вартість квитків зростає

повільніше (з 1971 по 1999 рр. середня вартість квитка на футбольні матчі виросла в 5 разів, ціна прав на телетрансляцію – у 100 раз.).

Провідні Ліги створюють свої телевізійні канали: NBA TV (1999), NFLNetwork (2003), NHL Network (2007), MLB Network (2009). В 2003 р. виник телеканал NFL Network, що монополізував права на трансляції матчів NFL, іпочав продавати право на трансляцію національним каналам NBC, CBS, FOX, відчутно дорожче, ніж раніше. У цей період, NFL стала найбагатшою спортивної лігою світу, тріумфально обійшовши MLB (Major League Baseball).

Вплив ТБ на спорт не обмежується прямим фінансовим впливом. Він поширюється на економіку спорту, право власності і територіальне розміщення команд, правила окремих видів спорту, систему проведення змагань і розклад ігор, їх організацію і навіть естетичний бік спорту.

Протягом 1980–2000 рр. всі переміщення професійних команд з одного міста в інше пов'язані з більш вигідними телевізійними контрактами. Наприклад, переїзд в 1982 р. команди NFL «Окланд Рейдерс» з м. Окланд до м. Лос-Анджелес. Власник команди добре розумів значення виходу на великий телевізійний ринок. У 1984 р. команда переїхала до Лос-Анджелесу і стала «Лос Анджелес Рейдерс».

Зі зростанням долі телеприбутків поступово змінилось і ставлення власників команд до професійного спорту. Спочатку це було хобі, тепер це вдалий вклад капіталу, який приносить гарантований прибуток і визнання. На продажі команд окремі власники заробляють десятки мільйонів доларів. Середня вартість команди професійних ліг Америки 150–900 млн доларів.

Збільшення прибутків від продажу прав на трансляцію сприяє зростанню зарплати гравців.

Починаючи з 1953 р. почалась блокада трансляцій футбольних матчів в межах 75 мильної зони від місця їх проведення, якщо квитки на них не розпроданіза 72 години до початку. Лише в 70-х роках це питання було вирішено. Коли власники команд зрозуміли, що відвідуваність залежить від якості гри і погодних умов.

Телебачення почало відігравати вирішальне значення при складанні розкладуігор, оскільки воно вирішувало, які матчі транслювати. Це призвело до зростання конкуренції між спортивними організаціями за право отримання своєї долі телеприбутків.

Часто власники телевізійних компаній стають власниками команд. З розвитком платного і кабельного телебачення монополізація спортивного ринку телевізійними компаніями посилюється.

Телебачення також виграє від спортивних трансляцій: трансляції спортивних матчів сприяли розширенню технічних можливостей телебачення (стоп-кадр, повтор); використання широкого спектру різних спортивних програм дозволяє телекомпаніям задовольнити попит глядачів і рекламо давці; трансляціяспортивних матчів розширює глядацьку аудиторію.

3.2 Практична робота № 9. Формування та розвиток професійного спорту на Північноамериканському континенті

1. Дайте характеристику особливостей розвитку професійного баскетболу в США.
2. Дайте характеристику особливостей розвитку професійного хокею в США.
3. Характеристика особливостей виникнення професійного американськогофутболу в США.

1. Дайте характеристику особливостей розвитку професійного баскетболу вСША

Взимку 1891 р. інструктор із фізичного виховання коледжу Асоціації молодих християн у Спрингфілді, доктор анатомії і фізіології Джеймс Нейсміт, для підвищення зацікавленості своїх вихованців до занять фізичними вправами придумав гру під назвою «баскетбол», яка у подальшому завоювала симпатії не тільки молодих християн, а й людей всього світу.

Упродовж 1891–1896 рр. баскетбол набув широкої популярності серед студентської молоді. Перша гра на гроші відбулася у невеличкому містечку Трентоні, штат Нью-Джерсі в 1896 р. у присутності майже 200 глядачів. Гравці команди-переможниці після сплати за оренду залу отримали по 15 доларів, а капітан – 16 доларів. Ці розміри гонорару – близько одного долара за хвилину гри зберігалися досить довго.

На початку XX ст. баскетбольні команди стали об’єднуватися у різні ліги. Але гра на гроші була популярною переважно у невеликих містах, ймовірно тому, що у великих містах було вдосталь інших видовищ. Першими у великих містах баскетбол визнали мешканці негритянських гетто. Проте «чорний» і «білий» баскетбол довгий час існували окремо. Неграм не дозволялося грати в одній команді з білими і проводити зустрічі між «чорними» та «білими» командами.

У 1922р. у Нью-Йорку, в Гарлемі власники казино «Ренессанс» бажаючи залучити публіку створили з чорношкірих баскетболістів дві команди, котрі проводили матчі між собою.

Незважаючи на професійний характер окремих турнірів та деяких команд, баскетбольні структури США до кінця другої світової війни були напівпрофесійними. Лише в 1946 р. у Нью-Йорку було засновано професійну

баскетбольну лігу під назвою «Баскетбольна асоціація Америки» (БАА). У першому чемпіонаті взяли участь 11 команд, три з яких грають у лізі і тепер.

На сьогодні NBA об'єднує 30 клубів. Її називають еталоном спортивного бізнесу і моделлю для інших професійних видів спорту. З 1984 р., відколи NBA очолив Д. Стерн, ліга розширилася до 30 команд, а її прибутки зросли більше ніж у чотири рази. NBA має представництва у Мехіко, Торонто, Женеві, Мельбурні, Гонконзі, Токіо. За версією американського журналу «Forbes» п'ять гравців NBA входили до 10 найбагатших спортсменів-професіоналів за 2004 рік. Комісіонер NBA Д. Стерн отримує найвищу серед керівників професійних ліг зарплату – 8 млн доларів на рік.

У червні 1997 р. відбувся дебют жіночої національної баскетбольної асоціації, що створена в структурі NBA. До її складу увійшли вісім команд, що з 21 червня по 30 серпня 1997 р. розіграли свій перший чемпіонат.

З 1999 р. в регулярному чемпіонаті жіночої національної баскетбольної асоціації беруть участь 12, а з 2000 р. – 16 команд.

Загалом структура NBA являє собою баскетбольний концерн, що складається з 30 команд-фірм на чолі з Радою управління, до котрої входять президенти всіх клубів. Вони обирають комісіонера ліги, який керує її поточною діяльністю.

2. Дайте характеристику особливостей розвитку професійного хокею в США

Походження хокею, на відміну від власне американських видів спорту – бейсболу, американського футболу та баскетболу – викликає і сьогодні суперечки у істориків спорту. Один з найбільш ранніх різновидів хокею належить до 1740 р.,коли французькі першопрохідці, піднімаючись по річці Св. Лаврентія побачили групу індійців-ірокезів, що ганяли палицями важкий м'яч. Але більшістьісториків стверджують, що хокей виник у Канаді у XIX ст.

До цього часу не встановлено також походження самого слова «хокей». Одні історики спорту стверджують, що його взяли із мови мохауків, котрі в минулому грали на траві у гру, подібну до хокею – «хо гій», що у перекладі означає «боляче». Інші фахівці вважають що воно походить від французького «хоке» – зігнута палиця пастуха.

Як вид спорту хокей сформувався у Канаді у 70-х роках XIX ст. Особливо популярним він був серед канадських студентів. Саме студенти Монреальського університету в 1879 р. сформували перші правила гри в хокей з шайбою. Згодом хокей поширився по всій Канаді і став дійсно національним

видом спорту. Вже у 1899 р. у Монреалі було збудовано перший у світі палац спорту зі штучним льодом. Він вміщав 10 тис глядачів.

Появу цього виду спорту в США історики пов'язують з іменем канадського студента, який у 1883 р. організував у Балтіморському університеті хокейну команду і запросив потім канадську команду з Квебека на товариську зустріч.

Перша професійна ліга з хокею створена в Америці у 1902–1903 рр. У 1904 р. з ініціативи капітана американської професійної команди «Портейдж Лейкерс» Дж. Гібсона було створено Міжнародну хокейну лігу, до якої увійшли команда з Піттсбурга, три команди з Мічігана і дві канадські команди. Ліга функціонувала протягом трьох років.

У 1909 р. власник команди з Онтаріо А. О'Брайен організував Національну хокейну асоціацію, до складу якої увійшли дві американські команди. У цей період сформувалися деякі правила, що діють і донині: гру було поділено на три періоди по 20 хв кожний; на майданчику одночасно грали по шість хокеїстів у кожній команді, у т. ч. і воротарі. Асоціація проіснувала до 1917 р.

У 1917 р. в Канаді було сформовано Національну хокейну лігу (NHL), до якої входило чотири команди, у т. ч. і «Монреаль Канадієс», котра виступає у лізі й донині. Перша американська команда («Бостон Брюінс») ступила до NHL у 1924 р., а через рік ще три американські команди стали членами цієї ліги.

У 1960-ті роки інтерес до професійного спорту в США завдяки телебаченню безперервно зростає. В 1967 р. NHL розширюється до 12 команд за рахунок американських професійних клубів в Лос-Анджелесі, Окленді, Міннесоті, Філадельфії, Піттсбурзі та Сент-Луісі. В 1970-ті роки ліга продовжує розширюватися за рахунок американських команд.

У 1972 р. створюється альтернативна канадо-американська хокейна ліга – Всесвітня хокейна асоціація (ВХА), до складу якої увійшло вісім американських та чотири канадських команди. Команди ВХА було сформовано переважно на базі студентських хокейних команд. Значну кількість провідних гравців NHL власники клубів ВХА переманили високими зарплатами.

На початку 1990-х років відбулося масштабне розширення NHL. Загальна кількість команд зросла до 26, а в 2000 р. NHL розширилася до 30 команд. Це свідчить про високі темпи зростання популярності хокею, насамперед у США, оскільки 21 із 30 команд розташовані в американських містах. Таке масштабне розширення ліги стало можливим завдяки широкому залученню до NHL провідних європейських хокеїстів, у тому числі і таких відомих українських майстрів як Дмитро Христич та Олександр Житник.

Команди NHL поділяються на дві групи (конференції) по 15 у кожній. Кожна конференція поділяється на три підгрупи (дивізіони) по п'ять команд

у кожній. Поділ на шість підгруп зроблено за територіальною ознакою, що дозволяє економити кошти на турнірних переїздах.

Окрім NHL в США і Канаді функціонують ще 5 нижчих ліг, до котрих входить понад 60 команд.

3. Характеристика особливостей виникнення професійного американського футболу в США

Перша офіційна асоціація американського футболу, до якої увійшли 12 команд, була створена у 1888 р. з ініціативи У. Макгрегора. Гравці команд отримували грошові винагороди, проте чисто професійних футбольних команд практично не існувало. Усі вони були напівпрофесійними. До ігор широко залучалися за мізерну плату кращі гравці-студенти. Часто вони виступали під видуманими іменами за різні команди. У цьому сенсі доречно пригадати історію з дворазовим олімпійським чемпіоном з легкоатлетичних багатоборств Дж. Торпом. У 1909–1911 рр. він був студентом і підробляв на життя, виступаючи за кілька доларів у напівпрофесійних бейсбольних і футбольних командах нижчих ліг. Подвійний тріумф індійця Дж. Торпа на Олімпіаді 1912 р. у Стокгольмі не всім був до душі. Найбільш реакційно налаштовані американські спортивні керівники з Аматорського спортивного союзу та Національного олімпійського комітету США вирішили використати цей випадок у своїх політичних цілях. Вони звернулися до МОК з проханням позбавити Дж. Торпа олімпійських нагород, оскільки до Олімпіади, за їх заявою, він був професіональним бейсболістом і футболістом. МОК задовольнив їхнє прохання.

У 1913 р. Дж. Торп став професіональним спортсменом. Невдовзі він став одним з кращих як у бейсболі, так і в футболі. Влітку він грав за професійну бейсбольну команду «Нью-Йорк Джайєнтс», а восени – у футбольній команді «Кантон Баллдогс». Дж.Тропу належала більшість рекордів і у бейсболі, і у футболі. Саме його у 1920р. власники і гравці обрали першим президентом Американської професійної асоціації, котру в 1922 р. було перейменовано у Національну футбольну лігу (NFL).

З 1921 р. асоціацію очолив Дж. Карр. На той час календаря ігор команд асоціації (з 1922 р. – NFL) не існувало, тривалість сезону була невизначеною. Гравці переходили з команди до команди за власним бажанням. З цих причин ліга кілька разів була на межі розвалу. Проте зусиллями Дж. Карра її вдалося зберегти.

Переломною для NFL у формуванні футбольного бізнесу стала друга половина 30-х років XX ст. Було суттєво змінено правила гри з метою підвищення її видовищності та введено регулярний календар змагань. Лігу

поділили на дві підгрупи, переможці яких в кінці сезону розігрували звання чемпіонів NFL.

З 1939 р., коли телекомпанія Ен-бі-сі вперше здійснила показ гри між командами «Бруклін Доджерс» і «Філадельфія іглс», провідного значення у розвитку професійного футболу поступово набуло телебачення. Проте на перших порах телетрансляції негативно позначилися на відвідуваності матчів глядачами. Наприклад, у 1949 р. шість матчів команди «Лос-Анджелес Ремс» відвідали 205,1 тис. глядачів. Коли в 1950 р. було показано всі шість матчів по телебаченню, кількість глядачів на трибунах зменшилася вдвічі. Це спонукало власника команди у наступному сезоні відмовитися від трансляцій і кількість глядачів зросла до 234,1 тис. NFL одразу ж відреагувала на результати експерименту в Лос-Анджелесі. Комісіонер ліги Б. Белл прийняв рішення щодо заборони радіо- і телетрансляцій ігор в радіусі 75 миль від стадіону, на якому проводиться гра. Це рішення дозволило отримувати прибутки від телебачення, і не втрачати глядачів на стадіонах.

У 1946 р. було створено Все американську футбольну асоціацію. Але вона не витримала конкуренції з NFL і в 1950 р. розпалася. Три кращі її команди приєдналися до NFL.

У 50-ті роки XX ст. з ініціативи нафтового магната Л. Ханта було створено альтернативну лігу під назвою «Американська футбольна ліга». Ліга практично одразу ж уклала п’ятирічний контракт з телекомпанією Ен-бі-сі на суму 34 млн доларів. Розпочалася боротьба за кращих футболістів та за футбольний ринок. Однак у подальшому власники команд зрозуміли, що конкурентна боротьба призведе лише до зайвих видатків і в 1966 р. прийняли рішення щодо об’єднання в одну лігу під назвою «Національна футбольна ліга», але при збереженні двох підгруп.

З 1980 р. NFL окремі ігри проводила за кордоном (Канада, Мексика, Англія, Японія), що сприяло популяризації гри у світі і розширенню футбольного ринку. У 1981 р. за участі NFL створено Всесвітню лігу американського футболу, яка фактично є фарм-лігою NFL.

3.3 Практична робота № 10. Формування та розвиток професійного спорту на Європейському континенті

1. Характеристика розвитку боксу в Європі.
2. Характеристика розвитку футболу у провідних країнах Європи.
3. Формування велоспорту на Європейському континенті.

1. Характеристика розвитку боксу в Європі

Перша згадка про бокс у новітній час належить до 1681р., коли англійська газета «Протестант Меркурі» опублікувала репортаж про кулачний бій (a match of boxing) між шевцем чобіт та катом його величності Герцога Олбемарлського (Беров С., 1999). Проте датою відродження боксу, як різновиду спортивних двобоїв, історики вважають 1719 р., коли у Лондоні в районі Оксфорд-стріт оселився джентльмен на прізвище Фігг, котрий оголосив себе чемпіоном у самозахисті мечем, квортерстаффом (довга дерев'яна жердина) і кулаками (Парновская Н., 1997). Саме Джеймс Фігг вважається першим професіональним кулачним бійцем в Англії. Свій самопроголошений чемпіонський титул він захистив у поєдинку з Саттоном у присутності численних глядачів, серед яких були письменник Джонатан Свіфт і поет Олександр Поп.

У подальшому Д. Фігг відкрив школу єдиноборств і став організатором міжнародної зустрічі між італійцем Каріні та своїм учнем Бобом Вайтекером, який і отримав перемогу.

Зростання популярності кулачних двобоїв спонукало спортивних функціонерів і самих спортсменів до нечесної боротьби з метою отримання прибутків. У 1812 р. письменник Пірс Ігон заснував хроніку Призових боїв під назвою «Боксіана» з метою боротьби з «продажем» поєдинків та іншою нечесною грою. У 1814 р. аристократичні прихильники боксу заснували «Клуб пугілістів», який протягом багатьох років виконував роль органа, що керував організацією боксерських поєдинків.

Правила Боутона стали основою нових правил лондонської призової арени 1838 р. (London Prize Ring rules). На їх основі в 1867 р. Джон Грехем Чамберс розробив правила боксу в рукавичках.

Були також введені 3-хвилинні раунди з 1-хвилинними перервами між ними, 10-секундний відлік часу після нокдауну та заборонено борцівські прийоми. Правила не обмежували тривалість поєдинку. Перемагав той, хто міг довше утриматися на ногах. Але нові правила довго не знаходили свого застосування. Відомі на той час боксери відмовлялися одягати рукавички.

Кулачні двобої були також дуже популярними на північноамериканському континенті. Зустрічі кулачних бійців були комерційними. До 1889 р. вони проводилися без рукавичок. Останнім Чемпіоном США у двобоях без

рукавичок був Джон Салліван. У 1892 р. він зустрівся з англійцем Джеймсом Корбеттом за чемпіонський титул у поєдинку в рукавичках і програв йому нокаутом у 21-му раунді.

З того часу правила зазнали суттєвих змін, але й до цієї пори у професійномубоксі відсутні єдині правила. У різних світових версіях розміри рингу від 12 до 20 футів (4,9–6,1 м), маса рукавичок становить від 6 до 8 унцій (170–227 г). Різні також максимальна кількість раундів, причини, з яких арбітр може зупинити поєдинок, системи підрахунку очок. Три нокдауни в одному раунді будуть рахуватися або не рахуватися технічним нокаутом в залежності від того, під егідою якої організації проходить двобій. Від цього також залежить те, чи буде продовжено рахунок боксерові, що опинився у нокдауні, після гонгу. Коли проводиться поєдинок представників різних версій, то розробляються комплексні правила, котрі враховують особливості правил цих версій.

Для порівняння нагадаємо, що міжнародна федерація боксу (AIBA) поділяє боксерів на 12 вагових категорій. Але як у непрофесійному, так і в професійному боксі найбільш престижною є перемога у суперважкій ваговій категорії. З 1892 р. спочатку епізодично, а у подальшому систематично проводяться поєдинки за звання чемпіона світу у суперважкій категорії.

До початку 1960-х років у світі існувала лиш одна організація, що культивувала професійний бокс – Всесвітня боксерська асоціація (WBA). Вона була створена в 1920 р. зі штаб-квартирою у Венесуелі. WBA проводить змагання за титули чемпіонів світу в усіх вагових категоріях, а також формує рейтинги боксерів-професіоналів за своєю версією.

У 1963 р. національні федерації професійного боксу 11 країн (Аргентина, Бразилія, Великобританія, США, Мексика та ін.) створили Всесвітню боксерську раду (WBC) з такими ж функціями, що й WBA. Ця організація зі штаб-квартирою у Мехіко швидко зміцніла і на початку XXI ст. об'єднує 161 національну і 10 континентальних федерацій з професійного боксу.

У 1983 р. було створено Міжнародну боксерську федерацію (IBF) зі штаб-квартирою в Атлантик-Сіті. Ця організація також успішно пройшла організаційний період і вже наприкінці 1990-х років майже 100 провідних її боксерів були визнані WBA та WBC.

У подальшому сформувалися ще дві організації професійного боксу – Всесвітня боксерська організація (WBO) та Всесвітня боксерська федерація (WBF), але їхній рівень і популярність у світі значно нижчі за перші три.

Найбільш престижною серед існуючих версій вважається WBA. Так в матчі між чемпіоном WBA Евандером Холіфілдом і чемпіоном IBF Майклом Мурером, що відбувся у серпні 1997р., гонорар Холіфілда становив 20 млн доларів, а Мурера – лише 8 млн.

Важливою особливістю професійного спорту є формування його еліти – групи видатних спортсменів, популярність яких створюється всіма доступними методами – системою змагань, засобами масової інформації, формуванням індивідуального іміджу тощо. Історія професійного спорту і,

насамперед, боксу – це історія його видатних представників та створення навколо них атмосфери яскравих виступів, великих прибутків, інтриг, чуток, конфліктів тощо. Особливе місце надається суперважкій ваговій категорії, видатні представники якої є найпопулярнішими боксерами.

2. Характеристика розвитку футболу у провідних країнах Європи

Батьківщиною футболу справедливо вважається Англія. Проте ігри з м'ячем, окремі елементи котрих подібні до футболу, були відомі в глибокій давнині у Єгипті, Китаї, Греції, Римській імперії та інших країнах.

У 40-х роках XIX ст. у середніх навчальних закладах Англії, де заняття фізичними вправами проводилися тричі на тиждень, найпопулярнішими були ігриз м'ячем, котрі у подальшому трансформувалися у футбол і регбі.

Перший футбольний клуб під назвою «Шеффілд Юнайтед» було засновано у 1855 р. у Шеффілді. Другий найстаріший футбольний клуб «Ноттс Каунті»засновано у 1862 р. До речі, вони й донині функціонують в англійському футболі.

До середини XIX ст. футбол розвивався стихійно – не було календаря змагань та єдиних правил гри. У різних клубах грали за своїми правилами. Перша спроба розробити єдині правила гри була здійснена в 1846 р. у Кембріджі. Але вона не мала успіху. Проте один з перших творців правил гри у футбол на прізвище Трінг наполегливо продовжував розробляти і впроваджувати у практикуєдині правила гри. В 1862 р. Трінг видав перший збірник з 10 правил під назвою «Найпростіша гра». Дивовижно, але практично всі вони діють і сьогодні. На той час футбол ще був сумішшю власне футболу і регбі. Тому пропозиції Трінга не знайшли належного розуміння і розвитку. Але його ідеї були використані при розробці нових правил гри після створення Англійської асоціації футболу. Її було започатковано 26 жовтня 1863 р. на зборах керівництва 11 футбольних клубів Англії з ініціативи представника клубу «Барнс» Е. Морлі (Тейлор Ф., 1985). Це була перша футбольна асоціація у світі. Вступний внесок до Асоціації становив одну гінею (фунт і один шилінг) на рік.

У листопаді 1863 р. на четвертому засіданні Англійської асоціації футболу були прийняті перші офіційні правила гри у футбол з 12 пунктів. Проте календарязмагань асоціація не розробила. Ігри проводилися стихійно, переважно тоді, коли з'являлося бажання пограти у футбол і була можливість зібрати всіх гравців команд. У 1871 р. гравець команди «Уондерерс», містер К. У. Елкок запропонував затвердити перехідний Кубок Футбольної асоціації, котрий будуть виборювати всікоманди асоціації у змаганнях з вибуванням (ці змагання досить популярні вАнглії і донині). Перший фінал змагань на Кубок відбувся 16 березня 1872 р. у присутності 2 тис глядачів.

Перший міжнародний футбольний матч між командами Шотландії та Англіївідбувся 30 листопада 1872 р. у Глазго і закінчився з рахунком 0:0.

На той час гравці були аматорами. Вони вели безкомпромісну, але справедливу боротьбу. Наприклад, у фінальному матчі Кубку Футбольної асоціації Англії 1875 р. між командами «Олд Ітонієнс» і «Роял Енджінєрс» гравець першої з них отримав травму і не зміг продовжити гру. Тоді капітан команди суперниці для відновлення рівноваги добровільно пішов з поля. Але вже на початку 80-х років XIX ст. власники клубів почали таємно виплачувати окремим гравцям грошові винагороди за успішні виступи. Виникла об'єктивна необхідність легалізувати професіоналізм у футболі.

На початку 1888 р. шотландець Уільям Макгрегор запропонував створити професійну футбольну лігу з провідних клубів Англії, котрі б розігрували між собою першість за заздалегідь встановленим розкладом ігор на своєму і чужому полі. Це, на його думку, сприяло б підвищенню зацікавленості глядачів і зростанню майстерності футболістів. У березні 1888 р. на зборах представників футбольних клубів було вирішено: «Створити союз або лігу з 12 провідних клубів Англії». Переможця вирішили визначати за кількістю набраних очок – два заперемогу і одне за нічию. Так започаткувався перший у світі чемпіонат з футболу.Він відбувся у сезоні 1888/89 рр. і дав першого чемпіона – «Престон Норт Енд», який виграв усі зустрічі чемпіонату і виборов Кубок ліги. Своїм успіхом клуб значною мірою був зобов'язаний менеджеру У. Садделу, котрий запросив до команди кількох кваліфікованих гравців з Шотландії і заплатив їм за перехід до своєї команди. Фактично це був перший випадок купівлі гравців клубом у футболі.

З часу легалізації професіоналізму у футболі керівництво клубів спільними зусиллями розробило ключові положення функціонування ліги і клубів. Зокрема була введена система укладання контрактів між клубами і гравцями, згідно зякими футболіст на все життя ставав власністю клубу. Це створило певні перепони щодо переходів кращих гравців з клубу до клубу за вищу винагороду.

Організація регулярного чемпіонату з чітким календарем змагань сприяла зростанню інтересу глядачів до футболу. Це спонукало керівництво ліги переглянути кількісний склад команд. Була створена нижча ліга і розробленасистема вибування з вищої в нижчу і, навпаки, переходу з нижчої до вищої ліги. Уподальшому (1920 р.) було організовано третю групу, що поділилася на північну і південну підгрупи. Так за 32 роки з моменту заснування ліги вона розширилася до

88 клубів у яких нараховувалося понад три тисячі футболістів-професіоналів (Тейлор Ф., 1985).

У XX ст. футбол став одним з найпопулярніших і найприбутковіших видів спорту не тільки в Англії, а й у всьому світі. У 1904 р. було створено Міжнародну Федерацію футболу (ФІФА). За станом на 2005 р. ФІФА об'єднує 205 національних асоціацій і має шість континентальних гілок. В період з 1995 по 1998 р. сукупна дохідна частина бюджету ФІФА становила 519 млн,. а витрати 489 млн швейцарських франків. У 1999-2002 рр. сукупна

доходна частина бюджету зросла до 2 млрд 570 млн швейцарських франків (до 2002 р.співвідношення франк-долар складало 1,5 до 1,0, а нині біля 1,3 до 1,0). ФІФА розробила розгалужену систему різноманітних змагань (від клубних команд до національних збірних), що проходять практично безперервно і приносять величезні прибутки. Вона стала першою міжнародною спортивною федерацією, котра поділяє футболістів не на професіоналів та аматорів, а за рівнем їхньої спортивної майстерності та віком.

3. Формування велоспорту на Європейському континенті

Професійні велоперегони почали проводити наприкінці XIX ст. у Франції,де велосипедний спорт був найбільш розвинутий. Великої популярності набули перегони Бордо-Париж, Париж-Рубе, Париж-Тур. З 1902 р. упродовж 11 років велогонку Бордо-Париж організовувала, фінансувала і висвітлювала популярна французька газета «Ле Вело».

У 1903 р. з ініціативи працівника іншої газети («Л'Ото») Лео Лефевра її власник, колишній велогонщик Анрі Дегранж запропонував своє бачення «престижної велогонки світу»: тривалість перегонів 19 діб; 6 етапів з відпочинком між ними від одного до чотирьох днів; загальна довжина перегонів близько 2500 км. 1 липня 1903 р. з передмістя Парижу до Ліона (перший етап – 467 км) стартували 60 велогонщиків у першій «Тур де Франс». На подолання цього етапу знадобилося не менше 20 годин. До фінішу багатоденної гонки дійшли лише 20 велосипедистів. Першим переможцем «Тур де Франс» став 32-річний Моріс Гарен. Загальну дистанцію 2428 км від подолав за 94 години 33 хв.

Гонка 1904р. супроводжувалася хуліганськими вчинками деяких глядачів. Після того, як проїзжали їхні кумири, вболівальники заважали іншим спортсменам продовжувати гонку (зводили на шосе барикади, нападали на гонщиків, розкидали на дорозі гвіздки та інші гострі предмети). Лише втручання Французького союзу велоспорту врятувало гонку від краху. Після вивчення подій навколо перегонів Союз дискваліфікував чотирьох велогонщиків, які фінішували першими, звинувативши їх у «сприянні хуліганським вчинкам». Переможцем оголосили 19-річного Анрі Карне. Окрім цього були внесені зміни до правил проведення перегонів у 1905 р.: відмінили їзду у нічний час; до маршруту перегонів вперше включили гірські перевали.

З того часу перегони «Тур де Франс» почали набувати все більшої популярності і не проводилися лише під час першої (1915–1918 рр.) та другої (1940–1946 рр.) Світових воєн.

Найбільша загальна довжина траси перегонів «Тур де Франс» (понад 5000 км.) і кожного з етапів (понад 300 км) була в період 1911–1929рр. У подальшому спостерігалась тенденція зменшення як загальної довжини траси,

так і довжини етапів. З 1990 р. загальна довжина траси складала 3500–3900 км, що поділяютьсяна 21 етап. Зокрема, у 2005 р. загальна довжина траси становила 3607 км. Найдовший із 21 етапів становив 239,5 км, а найкоротший – 19 км. Призовий фонд становив 3 млн євро, у т.ч. нагорода за перемогу у загальному індивідуальному заліку – 400 000 євро. Щоб отримати більші прибутки від спонсорів та рекламодавців організатори «Тур де Франс» змінюють її маршрут, у т. ч. з заїздами до сусідніх країн. Наприклад, у 2005 р. два етапи проходили по території Німеччини. Головною особливістю гонки є те, що кожний етап проводиться на новому місці з великою кількістю безпосередніх і опосередкованих учасників.

Велика популярність перегонів «Тур де Франс» змусила організаторів розробити кваліфікаційні вимоги до команд-учасниць. Нині до гонки допускається 21 найкраща професійна команда по 9 велосипедистів у кожній.

Популярність гонки забезпечують найбільш яскраві представники професійного велоспорту – французи Ж. Анкетіль і Б. Іно, бельгієць Е. Меркс, іспанець М. Індурайн. Цих чотирьох гонщиків об'єднує те, що завдяки високій майстерності та яскравим індивідуальним особливостям кожен з них зміг п'ять разів виграти гонку «Тур де Франс»: Ж. Анкетіль – в 1957 і 1961 – 1964 рр.; Е .Меркс – у 1969 – 1972 рр. і 1974 р.; Б .Іно – у 1978, 1979, 1981, 1982, 1985 рр.; М. Індурайн – у 1991 – 1995 рр. Найбільш яскравий слід у «Тур де Франс» залишивамериканський велосипедист Ленс Армстронг.

Великою популярністю у професійному велоспорті користуються також багатоденні велоперегони по Італії («Джіро Італія» – проводяться також з 1903 р.) та Іспанії (« Вуельта Іспанії» – з 1935 р.).

З 1927 р. проводяться чемпіонати світу серед професіоналів з шосейних велоперегонів. З того часу професійний велоспорт став зміцнювати свої позиції у світі. До 1965 р. він, як і аматорський велоспорт, розвивався під егідою Міжнародного союзу велосипедистів (UCI), який було засновано в 1900 р. В 1965 р. в структурі (UCI) було сформовано Міжнародну федерацію професійного велосипедного спорту (FIPC), що сприяло більш активному його розвитку.

4 ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ № 4. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ

4.1 Практична робота № 11. Організація професійних ліг

1. Надайте інфраструктуру ліг у професійному спорті.
2. Назвіть основний документ, що регламентує діяльність ліги, його характеристика.
3. Назвіть основний документ, що регламентує діяльність професійного спортивного клубу, його характеристика.

1. Надайте інфраструктуру ліг у професійному спорті

Ефективне функціонування професійного спорту як різновиду підприємницької діяльності багато в чому залежить від структури його організаціїта принципів управління. Найбільший позитивний досвід з цих питань накопичено у командних ігрових видах американського професійного спорту: бейсболі, американському футболі, баскетболі та хокеї.

Основною структурною одиницею професійного спорту є ліга.

Організаційна ефективність реалізується кадровою політикою професійних ліг, що пов'язана зі специфічним наймом, переміщенням та звільненням спортсменів.

Інфраструктура ліг у професійному спорті включає шість відносно самостійних груп людей, котрі задіяні у спортивному бізнесі (рис. 4.1). Це, з одного боку, власники команд, менеджери, тренери, а з іншого – спортсмени, агенти спортсменів та Асоціації спортсменів професійних ліг. Між ними немає та й не може бути повної злагоди і солідарності. Але у них є спільні інтереси у спортивному бізнесі, що пов’язані з максималізацією прибутків. Виходячи саме з цього і слід розглядати їхні взаємовідносини. Певною мірою до інфраструктури професійних ліг можна віднести також асоціації спортивних суддів, журналістів, радіо- і телекоментаторів, власників спортивних споруд, інформаційних мереж тощо.

Інфраструктура професійних спортивних ліг

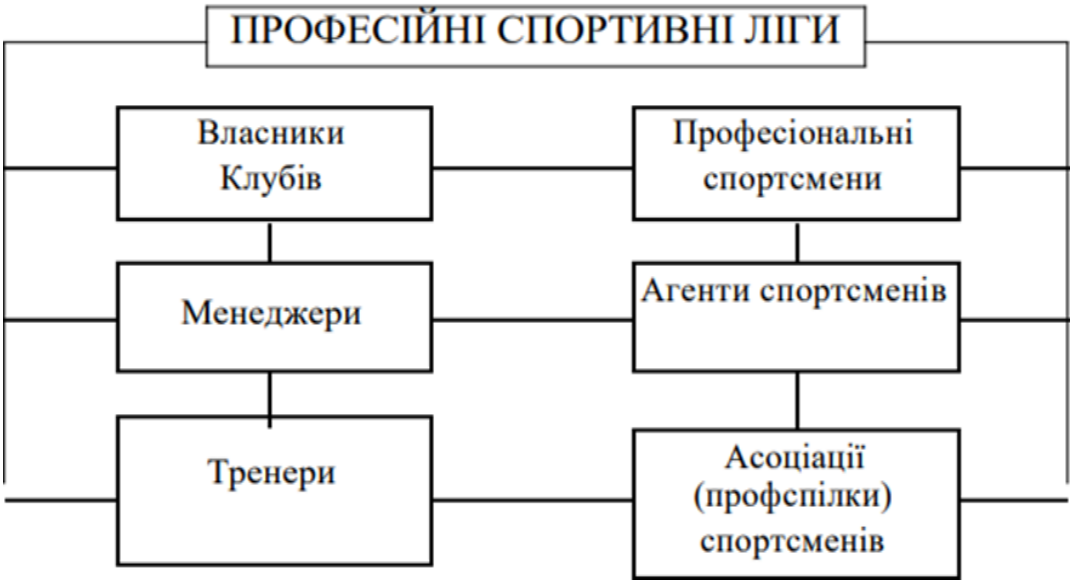

Рисунок 4.1

2. Назвіть основний документ, що регламентує діяльність ліги, його характеристика

Основним документом, що регламентує діяльність ліги, є статут. У Статуті визначено мету і завдання відповідної Ліги; умови членства в Лізі (процедуру прийому до ліги нових команд), умови права команди на територію; права і обов'язки Виконавчого і інших комітетів; права і обов'язки президента, скарбника, секретаря тощо; умови і календар проведення регулярних чемпіонатів, ігор плей офф та інших змагань, що проводяться Лігою; умови регулювання ринком зайнятості гравців (визначається кількість гравців в клубах, основні положення контракту, вимоги до гравців, правила проведення драфту тощо); умови продажу прав на теле і радіотрансляції. Регулювання ринку зайнятості гравців включає п'ять аспектів, що регламентують умови їх праці: 1) формування складів команд; 2) укладання угод (контрактів) з гравцями; 3) розробку умов переходу гравців в інші команди; 4) набір гравців до команд; 5) правила перерозподілу гравців між командами ліги.

3. Назвіть основний документ, що регламентує діяльність професійного спортивного клубу, його характеристика

Професійний спортивний клуб (команда) є низовою складовою ланкою ліги (асоціації). Професійні клуби – це комерційні організації (Какузін та ін., 1991). У професійному спорті юридично сформувалися три форми власності: індивідуальна, корпоративна (власником команди є фірма або компанія), акціонерна (власниками команди є власники акцій).

Основним документом, що регламентує діяльність професійного спортивного клубу є його статут. Але реальна діяльність професійних клубів юридично досить жорстко обмежується угодами з лігами, до яких вони входять. Так, члени Ліги зобов'язуються дотримуватись рішень Комісіонера, Ради управління або членів клубів Ліги в кожній справі в межах їх юрисдикції; дотримуватися Статуту Ліги; брати участь в кожному засіданні Ліги та Ради управління (Виконавчого комітету).

Клуб, на свій розсуд, може прийняти окремі правила клубу, які не суперечать Конституції (Статуту) Ліги та / або нормами і правилами Ліги. Клуб має проінформувати гравців про всі правила, прийняті в клубі.

Тому з одного боку клуби є рівноправними партнерами, котрі здійснюютьвклад у спільну працю і мають свою частку у загальному бізнесі. Але з іншого боку, вони мають підкорятися законодавству ліги, котре не виключає можливості суворих дисциплінарних санкцій в разі його порушення.

4.2 Практична робота № 12 Основи правового регулювання відносин у професійному спорті

1. Історія розвитку правових основ професійного спорту в Європі.
2. Назвіть вимоги клубів до укладення контракту з тренерами.
3. Назвіть вимоги клубів до укладення контракту з гравцями.
4. Визначення системи «драфт».

1. Історія розвитку правових основ професійного спорту в Європі

Правові основи професійного спорту викладені у статутах відповідних ліг і клубів. Вони зумовлені специфікою того чи іншого виду спорту та державним законодавством країни, де функціонує конкретна ліга. Окрім цього суттєвий вплив на формування правових основ європейського професійного спорту мали процеси міжнародної інтеграції в Європі.

Після створення Європейського Економічного Союзу (ЄЕС) міжнародні спортивні організації Європи, зокрема Європейський союз футбольних асоціацій (УЄФА), розпочали з ним співпрацю щодо правового регулювання спорту.

У 1970 р. було утворено комісію, котра займалася питаннями професійного футболу і впливом на нього загальноєвропейського законодавства, а також розробкою типового контракту футболіста та системи переходів футболістів до іноземних команд у межах ЄЕС.

У 1978 р. комісію реорганізували і утворили три підкомісії:

1) експерти УЄФА;

2) комісія з нормативного регулювання переходів спортсменів-аматорів у професіонали;

3) дисциплінарна комісія, котра здійснює нагляд за дотриманням принципів співпраці між клубами.

У ЄЕС також утворено Комісію у справах освіти, культури і спорту, контра суттєво впливає на формування спортивного законодавства.

Згідно з проголошеними 14 липня 1976 р. у Люксембургському суді європейськими принципами свободи пересування громадян, товарів і капіталів футбольні федерації європейських країн збільшили квоту іноземних гравців у командах, а після рішення Євросуду у «Справі Босмана» взагалі змушені були зняти будь-які обмеження.

До 1980-х років XX ст. спортивний світ європейських країн жив переважно за своїми законами, котрі були викладені у Статутах професійних ліг і клубів. Цивільні суди не брали до розгляду позови, пов'язані з суперечками у спорті. Усі суперечки вирішувалися, як правило, спортивними інстанціями. У 1980-х роках стали виникати конфліктні ситуації між юристами, котрі представляли інтереси спортсменів, та спортивними організаціями. Однією з перших набула широкого розголосу так звана «Справа Гассер». На чемпіонаті світу з легкої атлетики у Римі було виявлено позитивну реакцію на допінг у швейцарської спортсменки Сандри Гассер. Федерація легкої атлетики Швейцарії та Міжнародна асоціація атлетичних федерацій (ІААФ) дискваліфікували спортсменку на два роки. Будучи переконаною у тому, що вона невинна, С. Гассер подала судові позови у Берні і Лондоні на ІААФ та національну федерацію легкої атлетики. Адвокати С. Гассер виграли процес у Берні, але Лондонський Верховний суд визнав її винною і підтвердив рішення стосовно дискваліфікації.

У 1991 р. представники голандського футбольного клубу «Ден Босх» після поразки від роттердамського клубу «Фейєнорд» у фінальному кубковому матчі оскаржили результат зустрічі у суді. Оскільки звернення до цивільного суду стосовно результатів спортивних поєдинків було заборонене Статутом УЄФА, то вона на три роки відлучила «Ден Босх» від участі в Єврокубках. Подібних випадків було немало. Але з часом ситуація суттєво змінилася. У європейських країнах посилилася тенденція щодо вирішення суперечок у сфері спорту в судах. Зокрема, Верховний суд Німеччини виправдав дворазову чемпіонку світу з бігу на короткі дистанції К. Краббс, яку

ІААФ дискваліфікувала на два роки за вживання кленбутерону, мотивуючи своє рішення тим, що на момент отримання позитивної проби допінг-контролю цей препарат не входив до числа заборонених. На підставі цього рішення спортсменка подала позов до земельного суду Мюнхена щодо відшкодування моральних і матеріальних збитків. Суд виніс рішення, згідно з яким ІААФ мала виплатити К. Краббс 1,2 млн марок компенсації та чотири відсотки річних з цієї суми за час вимушеного відлучення від участі у змаганнях.

Отже, з боку судів зростає готовність розглядати «спортивні суперечки» і брати на себе відповідальність за їхнє вирішення.

Так, у 1990 р. Жан-Марк Босманпо закінченні контракту з бельгійським клубом «Льєж» не дійшов згоди з його керівництвом щодо суми нового контракту та суми трансферу (ринкова ціна футболіста). Клуб запропонував футболістові, який свого часу був капітаном молодіжної збірної Бельгії, продовжити контракт зі зниженням зарплати на 75 %. Зарплата футболіста у доларовому еквіваленті стала б менше 1 тис. Босмана ця пропозиція не влаштовувала і він спробував перейти до французького клубу «Дюнкерк». Проте керівництво клубу «Льєж» у відповідності з законодавством УЄФА і ФІФА розрахувало трансферну вартість футболіста близько 1 млн доларів, що не влаштовувало ні «Дюнкерк» ні інші клуби де б міг працевлаштуватися Босман. Отже з одного боку «Льєж» пропонував йому занижену зарплату, а з іншого – виставляв надмірно високу трансферну ціну на футболіста. Оскільки згідно з тодішнім законодавством УЄФА і ФІФА футболіст по закінченні чинного контакту ще упродовж 18 місяців належав клубові, з яким у нього був контракт, то Босман фактично попав до «чорного списку» і став безробітним. Тому він подав позов на клуб до бельгійського суду стосовно порушення прав на працевлаштування. Справа розглядалася понад два роки і у 1993 р. Апеляційний суд Льєжа звернувся до Судової європейської палати, щоб вона розглянула законність пунктів правил УЄФА щодо кількості іноземців у професійних футбольних командах та відшкодування трансферу по закінченні терміну контракту. Головний адвокат Європейського суду в 1995 р. заявив, що дії УЄФА порушують Римську угоду, зокрема ст.48, стосовно вільного пересування робочої сили. Наприкінці 1995 р. Європейський суд наклав «вето» на обмеження клубами кількості гравців, котрі походять з країн Європейського Союзу і відмінивправило, згідно з яким гравець ще протягом 18 місяців після закінчення контракту належав клубові. На початку 1996 р. УЄФА, підкорився рішенню Європейського Суду і вніс зміни до діючих правил переходу футболістів з клубу до клубу. Проте і УЄФА, і ФІФА не вважають це рішення вірним. На їхню думку, воно має негативний вплив на розвиток програм виховання молодих футболістів. Це стосується насамперед економічно недостатньо розвинених країн та малих клубів,котрі не отримують віддачі від капіталовкладень, оскільки найбільш талановитих молодих гравців скуповують багаті клуби. Нині УЄФА робить спробу відвоювати хоч частку втрачених позицій. У квітні 2005 року всі 52 члени УЄФА підтримали проект правила щодо часткового обмеження

легіонерів в клубах і стимулюванняїх до виховання молодих футболістів. З наступного сезону у євро кубках до заявки із 25 гравців в обов'язковому порядку слід включати не менше чотирьох вихованців національної асоціації футболу. При цьому не менше чим два з яких повинні бути вихованцями конкретного клубу. У подальшому їхня кількість має зростати.

Отже можна констатувати, що формування правових основ професійного спорту у Європейських країнах відбувається згідно з чинним національним трудовим законодавством, правовими документами спортивних організацій та документами міжнародної інтеграції. Останнім часом суттєвий вплив на їх формування мають рішення судових інстанцій (Линець, 1999).

2. Назвіть вимоги клубів до укладення контракту з тренерами

У Хартії також чітко визначено статус футбольних тренерів. Працювати у професійних клубах можуть тільки тренери, які мають відповідну освіту і ліцензію. Кожні шість років тренер повинен проходити стажування, організовані регіональними технічними комісіями ліги.

Клуби укладають з тренерами контракт. Він набуває чинності лише за умови виконання низки вимог:

1) наявність тренерського диплома і ліцензії;
2) помешкання тренера знаходиться не далі ніж 50 км від клубу;
3) зобов'язання поважати статус тренера;
4) зобов'язання надавати щотижневий план роботи, а також два звіти на сезон провиконану роботу.

Звіти про виконану роботу двічі на рік подаються до Центральної комісії тренерів ліги та до регіональної комісії керівників і адміністраторів футболу до 31-го грудня і 31-го травня. У випадку невиконання цієї вимоги на тренера накладається штраф і він не має права укладати контракт з іншим клубом, доки несплатить штраф і не подасть звіт. Суперечки між тренерами і клубами спочатку вирішуються регіональними комісіями, а у подальшому – Національною паритетною комісією НФЛ.

3. Назвіть вимоги клубів до укладення контракту з гравцями

Індивідуальний контракт – документ, згідно з яким безпосередньо регулюються трудові взаємовідносиниспортсмена-професіонала і роботодавця

За основними параметрами типові контракти мало відрізняються один від одного (Переверзин, Суслов, 2002). Розглянемо основні їх статті на

прикладі контрактів NHL та NBA, які мають майже однакову кількість пунктів – відповідно21 і 23 (Гуськов, Платонов, Линец, Юшко, 2000).

Пункт 1 контракту підтверджує згоду гравця бути найнятим командою на певний термін з вказаною сумою зарплати. У контракті NHL у

цьому пункті обумовлюються послуги, які гравець надає клубові. У ньому, зокрема, говориться,що гравець погоджується надавати послуги і грати в хокей у всіх іграх чемпіонатуліги, іграх команд зірок, міжнародних зустрічах, показових іграх, в матчах на Кубок Стенлі у своїй найкращій спортивній формі.

Гравець також погоджується:

1) прибувати до тренувального табору клубу у термін, встановлений клубом;

2) підтримувати себе в добрій фізичній формі протягом всього сезону;

3) надавати послуги клубові і грати у хокей тільки за клуб до тих пір, доки його контракт не буде проданий, обмінений або розірваний клубом;

4) співпрацювати з клубом і брати участь у будь-якій рекламній діяльності клубу, котра, на думку клубу, сприяє зростанню його добробуту, а також співпрацюватив рекламі ліги і професійного хокею;

5) поводитися на майданчику і за його межами відповідно до найвищих стандартів честі, моралі, чесної гри, спортивної майстерності; не допускати поведінки, котра завдає шкоди інтересам клубу, ліги і професійного хокею вцілому.

У контракті NBA визначено кількість показових ігор, яка не повинна перевищувати восьми – перед початком сезону і трьох – під час ігрового сезону.

Пункт 4 в обох контрактах передбачає систему покарань гравця за будь-яке порушення, котре навіть не зумовлене в контракті. Клуб має право час від часу упродовж терміну дії контракту встановлювати правила, що регулюють поведінку і стан гравця, і ці додаткові положення повинні складати частину цього контракту так, наче вони в ньому записані. Підписуючи контракт спортсмен добровільно погоджується на всі штрафи і покарання, що тренери команд називають особливою «системою виховання». На їхню думку така система потрібна для підтримання дисципліни.

Практика штрафів існує не тільки в командах. Її активно використовує керівництво ліг переважно за грубість і бійки спортсменів на спортивних майданчиках та за нетактовну поведінку керівництва клубів і тренерів. Наприклад, NBA, на рекордну в історії ліги суму 500 тис. доларів, оштрафувала власника баскетбольного клубу «Даллас Маверікс» М. Кьюбана за нецензурну лайку на адресу суддів та керівництва ліги.

В індивідуальних контрактах фіксуються також пункти заохочень спортсменів. Так у контрактах чітко визначаються суми додаткових винагород за індивідуальні і командні успіхи у змаганнях.

Слід також відзначити, що у контрактах окремих гравців бувають певні пільги, як то: видача займу, оплата навчання дітей в коледжі, преміальні гроші за збільшення відвідуваності матчів команди тощо (Гуськов, 1988).

Кілька пунктів контракту присвячені питанню підтримання спортсменом високої спортивної форми, визначаються умови оплати у випадку отримання травми або нездатності виконувати свої обов'язки за контрактом у повному обсязі.

Згідно з контрактом суперечки в самій команді вирішує власник, а між ним і гравцями – керівник ліги.

Типовий контракт у всіх лігах має також пункт, що категорично забороняє спортсменові укладати парі на гроші, на результати ігор своєї та інших команд ліги.

У пункті 11 контракту NHL зумовлюється право клубу продати, обміняти, передати цей контракт, а також надавати послуги гравця іншому професійному клубові (здавати в оренду). Гравець мусить погоджуватися на свій продаж, обмін, перехід, передачу у тимчасове користування і зобов'язується чесно виконувати контракт.

Ставлення американського суспільства і фахівців до продажу гравців не однозначне. З моральної точки зору і дотримання елементарних громадянських прав людини – це неприпустимо. Однак для тих, хто розуміється на тому, чому це відбувається у професійному спорті, мова може йти лише про правові основи операції. Інколи власники команд продають чи обмінюють гравців навіть без відома генеральних менеджерів і тренерів, щоб не ускладнювати їх взаємовідносини з гравцями.

Згідно з пунктом 20 типового контракту NHL спортсмен може його розірвати за письмовою заявою, якщо клуб не виконує взяті на себе зобов'язання. Контракт також може бути припиненим клубом у разі нездатності гравця виконувати свої обов'язки через травму, отриману в іграх клубу, але при обов'язковій умові, що заяву про отримання травми було подано гравцем відповідно до правил ліги; про добровільний розрив контракту не може бути й мови. У свою чергу клуб може розірвати контракт, якщо гравець:

1) не може або відмовляється поводити себе відповідно до загально прийнятих норм, не зможе підтримувати себе в добрій фізичній формі або порушить графік тренувань і правила клубу;

2) не може демонструвати необхідний професіоналізм і здібності, що притаманні кваліфікованому гравцеві;

3) не здатний, відмовляється або ігнорує виконання своїх обов'язків або порушує інші пункти контракту.

Індивідуальний контракт гравця набуває чинності після його підписання спортсменом і власником клубу та затвердження керівництвом ліги.

4. Визначення системи «драфт»

Набір гравців до команд суворо регламентовано. Не спортсмен обирає собі команду, а *система («драфт») визначає для нього команду і власника,* від якого у подальшому спортсмен знаходиться практично у повній залежності. Система «драфт» вперше була застосована в американському професійному футболі (NFL).Загальна її сутність полягає у тому, що команда, котра посіла останнє місце у попередньому чемпіонаті, має право першою вибирати собі найкращого гравця зі списку новобранців, який складений лігою. Потім таке право надається передостанній команді і т.д. Команда-чемпіон робить це останньою. «Драфт» дає можливість слабшим командам поповнити свої склади більш кваліфікованими спортсменами. Розом з цим у кожному виді спорту є свої особливості системи «драфт». Стати професіоналом неймовірно складно. До команд, як правило, набирають по кілька нових гравців, а претендентів дуже багато. Прийнятий до команди новобранець укладає з нею стандартну угоду (контракт), згідно з якою він фактично перетворюється на власність відповідного клубу. Команда може викупити або виміняти собі право першою в лізі вибирати новобранця. Так в 1981 р. генеральний менеджер команди «Нью-Йорк Айлендерс» (NHL) Б.Торрі здійснив далекоглядний обмін. Він без узгодження зі старшим тренером команди Э.А Рбуром віддав нападаючого Д. Камерона і захисника Б. Лорімера до команди «Колорадо Рокіс» за право у 1983 р. першим в лізі вибрати до своєї команди новобранця. Ним став П. Лафонтейн, який давно був на замітці у селекціонерів «Айлендерс». В сезоні 1983р. виступаючи в юніорській лізі Квебека він забив 104 шайби, зробив 130 результативних передач і побив попередні рекорди таких уславлених гравців як Г. Лефлер та М. Боссі. В подальшому П. Лафонтен став провідним гравцем NHL.

Система «драфт» має важливе значення для розвитку професійного спорту. Її застосування переслідує подвійну мету. По-перше, «драфт» дозволяє деякою мірою врівноважити сили всіх команд і підвищити конкуренцію у змаганнях. Тому на підтримку «драфту» виступають власники команд. По-друге, набір спортсменів за системою «драфт» стримує зростання зарплати спортсменів. Це також влаштовує власників команд і керівництво ліг. Але проти цього виступаютьАсоціації спортсменів. Невипадково Асоціації гравців провідних ліг професійного спорту (MBL, NBA, NFL та NHL) у процесі укладання колективних угод з ними постійно вимагають збільшення мінімального рівня зарплати новобранців. Як бачимо, у цій системі відбору закладене штучне заниження рівня зарплати новобранців. При вільному наймі багато хто з молодих гравців зміг би отримати вищу оплату своєї праці. Система «драфт» порушує також права громадянина на вільний найм. Щоправда, з боку гравців-новобранців досить рідко поступають позови до суду з цього питання.

4.3 Практична робота № 13. Економічні засади професійного спорту

1. Перелічіть специфічні компоненти спортивного бізнесу.
2. Назвіть джерела прибутків у спорті.
3. Якими чинниками обумовлюється відвідуваність змагань?
4. Визначення поняття «маркетинг».
5. Перелічіть статті видатків у професійному спорті.

1. Перелічіть специфічні компоненти спортивного бізнесу

Американські фахівці називають професійний спорт «індустрією». Вони вважають, що професійний спорт – це, насамперед, бізнес, кінцевим результатом котрого є не рахунок у матчі чи результат поєдинку, а прибуток. Але бізнес у спорті не є бізнесом у повному розумінні цього слова. Йому притаманні особливості, що закладені у самій природі спорту. Зазвичай бізнесмени намагаються продати якомога більше своїх товарів і позбавитися конкурентів у цьому виді бізнесу. У спортивному ж бізнесі суперництво між окремими спортсменами чи командами точиться тільки на спортивних майданчиках у процесі змагань. Бізнес вони ведуть спільно об'єднавшись у клуби, ліги, асоціації (Гуськов, 1990; Линець, 2001).

Клуби, що об'єдналися в лігу, ведуть між собою безкомпромісну спортивну боротьбу, а у бізнесі вони партнери, співучасники одного підприємства. Професійний спорт, – як відмічав комісіонер NBA Д. Стерн, – являє собою дивовижну аномалію. Бізнес в ньому залежить від виживання конкурентів. У звичайному ж бізнесі навпаки. Виходить, на перший погляд, парадоксальна для бізнесу ситуація: власники провідних команд не зацікавлені в тому, щоб їх конкуренти були слабкими, бо глядачі перестануть ходити на матчі або дивитися їх по телебаченню, оскільки боротьба буде не надто цікавою, а результат заздалегідь відомим. Про велику залежність відвідуваності змагань від напруженості спортивної боротьби красномовно свідчить фінал плей офф Кубка NBA 2005 р. між командами «Сан-Антоніо» і «Детройт», де переможець визначився лише в останній сьомій зустрічі. На кожному з семи матчів побувало в середньому 20202 глядача, що стала абсолютним рекордом фіналів плей-офф NBA.

Таким чином, з одного боку – прибутки команди (спортсмена) зростають коли вона успішно виступає у змаганнях, а з іншого – чим нижча конкуренція з боку інших команд, тим менш цікаві змагання і тим нижчі прибутки усіх команд (спортсменів). У цьому і полягає специфіка і своєрідність

спортивного бізнесу на відміну від інших видів шоу-бізнесу і бізнесу взагалі.

Окрім того, у північноамериканському професійному спорті застосовується специфічна система найму робочої сили («драфт») і укладання контрактів, що має низку обмежувальних положень («резерв систем»), котрі у деяких пунктах навіть вступають у протиріччя з трудовим законодавством і Конституцією США.

Отже система обмежень соціальних прав і свобод спортсменів («резерв систем») є другим специфічним чинником бізнесу у професійному спорті.

Третім специфічним аспектом здійснення спортивного бізнесу в ігрових видах північноамериканського професійного спорту є виключне право команди на визначену для неї територію. Це означає, що будь яка інша команда цієї ж ліги може бути розташована тільки на строго визначеній відстані від уже діючої.

Наступним специфічним компонентом спортивного бізнесу є виключне право ліги на прийом нових команд. Розширення ліг відбувається на конкурсній основі. Право створення нової команди надається тій особі чи фінансовій групі, котра має найкращі комерційні передумови для отримання високих прибутків (кількість населення у місті, популярність виду спорту, наявність потужного телеринку тощо). Власник, котрий отримав на конкурсній основі право на створення нової команди, має сплатити до ліги одноразовий вступний внесок, який потім порівну розподіляється між всіма командами ліги. Суму вступного внеску визначає ліга.

До специфіки спортивного бізнесу в командних ігрових видах професійного спорту слід віднести і принципи розподілу прибутків між командами від продажу квитків та прав на трансляції ігор національним, регіональним і місцевим телекомпаніям.

Практика розподілу прибутків від продажу квитків в елітних лігах суттєво відрізняється. Так, в NFL команда-господар залишає в себе 60 % надходжень від продажу квитків, а 40 % перераховує команді-суперниці. У MLB це співвідношення складає 90 і 10 %. В NBA та NHL всі вилучені кошти залишаються у команди-господаря, за винятком 6 %, які відраховуються до бюджетів ліг. В іграх плей-офф (NBA) команда-господар отримує 55 % надходжень від продажу квитків, а решта 45 % – сама NBA.

Специфіка спортивного бізнесу тісно пов’язана зі спортивними спорудами, на котрих проводять ігри професіональні команди. Команди елітних ліг професійного спорту США, зазвичай, проводять змагання на муніципальних спортивних спорудах, котрі вони орендують на пільгових умовах.

Специфічною особливістю американського спортивного бізнесу є також пільгове застосування до нього антимонопольного законодавства. Контрактна система найму робочої сили, що обмежує соціальні права гравців,

надання лігам виключних прав на прийом команд до ліги або їх переїзд до іншого міста, виключне право команди на територію, особливості продажу, прав на телетрансляції тощо вступає у протиріччя з діючим антимонопольним законодавством.

Специфічною особливістю спортивного бізнесу слід вважати і високий рівень зарплати професіональних спортсменів, тренерів і суддів щодо інших професій. Провідні професіональні спортсмени отримують надзвичайно високі прибутки і вони мають тенденцію до значного зростання.

2. Назвіть джерела прибутків у спорті

Професійний спорт – це гігантська галузь індустрії розваг. Найбільш видовищними і прибутковими видами спорту є автоперегони, американський футбол, бейсбол, баскетбол, бокс, боротьба, гольф, кінні скачки, теніс, хокей та ін. Річний обіг коштів в гонках Формула – 1 становить понад 2 млрд доларів. У 2001 р. 11 етапів Гран-прі у європейських країнах відвідали понад 2 млн вболівальників і витратили біля 600 млн. доларів на квитки, проживання, харчування, обслуговування автомобілів тощо. Гран-прі Малайзії у 2001 і 2002 рр. давав місту 120–130 млн. доларів прибутку (Лебедко, 2002).

Одним із основних джерел прибутків, протягом всього періоду існування професійного спорту, є реалізація квитків на змагання.

Взірцем організації роботи з глядачами можна вважати MLB. Лише в однієї з команди ліги відвідуваність змагань у 1990 р. становила менше 2 млн глядачів. У двох команд ліги відвідуваність становила 6,9 млн чоловік. Для порівняння відзначимо, що в сезоні 2004/2005 рр. матчі всіх команд вищої ліги національного чемпіонату футболу відвідали тільки 1,7 млн глядачів.

Ціни на квитки коливаються у дуже широкому діапазоні і залежать від популярності команди та рівня комфорту тієї чи іншої арени і місця. Наприклад, ціни квитків на матчі команд NBA на початку 1990-х років коливалися від 2 до 350 доларів. У Філадельфії вони становили 8–30, у Чікаго – 12–175, а в Лос- Анджелесі – 2–50 доларів. Вартість сезонних абонементів на ігри Чікаго Булз в сезоні 2012–2013 рр. становила 1710–8100 дол., на одну гру 38–180 дол.

Основою квиткового бізнесу в командних ігрових видах професійного спорту є продаж сезонних абонементів. Так, усі 27 палаців спорту, де виступали команди NBA наприкінці 1980-х років, могли вмістити 463 081 глядача. У сезоні 1989/90 рр. на ці місця було продано 294 400 сезонних абонементів, що становило 63% загальної кількості місць у залах. Це означає, що у вільний продаж перед іграми надійшло лише 37 % квитків. У сезоні 2002/2003 рр. клуби «Детройт» і «Лейкерс» реалізували 80 % місць на своїх майданчиках через абонементи.

Ще більш вражаючі ціни на оренду приватних лож у європейському футболі. Наприклад, відомий англійський співак Роббі Уільямс у 2003 р. орендував одну з чотирьох приватних лож на стадіоні футбольного клубу «Челсі» на 10 років за 10 млн фунтів стерлінгів. Слід зауважити, що приватні ложі на стадіоні клубу «Челсі» оздоблені панелями з горіхового дерева, централізовано опалюються в холодну пору року, оснащені кондиціонерами та двома великими плазмовими екранами для перегляду телепередач. У ложах встановлено сучасні комп'ютери з виходом в Інтернет і факси. Угода щодо оренди лож передбачає їх використання в якості тимчасових офісів. Окрім цього адміністрація стадіону надає можливість заздалегідь обговорити меню і карту напоїв.

Ціни на квитки у професійному боксі ще вищі. Так їх вартість на поєдинок між чемпіоном світу у важкій ваговій категорії за версією WBA Е. Холіфілдом та чемпіоном світу у цій же ваговій категорії за версією IBF М. Мурером коливалася від 100 до 1000 доларів.

У 1934 р. MLB вперше продала права на радіотрансляцію матчів «Світової серії» компанії «Форд» за 100 тис. доларів. Слід відзначити, що окрім бейсболу в 1930-ті роки транслювалися по радіо і поєдинки боксерів. Телебачення вперше показало на своїх екранах спорт у 1939 р., коли телекомпанія Ен-бі-сі здійснила трансляцію матчу з американського футболу між командами «Бруклін доджерс» та «Філадельфія іглс».

У 1940 р. телекомпанія Ен-бі-сі платила по 2500 доларів за право трансляції футбольного матчу. Але трансляції змагань по телебаченню на той час носили епізодичний характер.

Лише після другої Світової війни в бюджетах футбольних та бейсбольних команд з'являється нова перспективна стаття прибутків, що відіграє значну роль у розквіті футбольного та бейсбольного, а врешті і всього спортивного бізнесу – продаж прав телекомпаніям на телетрансляції спортивних змагань. У 1952 р. кожна команда NHL отримувала 52 тис., в 1960 р. – 200 тис., в 1972 р. – 1,6 млн, а наприкінці 1980-х рр. – близько 17 млн доларів тільки від національних телекомпаній.

Спочатку телетрансляції негативно позначилися на відвідуваності змагань, а отже й на прибутках від продажу квитків. Тому власники команд не були зацікавлені у розширенні обсягів телетрансляцій аж до початку 1960-х років. В 1961 р. Конгрес США прийняв закон, який дозволяв професійним лігам продаж прав на трансляцію не окремих ігор, як було раніше, а більшості ігор в пакеті. Це значно зміцнило позиції ліг у стосунках з телебаченням і сприяло суттєвому зростанню прибутків від нього. Прибутки, що отримують ліги і команди від телекомпаній, значною мірою гарантовані, оскільки контракти укладаються на досить тривалий час (в середньому 3–5 років). Важливо і те, що прибутки від продажу прав на телетрансляції матчів мають тенденцію до значного зростання, тоді як ціни на квитки на ті ж змагання зростають значно повільніше.

Професійний спорт має від телебачення не тільки безпосередні, а й опосередковані прибутки. Так трансляція матчів англійського, італійського,

іспанського чемпіонатів та Ліги чемпіонів УЄФА на азійський континент сприяли тому, що європейський футбол знайшов своїх споживачів. У багатьох країнах Азії відкриті мережі магазинів «Реал», «Ліверпуль», «Манчестер Юнайтед» та ін., котрі приносять великі прибутки.

Широкої популярності у професійному спорті набула рекламно спонсорська діяльність у формі індосаменту. Фірми укладають персональні угоди з певними спортсменами, імена яких, на їхню думку, асоціюються у споживачів з продукцією фірми і будуть сприяти кращій її реалізації. Наприклад, японський автомобільний концерн «Ніссан» збільшив за рік продаж своїх автомобілів на 14 % завдяки рекламному контрактові з провідним японським бейсболістом І. Сузукі.

У 1990-х роках XX ст. серед альтернативних телебаченню джерел фінансування американського професійного спорту все більшої значущості стало набувати спортивне ліцензування.

Під ліцензуванням у професійному спорті розуміється продаж підприємцям прав на застосування символіки ліги, клубу (емблема, назва команди, портрет чи ім'я гравця тощо) у своїх інтересах.

Важливим джерелом прибутку у професійному спорті є дохід від концесії спортивних споруд. Концесії палаців спорту та інших спортивних споруд – це продаж підприємцям права здійснювати торгівлю товарами чи послугами на їхній території перед початком і під час матчу та безпосередньо після його закінчення.

Суттєвий доход мають клуби і від паркування автомашин глядачів на час проведення матчу. Вартість паркування становить 2–8 доларів. В NBA та NHL команди мають прибуток з цього джерела близько 1 млн доларів за сезон.

Наступним джерелом прибутків є продаж атрибутики клубів: значки, вимпели, прапорці, краватки, шалі, косинки, шапочки, шарфи та інші сувеніри. Продаються також фотографії гравців з їхніми автографами, плакати, буклети, відеокасети з записами ігор тощо.

Клуби, котрі володіють сучасними спортивними спорудами, отримують також прибутки від здачі їх в оренду. Цікаву статтю прибутків віднайшли підприємці з Франції, організатори чемпіонату світу–98 з футболу. Вони пропонували увічнити своє відвідування головної арени чемпіонату «Стад де Франс» за 250 франків. За цю суму працівники стадіону гравірували прізвище кожного, хто цього бажав, на бронзовій плиті, котра розташована біля входу на стадіон.

Прибутки у професійному спорті отримують з таких джерел:

1. Продаж квитків.
2. Продаж прав на радіо- та телетрансляції ігор.
3. Рекламно-спонсорська діяльність.
4. Комерційно-ліцензійна діяльність.
5. Концесії спортивних споруд.

6. Паркування автомашин глядачів на час ігор.
7. Продаж атрибутики клубів та видавничої діяльності.
8. Надання спортивних споруд в оренду.
9. Продаж гравців.
10. Надходження з центральних фондів ліг.
11. Проценти на капітал, що вкладений до банку.

3. Якими чинниками обумовлюється відвідуваність змагань?

На відвідуваність змагань впливає низка чинників: престижність виду спорту, реклама та організація змагань, ритуали і церемонії, додаткові послуги перед, під час і після закінчення змагання, комфортність спортивних споруд, ціни на квитки тощо. В США широко розповсюджена думка про престижність спорту. Численні ділові розмови розпочинаються з обміну думками щодо футбольних або баскетбольних матчів. Модним стало обговорення та вирішення ділових питань у басейнах, на тенісних кортах, за грою у гольф та у ложах стадіонів і палаців спорту.

Важливу роль у залученні глядачів на змагання відіграє якісна реклама та організація і проведення самих змагань. Особливо важливу роль відіграє реклама у видах спорту, де змагання проводяться періодично в різних містах (бокс, теніс, легка атлетика тощо). Професійні командні ігрові види спорту мають стабільні календарі і більшість вболівальників заздалегідь знають, коли і де відбудуться ігри їхніх улюблених команд. Тому основна 15 частка рекламних витрат у цих видах спорту припадає на виготовлення кольорових програм, фотографій команд та окремих гравців, які згідно з контрактами також зобов'язані проводити рекламну роботу.

Спортивні змагання у професійному спорті супроводжуються численними ритуалами і церемоніями, котрі приваблюють глядачів своєю барвистістю і є своєрідними засобами ідейно-психологічного впливу. Продемонструємо це на прикладі хокейного клубу NHL «Вашингтон Кепіталс» коли він проводить матчі на власній арені «Ем-Сі-Ай-Центр». Кожний матч це своєрідне шоу і над його постановкою окрім хокейних команд працює спеціальний підрозділ клубу. Важливого значення надається музичному оформленню матчу. Музику для «підзаводки» глядачів відбирають два звукооператори на основі інформації про її популярність фахівців однієї з радіостанцій міста. Головна вимога – пізнаваємість, захоплюючий ритм, потужний драйв і привабливість для різних категорій слухачів.

У кожного матчу-шоу свій сценарій, своя інтрига. Наприклад, в один з вечорів хокеїсти гостьової команди виходять на ковзанку у повній темряві, а світло вмикається, лише коли на арену починають виїзджати хокеїсти

«Кепіталс». Інколи замість прожекторів можуть бути спалахи феєрверка. Іншим разом повне освітлення до початку матчу і проведення якихось урочистих церемоній.

Важливе місце у боротьбі за глядача має політика цін на квитки. Враховуються як ціни на квитки в інших командах ліги, так і можливості конкуренції за глядача з альтернативними засобами заповнення дозвілля людей, у тому числі й з іншими видами професійного спорту. Власники команд і спортивних споруд розуміють, що надто великі ціни на квитки відштовхнуть численних глядачів, так само як і надто дешеві квитки не принесуть значних прибутків. Порівняно з театрами ціни на спортивні видовища у 2–3 рази нижчі, що значною мірою сприяє підтриманню високого рівня відвідуваності змагань професійних спортсменів.

4. Визначення поняття «маркетинг»

Сучасний маркетинг трактується як метод, ідеологія і філософія підприємництва, як основа для прийняття рішень, котрі приводять діяльність організації (ліга, клуб) у відповідність до потреб ринку (Ван ден Эйде, 1989). Оскільки маркетинг орієнтований насамперед на ринок, то і всі дії мають відповідати побажанням замовника (споживача) з урахуванням можливостей конкурентів.

Маркетинг як універсальна концепція ліги (асоціації) включає такі аспекти:

- розроблення концепції маркетингу: визначення мети, стратегічних напрямів і тактичних планів діяльності в сфері розважального бізнесу;
- сприйняття ідеї маркетингу спортивними клубами (командами);
- професіональна реалізація цієї ідеї з урахуванням можливостей клубу та місця його розташування.

Розроблення концепції маркетингу має включати низку провідних критеріїв спортивного бізнесу (Гуськов, 1995; Мічуда, 1995).

1. Планування пакету послуг, що включає основні заходи та додаткові послуги і розваги перед, під час і після основних.
2. Визначення можливостей вірогідних конкурентів.
3. Оцінка демографічних характеристик, способу життя та інших параметрів населення (комплексна сегментація ринку глядачів).
4. Вивчення рівня поінформованості потенційних глядачів і «знаку» їхнього сприйняття (позитивний, негативний, не визначений) спортивних заходів.

5. Створення комплексного образу спортивного заходу на основі сукупності його компонентів (команди, спортсмени, зірки та суперзірки, традиції тощо).

6. Планування реклами спортивного заходу залежно від складу основної і потенційної глядацької аудиторії та можливостей використання різних засобів масової інформації.

7. З'ясування ринкових цін та собівартості послуг. Надто високі ціни на квитки та додаткові послуги без урахування потенційних можливостей глядачів так само як і надто низькі – призведуть до зменшення прибутків.

8. Планування заходів заохочення участі глядачів (розіграш цінних призів і сувенірів по вхідних квитках; організація торгівлі сувенірами, напоями, гамбургерами, тютюновими і кондитерськими виробами, фотографіями спортсменів з автографами; надання місць для паркування автомобілів на час матчу; знижки вартості квитків на колективні відвідування тощо).

9. Якісно-кількісна оцінка заходу (кількість і характеристика глядачів, результати групових опитувань щодо якості отриманих послуг тощо).

5. Перелічить статті видатків у професійному спорті

Величина видатків залежить від особливостей певного виду професійного спорту. Проте статті видатків у більшості видів професійного спорту подібні:

- зарплата спортсменів – понад 50 % загального прибутку;
- адміністративні видатки – близько 25 % загального прибутку;
- транспортні видатки;
- оплата житла та харчування гравців у матчах на виїзді;
- придбання устаткування, інвентарю, спортивної форми тощо;
- оренда спортивних споруд, або їх утримання;
- витрати на рекламу;
- внески до пенсійного та медичного фондів;
- оплата страхування гравців;
- фінансування спортивних програм.;
- сплата федерального та місцевих податків.

4.4 Практична робота № 14. Участь українських спортсменів на міжнародній арені

1. Наведіть приклади успіхів вітчизняних атлетів на Олімпійських іграх.
2. Перелічити членів МОК України.
3. Надайте характеристику історії олімпійського руху в Україні.
4. Назвіть основні завдання НОК України.

1. Наведіть приклади успіхів вітчизняних атлетів на Олімпійських іграх

За роки Незалежності вітчизняними атлетами на Олімпійських іграх завойовано:

Ліллехаммер–1994 – 1 золоту та 1 бронзову нагороди Атланта–1996 – 9 золотих, 2 срібні та 12 бронзових нагород Нагано–1998 – 1 срібну нагороду.

Сідней–2000 – 3 золоті, 10 срібних та 10 бронзових нагород Солт-Лейк-Сіті – 2002 – нагород не здобуто.

Афіни–2004 – 8 золотих, 5 срібних та 9 бронзових нагород Турин-2006 – 2 бронзові нагороди.

Пекін–2008 – 7 золотих, 4 срібних та 11 бронзових нагород Ванкувер-2010 – нагород не здобуто.

Лондон–2012 – 5 золотих, 4 срібних та 10 бронзових нагород Сочі-2014 – 1 золота та 1 бронзова нагороди.

Ріо-де-Жанейро–2016 – 2 золоті, 5 срібні та 4 бронзові нагороди Пхьончхан-2018 – 1 золота.

Токіо–2020 – 1 золота, 6 срібних та 12 бронзових

З 2010 року Міжнародним Олімпійським Комітетом започатковані Юнацькі Олімпійські ігри. Юні олімпійці вже мають такий вагомий доробок:

Сінгапур–2010 – 10 золотих, 9 срібних та 16 бронзових нагород; Інсбрук–2012 – 3 срібні нагороди;

Нанкін–2014 – 9 золотих, 9 срібних та 11 бронзових нагород; Ліллехаммер–2016 – 1 золоту, 1 срібну та 1 бронзову нагороди; Буенос-Айрес-2018 – 7 золотих, 8 срібних та 8 бронзових нагород; Лозанна-2020 – 1 золоту, 1 срібну та 2 бронзових нагород

У 2015 році збірна України взяла участь у перших в історії Європейських іграх (Баку), де виборола 46 медалей (8-14-24). На II Європейських іграх у Мінську (2019) українці завоювали 52 медалі, з яких 16 – найвищої проби.

Традиційно, починаючи з 1993 року, юнаки і дівчата України беруть участь в зимових і літніх Європейських юнацьких олімпійських фестивалях (днях), де посідають високі місця серед європейських країн.

2. Перелічити членів МОК України

Членами МОК в Україні є олімпійські чемпіони Сергій Бубка та Валерій Борзов.

3. Надайте характеристику історії олімпійського руху в Україні

Після розпаду у 1991 році Радянського Союзу, та здобуття нашою країною незалежності, нарешті команда України змогла виступити на Олімпійських іграх самостійною командою. У тому ж такі 1991 році на сесії МОК, з ціллю придання зимовим Олімпіадам більш високого та самостійного статусу, було прийнято рішення про розведення по строках зимових та літніх Олімпійських ігор. Тому наступні зимові Ігри відбулися всього через два роки, і стали першими на яких Україна виступила самостійною командою. І саме на цих Іграх наша країна зусиллями одеської фігуристки Оксани Баюл завоювала своє перше золото. На цієї ж Олімпіаді її почин підтримала біатлоністка Валентина Цербе, яка стала бронзовою призеркою на дистанції 7,5 км. Взагалі на зимових Іграх наші спортсмени найбільш вдало виступали у змаганнях з біатлону. Так саме у цьому виді спорту в 1998 році на Іграх у Нагано єдину нагороду, срібло, здобула на дистанції 15 км Олена Петрова. А у 2006 році на дистанції 7,5 км бронзу виборола Лілія Ефремова. І нарешті останню на сьогоднішній день нагороду, теж бронзу, виборола наша танцювальна пара Олена Грушина та Руслан Гончаров. На превеликий жаль на двох інших зимових Олімпійських іграх, що відбулися у 2002 та 2010 роках наші спортсмени взагалі залишились без медалей. Тож доробок українців на цих змаганнях склав п’ять нагород з яких по одній золотій та срібній медалі та три бронзових, що зайвий раз підкреслило що Україна не є зимовою країною. Вже через два роки після Ігор у Ліллегамері українці нарешті змогли виступити самостійною командою і на літній Олімпіаді. Велику допомогу в організації та виступу нашої збірної надала українська діаспора Сполучених Штатів та Канади, для яких цей перший виступ був подвійним святом. Так заснований спеціальний фонд «Олімпійський», розгорнув широку роботу по збору коштів для потреб українських олімпійців. Враховуючи підготовку до зимових та літніх Ігор, українська діаспора, за неповними даними, зібрала до одного мільйону доларів, які були перераховані на потребу спортсменів.

На перші для України незалежні Ігри прибуло 235 спортсменів, яких було відібрано в серії попередніх змагань та за результатами участі у відповідальних міжнародних стартах, що давали путівку-ліцензію на Олімпіаду. Право нести прапор незалежної України було доручено майбутньому президенту НОК, шестиразовому чемпіону світу та багаторазовому рекордсмену світу зі стрибків з жердиною Сергію Бубці. На жаль через травму, як і чотири роки тому, наш уславлений спортсмен не зміг вибороти медаль для збірної. Більш того цього разу він навіть не стартував, не змігши перед кваліфікацією подолати біль. А єдине золото у легкоатлетів для нашої команди виборола Інеса Кравець з Дніпропетровська, яка тріумфувала у потрійному стрибку. Лише третє місце у штовханні ядра посів наш відомий богатир Олександр Багач, якому ніяк не вдавалося показати свої кращі спроби. Цікаво, що у цій дисципліні шосте місце посів ще один українець Роман Вирастюк з Івано-Франківська, який є старшим братом відомого Василя Вирастюка – найсильнішої людини планети. Першим з незалежної України на літніх Іграх став борець класичного стилю мешканець Маріуполя В'ячеслав Олійник, який призвів своїм успіхом справжній фурор, адже від нього майже ніхто тне чекав такої сприті. Та справжнім українським героєм цієї Олімпіади слід вважати киянина Володимира Кличко. Цікаво, що спочатку до Ігор готувався його більш досвідчений брат Віталій. Та незадовго до початку змагань він дістав травму, загоєння якої затягнулося, тому відстоювати честь сім'ї та країни довелося молодшому. Тим не менш він впевнено дістався півфіналу, де на Володимира очікував росіянин Олексій Лезін. Саме цей боксер був тоді головним суперником братів. Адже незадовго до Олімпіади він переміг Володимира у фіналі чемпіонату Європи, а за рік до цього переграв Віталія у фіналі чемпіонату світу. Та цього разу українець виявився більш сильним, перемігши опонента з рахунком 4–1. Визначним був бій і у фіналі, де суперником нашого боксера став 130 кілограмовий Паєа Вольфрам з острівної країни Тонга. Та все ж таки за рахунок більш активних дій наш співвітчизник і тут виявився сильнішим.

Підтримав наших силовиків і важкоатлет Тимур Таймазов, який після срібла Барселони, виборов золото Атланти у ваговій категорії до 108 кілограм. Та не тільки представниками силових видів спорту відзначились на цих Іграх українські спортсмени. Саме на цих змаганнях можливо сказати відродилася слава вітчизняної гімнастики. Так, слідом за сильними збірними Росії та Китаю наші чоловіки посіли третє місце у командному заліку.

Ще більш вдало виступили наші жінки, де двома золотими, з яких одна за абсолютну першість, та срібною нагородою відзначилась Лілія Подкопаєва з Донецька. І останнє, четверте золото у гімнастиці принесла нашій збірній художниця з Сімферополя Катерина Серебрянська. Як і чотири роки тому наші дівчата у цьому виді спорту зробили дубль, виборовши ще й бронзову медаль, яка на рахунку одеситки Олени Витриченко. Останню золоту нагороду для нашої країни вибороли майстри парусного спорту Євген Браславець та Ігор Матвієнко з Дніпропетровська, які виступили настільки впевнено, що їм навіть не було потреби виходити в море на останню гонку.

У цілому, перший офіційний олімпійський дебют збірної України виявився вдалим. Дев'яте місце в неофіційному командному заліку було визнано як неабиякий успіх. В активі наших спортсменів 23 нагороди, з яких 9 золотих, 2 срібних та 12 бронзових. Наступна Олімпіада напевно була самою невдалою для українських спортсменів за часів незалежності. Так вже перші старти показали, що не всі булі підготовлені однаково, та заслуговували право на поїздку.

Багато нарікань у підготовчому періоді викликав Наказ голови Спорткомітету Івана Федоренко про пріоритетність розвитку видів спорту. Усі вони були розбиті на три групи. До першої увійшли ті, представники яких мали шанси здобути медалі. До другої – ті, хто не мав шансів потрапити на Олімпіаду і до третьої – види, що тільки розвиваються. Відповідно до цього й планували розподілення мізерних коштів, що виділялися на підготовку спортсменів і поїздки їх на змагання.

Усе це, на думку багатьох експертів, не дозволило показати високий клас деяким атлетам, на яких можливо було розраховувати в плані вдалого виступу. Не додавало оптимізму і не зовсім краща форма лідерів попередніх змагань. Так Інеса Кравець вже розміняла четвертий десяток років, Олександр Багач був спійманий на допінгу та через це пропустив декілька етапів підготовки, а на самій Олімпіаді він дізнався, що зовсім не допущений до змагань, Сергій Бубка через травми та вік втратив стабільність. Так справді наш визначний стрибун з жердиною і цього разу не зміг подолати кваліфікаційну висоту.

Першу золоту нагороду на цих Іграх для нашої країни принесла у комплексному плаванні на 400 метрів Яна Клочкова з Харкова. Ще через три дні вона стала першою у цьому ж виді і на дистанції 200 метрів. Виборола наша «золота рибка» і ще одну медаль, на цей раз срібло на дистанції 800 метрів вільним стилем.

Слід відзначити у представника Запоріжжя Дениса Силантьева, який став другим на дистанції 200 метрів батерфляєм. Несподівано непогано виступили наші гімнасти чоловіки, які посіли дуже високе друге місце, випередивши таку сильну збірну як Росія. Олександр Світличний, Олександр Береш, Роман Зозуля, Руслан Мезенцев, Валерій Гончаров та Валерій Перешкуда, гідно підтримали честь української гімнастики. А лідер нашої збірної Олександр Береш зумів ще виборoти третє місце в абсолютній першості.

Другими стали наші хлопці і у змаганнях з велоспорту у командній гонці переслідування. Киянин Сергій Матвеев, Олександр Симоненко з Кіровограда, Олександр Феденко з Одеси та Сергій Черняковський із Вінниці, впевнено вийшовши до фіналу і мали зовсім непогані шанси перемогти і там. Та неадекватно повели себе організатори, назначивши фінальний заїзд через 50 хвилин після півфіналу. І хоч суперники, збірна Німеччини, відпочивала набагато довше за наших, їм щоб зайняти перше місце довелося йти на світовий рекорд. Високу оцінку дали спеціалісти і третьому місту у спринті луганчанки Ірини Янович, яка напередодні, повертаючись з тренувань, потрапила під машину, та ушкодила праве плече та руку.

По два других місця здобули наші борці та боксери. Спочатку сріблом відзначився класик Давід Солдадзе з Луганська. Підтримали його почин і наші борці вільного стилю, де відзначився срібною нагородою киянин Євген Бусловіч. У боксерів срібло вибороли львів'янин Андрій Котельник та кримчанин Сергій Доценко. На жаль через упередженість суддів не потрапив до фіналу мабуть кращий наш боксер Володимир Сидоренко. У півфінальному двобої арбітри були вже дуже лояльні до боксера з Таїланду. Найбільш ефективно виступили наші стендові стрілки. Справа в тому, що цей вид був представлений лише одним одеситом Миколою Мільчевим. І він чудово впорався з завдання, не тільки ставши олімпійським чемпіоном, а й встановив вічний рекорд вибивши в останній серії на круглому стенді усі 200 тарілочок, що було рекордом.

Так, збірна України на своїх других самостійних Іграх виступила не зовсім вдало, тільки двадцять перше місце, хоча у загальній кількості медалей не поступилась своєму результату чотирьохрічної давнини 23 медалі. Проте якість була значно гірша – 3 золоті, 10 срібних та 10 бронзових нагород. Враховуючи помилки на наступні Олімпійські ігри вже велась більш відповідальна підготовка.

Виступаючи три рази на літніх Олімпійських іграх самостійною командою, спортсмени України кожного разу привозили додому по 23 нагороди різного ґатунку. Та готуючись до наступних Ігор у Пекіні, перед нашими олімпійцями були поставлені більш скромні завдання. Так, наприклад, президент Національного олімпійського комітету Сергій Бубка спираючись на успіхи останнім часом наших спортсменів на великих світових форумах, вважав, що буде добре якщо збірна України здобуде на Олімпіаді 12–14 медалей різного ґатунку. Справа в тому, що останнім часом Україна стала суттєво відставати від багатьох провідних країн у законодавчому забезпеченні спортивної роботи, умовам підготовки спортсменів, фінансуванню спорту, розвитку спортивних споруд та дитячо-юнацьких шкіл. Крім того, Ігри в Пекіні по суті повинні були стати першими, на яких мали виступати вітчизняні спортсмени, підготовлені не в радянських, а у сучасних українських спортивних структурах.

Та незважаючи на такі песимістичні прогнози, пекінська Олімпіада стала найбільш вдалою для України за кількістю завойованих нагород – 27. А сама збірна у неофіційному командному заліку зайняла досить пристойне одинадцяте місце. Щоправда трохи підвела якість цих медалей, адже порівняно з 1996 та 2004 роками стало менше золотих нагород – 7, срібних – 5 та суттєво побільшало бронзових – 15.

4. Назвіть основні завдання НОК України

22 грудня 1990 року І Генеральна асамблея засновників прийняла рішення створити Національний олімпійський комітет України і ця дата є офіційною датою його створення. У вересні 1993 року НОК України був

остаточно визнаний Міжнародним Олімпійським Комітетом. НОК України діє відповідно до положеньОлімпійської хартії, Конституції України та чинного законодавства України і свого Статуту.

Основні завдання НОК України – забезпечення участі в Олімпійських іграх, розширення міжнародного співробітництва, популяризація масового спортуі здорового образу життя, фізичне і духовне збагачення людей.

З цією метою НОК України співпрацює з державними, громадськими та іншими організаціями. На засадах незалежності та доброї волі Національний олімпійський комітет України об'єднує 40 федерацій з олімпійських видів спорту.

НОК також має відділення у всіх регіонах країни. На перших Європейських іграх українці вибороли 46 нагород.

З 2010 року Міжнародним олімпійським комітетом започатковані юнацькі Олімпійські ігри. На літніх та зимових Юнацьких Олімпійських іграх українськими спортсменами здобуто 67 нагород.

Традиційно, починаючи з 1993 року, юнаки і дівчата України беруть участьв зимових і літніх Європейських юнацьких олімпійських фестивалях (днях), де посідають високі місця серед держав Європи. За ці роки нашими юними атлетами здобуто 183 медалі Фестивалів.

Національний олімпійський комітет України, скорочено НОК України – громадська організація, що опікується участю українських спортсменів в Олімпійський іграх, діючи відповідно до положень Олімпійської хартії.

НОК України був утворений 22 грудня 1990 року І Генеральною асамблеєю засновників й був визнаний Міжнародним олімпійським комітетом в 1993 році. Декларована мета НОК України – забезпечення участі українських спортсменів в Олімпійських іграх, розширення міжнародного співробітництва,популяризація масового спорту і здорового способу життя, фізичне і духовне збагачення людей.

Національний олімпійський комітет України об'єднує 40 федерацій з олімпійських видів спорту, як одних з суб'єктів олімпійського руху до яких належать федерації видів спорту визнані МОК і фізкультурно-спортивні товариства та відомства.

НОК також має власні відділення у всіх регіонах країни.

Президентом НОК України станом на 2024 рік є Вадим Гутцайт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бріскін Ю. Спорт інвалідів у міжнародному олімпійському русі : [монографія] / Юрій Бріскін. – Львів : Край, 2006. – 346 с. – ISBN 966- 547-206-2.
2. Вацеба О. Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні / О. Вацеба. – Івано-Франківськ : Лілея – НВ, 1997. – 232 с.
3. Герцик М. С. Вступ до спеціальностей галузі «фізичне виховання і спорт» / М. С. Герцик, О. М. Вацеба. – Львів : Українські технології, 2002. – 232 с.
4. Енциклопедія Олімпійського спорту України / за ред. В. М. Платонова. – Київ : Олімпійська література, 2005. – 464 с. – ISBN 966-7133-71-0.
5. Золоті сторінки олімпійського спорту України. – К. : Олімпійська література, 2010. – 292 с.
6. Історія фізичної культури та спорту в тематиці дисертаційних досліджень : автореферати дисертацій (1959–2004 рр.) – Л. : НВФ «Українські технології», 2004. – 52 с.
7. Нечаєва Г. Брати Клички: «Поділимо чемпіонські пояси» / Нечаєва Г. // Олімпійська арена. – 2000. – № 6. – С. 47–51.
8. Студентський спортивний рух: історія та сучасність. – Л. : НВФ «Українські технології», 2004. – 60 с.
9. Чеховский Г. Олексій Михайличенко: «Без футболу – не життя» / Г. Чеховский // Олімпійська адреса. – 1999. – № 3. – С. 20–25
10. Sport Europe: European is olympic committees official magazine. – 1999. №38. – 50 p.
11. Mazitchev G. Who is who: At the summer olympic 1896–1992. – Vol. 1–4. – Riga : Demarco sport publishing, 1996. – 620 p.
12. Wallechinsky D. Olympic / New York : Penguin Books, 1989. – 688 p

Навчальне видання

ОЛІМПІЙСЬКИЙ І ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ

Питання – відповіді
для підготовки до практичних занять
здобувачів вищої освіти
спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»

Укладач: ПРИЙМАК Анна Юріївна

За авторським редагуванням
Комп’ютерне верстання Я. О. Бершацька

84/2023. Формат 60 × 84/16.
Ум. друк. арк. 5,66. Обл.-вид. арк. 6,08.

Видавець і виготівник
Донбаська державна машинобудівна академія
84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи
ДК № 1633 від 24.12.2003